

બુદ્ધિ-વૃદ્ધિ-કર્પૂર ત્રયમાળા મણિકો ૮

શ્રી જૈન તત્ત્વ પ્રવેશક જ્ઞાનમાળા વિભાગ બીજો

ગ્રેન્ડ સન્મિત્ર
સદ્ગુણાનુગામી કર્પૂરવિજયજી મહારાજ

લેખક
ધીરજલાલ ટોકરજી શાહ

પ્રકાશક
પાપટલાલ સાકરચંદ
ભાવનગર

મત ૪૦૦૦

વિ સ ૧૯૮૦   વીર મ ૨૪૬૦   ઈ સ ૧૯૩૪

ભાવનગર-શ્રી મહોદય પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં ટાઇપ થયેલ
લખાઈએ છાપ્યું

મૂચના

આના ઉપયોગી પુસ્તકો રિનામૂલ્યે મમાજમા દેસવાની ઘણી જ જરૂર છે અને જે ગૃહસ્થો તરફથી ખચપૂર્વક ગ્રંથ મંગશે તેમના તરફથી અથમાના ઉપયોગી પુસ્તકોનો પ્રયાગ કરશે

પોપટલાલ સાકન્થક શાહ

મીમણ નરયગઈ, તિરિયગઈ હુદેવ મણુયગઈ ।
પત્તોમિ તિવ્વ દુક્કલ, માવહિ જિણમાવણા જીવ ॥

ભાવાર્થ — ભયકર નરકગતિમા, તિર્યચગતિમા અને માકી દેવ તથા મનુષ્યગતિમા હે છવ ! તુ તીવ્ર હુ અને પામ્યો, માટે હવે તો જિન ભાવતા (જિનભગવાન જે પરમ શાત રસે પરિણુમી સ્વરૂપસ્વ અથા તે પરમ શાતસ્વરૂપ ચિંતવના) ભાવ-ચિંતવ (કે જેથી તેવા અનંત હુ ખનેા આત્મ-તિડ વિયોગ થઈ પરમ અન્યાયાધ મુખસ પત્તિ સપ્રાપ્ત થાય)

શાન્તિ શાન્તિ શાન્તિ

નિવેદન

આ પુસ્તકના પ્રથમ વિભાગની ત્રણ હજાર નકલો નિ. મ. ૧૯૮૬ માં અમારા નગરથી પ્રગટ થયેલી તે એક વર્ષમાં ૪ ઉપડી ગઈ છે તેનો ખીન્ને વિભાગ છપાવે તરત જ નર હરેનો હતો પરંતુ પ્રથમ નખાયેલ પદ્ધતિમાં દેશનાં ધર્મી મિત્રાય તે એમનેએમ છપાવવા યોગ્ય નહિ લાગનાથી ત્રીયુત ધીરજનાન ટોડગી રાહને તે કામ મોખ્ય હતુ અને તેમણે તે કાર્ય મહુ જ ઉત્સાહપૂર્વક પૂર્ણ કર્યું છે

વિદ્યાર્થીઓને મમતાય તેવી મહેની બાપામા પ્રથમના ૧૦ પુષ્પોમા મહેવનુ સ્વરૂપ, તેમના લક્ષણો, પ્રભુના મન્ત્રિ મનધી હમીડન અને ચૈત્યનસ્તના વિધિ મળધી ઉપયોગી મમતાયુ રંગેર આપનામા આન્યુ છે, તેમજ જરૂરી થયે જોન વિદ્યાપ્રમાર- વર્ગ નગરથી પ્રગટ થયેન જોનધર્મ પહેની ચોપડીમાંથી ઈનિતઓ મૂ રામા આવી છે

સુતવિભાગમા ચૈત્યન નોપયોગી સૂત્રો, તેના શસ્ત્રાય અને વિવચન આપવામા આન્યા છે તેડ રાજ ઉપર નકુટ મમતાયુ આપેન કે અતિ ચૈત્યનસ્તો, સ્તનનો ૧ ન્તુનિઓ આપ્યા છે

આ પુસ્તક- છપાવવામા મદદગુણાનુગી મન્મિત્ર શ્રી ધર્મ વિજય મહાગજની પ્રથમથી જ પ્રેરણા હતી તેનુ આ કૃણ છે અને તેમના ઉપ દેશથી મળેની આર્થિક- મ. ૯૧૩ અને આ પુસ્તક ભેટ આપી શક્યા હીએ

મુદ્ર નપામવામા ત્રીયુત સ્વરૂપ આજી જ દોરી તથા ત્રીયુત નિનાન હવગજભાઈ ભાયાલીએ મ. ૯ દી છે તેમ ૪ ઉપયોગી સૂચનાઓ ની છે તેથી તે બન્ને ગૃહસ્થોનો આભાર માનવામા આવે છે

પુસ્તકના પ્રચાર માટે નાચેના ગૃહસ્થોએ દ્રવ્યનો મદુપયોગ કર્યો છે

૧૭૬) જોનમ વ (સ્વાશ્રીમાળી તથા શીતાશ્રીમાળી જ્ઞાનિ તન્દથી) માણમા

૧૦૦) ડપામી જ્ઞાનિ (મ. સુ. ૨૨)

ચૂડા

૧૦૫) દોમી હાંમચ- કુવગજ

આંગળા

૫૦) શાહ મોતીચ- વ તુનાઈ

ઠાનિયાવાડી

૫૦) મધરી ગિરનારના સુનીતાન

હડી

ઉપરોક્ત મવ તથા ગૃહસ્થોનો ઉપમાર માનવામા આવે છે

પોપટવાવ સાકરચદ શાહ.

અનુક્રમણિકા

પૃષ્ઠાક	વિષય	પૃષ્ઠ
૧	સત્તા સ્વામીની કીર્તિદાહી	૧
૨	સદ્ગુણના નામો	૪
૩	કુદરેત વિશે કવિતા	૬
૪	અપાર કૃતિ	૭
	(અ. ૧૨ દુષ્ટા વિશે કવિતા)...	૮
૫	સદ્ગુણના શુદ્ધા શુદ્ધા નામો	૮
૬	સદ્ગુણના બાર શુદ્ધ વિશે (કવિતા)	૧૦
૭	અરિષ્ટાત્મક મંત્ર	૧૧
૮	દૈવ્ય પદાર અને પ્રતિષ્ઠા	૧૩
૯	દૈવ્ય નામ	૧૪
૧૦	પ્રભાવપૂર્ણ	૧૫
૧૧	ગિત પૂર્ણ વિશે કવિતા	૧૮
૧૨	અમ પૂર્ણ	૧૯
૧૩	અમ પૂર્ણ	૨૩
૧૪	ભાવ પૂર્ણ	૨૪
	સૂત્ર નિર્દેશ	
૧૫	પ્રારંભિક વિધિ સૂત્ર	૨૯
૧૬	અવિતામણિ	૩૧
૧૭	નિઃશ્વિ સૂત્ર	૪૨
૧૮	નમુદ્યુ હા અથવા શકેતવ	૪૩
૧૯	તવનિ એ આઈ સૂત્ર	૬૧
૨૦	જાતત કેવિ સાહ સહ	૬૩
૨૧	પરમેષ્ઠિ-નમસ્કાર	૬૪
૨૨	ઉવસંગદર સ્તોત્ર	૬૫
૨૩	અધરીયગય સ્તુતિ	૬૬
૨૪	અરિષ્ટાત્મક મેહમાલ	૭૧
૨૫	સકલકુલાનથ વી સ્તુતિ	૮૪
૨૬	કલ્યાણકંદ સ્તુતિ	૮૭
૨૭	અવ્યવહાર સ્તુતિ ને સ્તવનો	૯૨

सद्गुरुः ॥ नुराजी मुनि श्री धर्मनिश्चयः ॥ मन्त्रालयः

ચૈત્યવદનત સમ્યગ્ શુભો ભાવ પ્રજાયતે ।
તસ્માત્કર્મક્ષય સર્વે તત કલ્યાણમશ્નુતે ॥

“ ચૈત્યવદનથી સમ્યગ્ એવો શુભ ભાવ ઉત્પન્ન થાય છે,
શુભ ભાવથી ઈર્ષ્યોના ક્ષય થાય છે અને ઈર્ષ્યોના ક્ષય
થવાથી સર્વ પ્રકારનું કલ્યાણ અર્થાત્ મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય છે ”

શ્રી જૈનતત્ત્વપ્રવેશક જ્ઞાનમાળા.

વિભાગ ૨ જો.

પુષ્પ ૧ લુ.

સ સાગમાગરની દીવાદાડી.

મહામાગરની મદ્દર ઘણી મુશ્કેલ ગણાય છે મામાન્ય બહાણે એને મહેલાર્થથી પાગ કરી રાકતા નથી એમા મોટા મોટા મોળાઓ મદા ઉછળી નેલા હોય છે, વાવટોળના ભયદર તોફાનો ઘડીએ ઘડીએ ઉઠ્યા કરે છે, ભયદર વમળો ગમે તેવા બહાણને પણ મપડાવી દેવા તૈયાર હોય છે ને જળમા ઢંકાયેલા છે બહાર નીકળી આવેલા ખડકો ગમે ત્યારે પણ બહાણ માથે અથડાઈ તેના ચૂરેચૂન કરી નાખે છે ખામ કરીને અધારી રાત જામી હોય, રત્નો ગગણર મુઝતો ન હોય ત્યારે એ ખડકોથી બહુ જ ખીવાતુ હોય છે આવા વખતે તેનાથી બચવા માણુ-માએ એક યુક્તિ શોધી કાઢી છે એવા ખડકો ઉપર એક મોટો મિનારો બાંધવામા આવે છે અને તેના પર એક બત્તી સળગાવનામા આવે છે, જે બધો વખત ચક્રર ચક્કર ફર્યા કરે છે એથી નાવિકને બળ પડી જાય છે કે અહીં ડોઇ ભયદર ખડક આવેલો છે એટલે તે એનાથી ચેતીને દૂર ચાલે છે આવા દીવાવાળા મિનારાને દીવાદાડી કહે છે

આપણા જીવનની ઘટમાળને આ દરિયા સાથે જરાળ-મર-
જાવી શકાય એમા જ મ-મરણના અપર પાર ફેરાઈપી પાતી
ઠે, સદા કાઈ ને કાઈ પ્રવૃત્તિરૂપી મોજા એમા આવ્યા કરે છે,
વચ્ચે વચ્ચે ગમ, ક્રોધ, મોહ, માન, માયા વગેરે દુર્ગુણરૂપી
વમળો પડેલા છે, જેમા ફસાયા પડી જીવનનોકાને જાહાર નીક
જવુ જાહુ મુઠેવ પડે છે જીવનમા આવતા સીધા અને આક-
કતરા આધાનો જેમકે મ્નેદીજનોનો વિયોગ, ધનમાલનો નાશ,
કીતિનો નાશ વગેરે મહાન ખડકો છે, જેની માથે આપણી જીવન
નોકા અથડાતા ભાગીને ભૂકો થઈ જાય છે

જીવનરૂપી આ તોફાની દરિયામાથી મહીસલામત પાર C1
રવા મહાપુરોષોએ ડેટલીક દીનાદાડીઓ ગાધી છે એ દીવાદાડી
માસુ લક્ષ ગળીને જે માણસ પોતાનું જીવનરૂપી બહાતુ ચલાવે
છે તે એમાથી સહીસલામત પાર Cતરે છે જેઓ એમા પ્રમાદ
કરે છે તે પોતાની જીવનનોકાને જાણી દરિયામા રહેલા ભય
કર જળચરોનો લક્ષ જની જાય છે

આ દીનાદાડીઓમાની એક દીવાદાડી 'મહદેવનું મહાદેવ' છે

મુખ્ય બીજી સહદેવના લક્ષણો

મહદેવનું મહિં જોળખતા પહેલા આપણે સહદેવને જોળ
ખવા જોઈએ

સામાન્ય માણસોથી વધારે શક્તિશાળી આત્માઓને આપણે
દેવ કહીએ છીએ, પણ શક્તિના આ ૧ અને જરાળ ઉપયોગ
પરથી તમા પણ બે વિભાજ પડે માગ અથવા સહદેવ અને
અથવા કુદેવ

તે દેવોએ પોતાની શક્તિનો ઉપયોગ આત્માનો પરમ વિકાસ કરવામા કર્યો છે તે મહદેવ અથવા શુદ્ધ દેવ કહેવાય છે અને જેમણે પોતાની શક્તિઓનો ઉપયોગ મમાગ્ની વાસનાઓ પોષવામા કર્યો છે તે ખગળ દેવ અથવા કુદેવ કહેવાય છે

મહદેવ અને કુદેવને ઓળખવાની આ કમોટીથી આપણે ડોઢપણુ દેવને ઓળખી શકીએ છીએ દાખલા તરીકે આગ પ્રકારના દેવોની આર મૂર્તિઓ આપણી મામે મૂઠવામા આવે, જેમા એક મૂર્તિ પોતાના પડખામા ત્રીને ગળીને ભેલી હોય, એક મૂર્તિના હાથમા ત્રિશૂળ હોય, એક મૂર્તિના હાથમા માળા હોય અને એક મૂર્તિ ડોઢ પણુ જાતના માધન વિના કેવળ આમન લગાવીને આત્મધ્યાનમા તક્ષીન ચઢેને ભેલી હોય, તો ઉપગ્ની કમોટીથી આપણે તરત પાગળી શકીએ છીએ કે આમા મહદેવ કયા અને કુદેવ કયા ?

ત્રી એ સમારની વામના મૂચવે છે, એટલે જે દેવ હજી ત્રીને ગળવામા પોતાની શક્તિનો ઉપયોગ કરે છે તે મહદેવ ન કહેવાય

ત્રિશૂળ એ હિંસામૂચક હથિયાર છે હિંસક હથિયાર ત્યારે જ ગળવુ પડે ત્યારે કાઈ લય હોય એટલે જે દેવ હજી નિર્ભય નથી તે મહદેવ ન કહેવાય

હાથમા માળા રાખવી એ અજ્ઞાન દશા અને અપૂર્ણતા મૂચવે છે તેમજ મન હજી અન્ય ડોઢ દેવને આરાધવા રમી રહ્યું હોય એમ બતાવે છે તે મહદેવ ન કહેવાય

પુષ્પ ગ્રીણુ .

કુદેવ વિષે કવિતા

મયેષા એકત્રીયા

તે ૧વનિતા પાને નિજ રાખે, પ્રતિમાની પાને પણુ નાર
 ૨શુભ થક ને ધનુષ ધરે જે, ૩નીર ઝમ હલ ને જપમાળ,
 રાગદ્વેષના ચિહ્નો રાખી, રાગદ્વેષની રાખે ટેવ,
 શ્રાવક જન માનો નહીં તેને, એ છે દ્વિષિત મર્વ કુદેવ
 કર્મ કુચેષ્ટા કરતા ધરતા, ધનિજ પરનારીતણે ન વિવેક,
 કામ નિષયમા લપટ યાતા, રહેતા નિત્ય છકેલા છેક,
 હંશ્વર નામ નકામુ ધારે, તેવાની શુ કરવી પગેવ,
 શ્રાવક જન માનો નહિ તેને, એ છે દ્વિષિત મર્વ કુદેવ
 કયમ દમરૂંઝ ધરે જપ માળા, ૭શુદ્ધ ધરે શુ કમ હળ આપ,
 હંશ્વરના હોવે શુ કયાટે, કપટભરી છળતાની છાપ,
 પશુ પક્ષી પર સ્વારી કરતા, કયમ પીઠે પરને શુભ દેવ,
 શ્રાવક જન માનો નહિ તેને, એ છે દ્વિષિત મર્વ કુદેવ
 ભરમ લગાવે ધૂણી તાપે, નગ્ન કરે ઠરી ભગા વપાન,
 નૃત્ય કરે ને રાસ રમાડે, સુદ્ધ કરી લે પરના જાન,
 એવા દેવ જ દુર્ગતિ આપે, સદ્ગતિ કાપે ત તનખેન,
 શ્રાવક જન માનો નહિ તેને, એ છે દ્વિષિત મર્વ કુદેવ.

---

૧ સ્ત્રી, ૨ ત્રિશૂળ, ૩ જળનું ઝમડળ ૪ પોતાની સ્ત્રી અને

૬ સર્વ જાણનાર ૭ પવિત્ર ૮ ભાગ પીરી તે

પુખ્ત થોયું .

અઢાર દૂધણું .

આત્મધ્યાન એ આત્મવિકાસ સૂચવે છે જેમણે પોતાની શક્તિઓનો ઉપયોગ આત્મવિકાસ કરવામાં કર્યો છે તે જ સફ-
દેવ બહી શકાય છે એટલે આ ચોથી મૂર્તિ મફદેવ તરીકે ઓળખી
શકાય, પરંતુ સામાન્ય આત્મવિકાસ મફદેવ ગણાવા માટે બસ
નથી એ માટે આત્મવિકાસ પરમહદે પહોંચેલો હોવો જોઈએ
આત્મવિકાસને પરમહદે પહોંચેલો ક્યારે ગણવો તે માટે જ્ઞાની-
ઓએ ચોક્કસ હદ ઠરાવી છે જ્યારે આત્મા વિકાસ કરતો કરતો
સામાન્ય આત્માઓમાં રહેલા અઢાર પ્રકારના દૂધણાને વટાવી જાય
ત્યારે તે પરમવિકાસની હદે પહોંચેલો ગણાય એ અઢાર પ્રકારના
દૂધણા નીચે મુજબ છે

૧ અજ્ઞાન, ૨ ક્રોધ, ૩ મદ, ૪ માન, ૫ લોભ, ૬ માયા, ૭ રતિ,
૮ અરતિ, ૯ નિદ્રા, ૧૦ શોક, ૧૧ અસત્ય, ૧૨ ચૈત્ય, ૧૩ મત્સર,
૧૪ લય, ૧૫ પ્રાણીવધ, ૧૬ પ્રેમ, ૧૭ કીડાપ્રસંગ, ૧૮ હાન્ય

નોટ—આ ૧૮ માં જીવહિમાદિ ૪ અવત (પરિગ્રહ વિના)
૪ કપાય, ૫ હાન્યાદિ (દુગ્ધા વિના), ૧ અજ્ઞાન, ૧ મદ, ૧
નિદ્રા, ૧ મત્સર અને ૧ પ્રેમ—એ પ્રમાણે ૧૮ છે પરિગ્રહની
મૂર્છાનો સમાવેશ લોભમાં કર્યો છે અને દુગ્ધાનો મત્સરમાં
કર્યો છે મદ તે માનનો અતિરેક છે અજ્ઞાન સાથે જ મિથ્યાત્વ
જાય છે તેથી તેને જુદું કહ્યું નથી અજ્ઞાનનો નાશ જ્ઞાના
વરણીનો અભાવ સૂચવે છે નિદ્રાનો વિરહ દર્શનાવરણીનો
અભાવ સૂચવે છે જીવ જાણ દોષોનો વિરહ મોહનીય કર્મનો
સર્વથા વિનાશ સૂચવે છે, તેમજ અવિરતિનો પણ અભાવ
સૂચવે છે

ખીજ રીતે પણ અઢાર દૂધણું કહ્યા છે તે આ પ્રમાણે છે —

અદાર દ્રુપદુ વિષે કવિતા

દોઢા

દાન લાભ ને વીર્ય ને, લોગ અને ઉપલોગ,	૧
અતરાય જે તેમના, હામ્યતલો વળી યોગ	
રતિ અરતિ લય ગોક ને, નિદા ને વળી કામ,	૨
મિથ્યા ને અનાનતા, તે પડી નિદા નામ	
અવિરતિ તાગ અને વળી, દ્રેષ અતિ દુ ખકાર,	૩
જિનવર કદિ ન ધારતા, દ્રુપદુ એહ અદાર	

પુષ્પ પાચમુ

સદ્દેવના જુદા જુદા નામો.

અદાર પ્રકાશના દ્રુપદો! છતવાથી આત્મામાં અનેક પ્રકારની શક્તિઓ પ્રગટી નીકળે છે એ જુની જુની શક્તિઓ ઉપરથી સદ્દેવને જુદા જુદા નામથી ઓળખવામાં આવે છે જેમકે -

(૧) પરમાત્મા-સદ્દેવનો આત્મા પરમદશામાં છે, માટે તે પરમ (શ્રેષ્ઠ)-આત્મા=પરમાત્મા કહેવાય છે

(૨) જિન-સદ્દેવે જાધા કર્મોને છતી લીધેલા હોય છે એટલે તેઓ જિન કહેવાય છે

(૩) પરમેશ્વર-સદ્દેવની સત્તા પોતાની અનન્તશક્તિથી સર્વ સ્થળે ચાલે છે માટે એને સદુથી શ્રેષ્ઠ સત્ત્વકર્તા ' પરમેશ્વર ' કહેવાય છે

(૪) વિષ્ણુ-સદ્દેવ પોતાના અનન્ત ગુણોથી સર્વ સ્થળે વ્યાપી રહેવા છે એટલે તેમને વ્યાપી રહેનાર અર્થાત્ વિષ્ણુ કહેવાય છે

(૬)

(૫) શિવ-સદેવ પોતાના વચન, કૃતિ અને ઉપોનુ કથાણુ કનાર ધાય છે એવે તે સદેવ સદેવાય છે

(૬) ચતુર્ભુજ-સદેવમા શુદ્ધ હૃદય અને જ્ઞાન, નિર્ભય આન્ત્રિ અને અનન્ય શક્તિ એ સદેવ સદેવાય છે

આવા અનેક નામોથી તે આદ્ય પુરુષ અને તેમની વચ્ચે મહત્વનો ભેદ જણાવે છે તેમજ સદેવ આપણને સદુચી વધારે બતાવે છે તેમજ અરિહત છે એનો માહો અર્થ મળે તેમજ સદેવ છે, પરંતુ એના ઉદાહરણ ધણુ મળે છે

આપણા આત્મામા રહેલી અનેક નામની એ વૃત્તિઓ એવી ગીતે વર્ણવે છે અને તે બહાર આવવા દેતી નથી, તેથી એ આત્મામા મોટી યત્ન ગણવામા આવે છે તેમજ સદેવ મેળવેલા એટલે સદેવનુ અર્થ મળે છે તેમજ આપણને એમની વિશેષતાનુ બતાવે છે તેમજ સદેવ શત્રુઓપર વિજય મેળવવાનો ઉદ્દેશ છે તેમજ જ્ઞાનીઓ તંમને વિશેષ આદરે છે તેમજ તંમના મહિરને સદેવ મહિરનુ કહે છે

(૧૦)

પુષ્પ છંદુ

સદ્દેવના બાર ગુણ વિષે.

કવિતા જુગી

ગુણો બાર અહીં તના નિલ્ય ભરો,
મહા ભાવથી અતર તે પ્રમાણો,
પ્રભુ પ્રાનિકાર્યો^૧ સદા આ^૨ ધારે,
અતિગચર વગી આગથી તે વિહારે ૧

૩અશોકે રતે આશ્રયી રહેવદેના,
કરે પુષ્પવૃષ્ટિ થદી દેવ મેવા,
ધ્વનિ દિવ્ય થાયે બીજે આમરોને,
ધરે રમ્ય મિહામને દેવ તેને ૨

પ્રકાશે મુલામગે તેજ ભારે,
ભવા ભેરીના નાદ વાયે વધારે,
બની છત્ર છાયા પ્રભુતા જણાયે,
રૂડા પઆલ તે પ્રાતિકાર્યો ગણાયે ૩

દોહા

^૧અપાય અપગમ એકે જ્યા, અતરાયનો નાશ,

^૨જ્ઞાનાતિશયે જ્ઞાનનો, પૂર્ણ બને જ પ્રકાશ ૧

૧ પ્રાતિકાર્ય-એટલે તીર્થક્રમ પ્રભુની
અતિશય-અતરકારી ગુણ ૩ અસોષ
૫ આલ પ્રાતિકાર્ય આ પ્રમાણે
દિવ્ય ધ્વનિ ૪ આમ ૫
(દેવદુહલી) અને ૮

૨ ચાર

૫જુ દેવ

૩

આ મિત્રાય પાને ગયા પછી અરિહતના મહિને એજ ખવાની મુખ્ય નિશાની તેની બારશાખો છે જે બારશાખ ઉપર મધ્યભાગમાં જોનગેલી પર્યંકામને જોડેલી પ્રતિમા હોય તો તે અરિહતનું મહિં જાણવું પણ જો જોડેલી પ્રતિમાને ખસે જનોઈ હોય તો તે મહિં બુદ્ધનું હોવું જોઈએ

અરિહતના મહિરોની બાધણી અનેક પ્રકારની હોય છે કેટલાક ચૌમુખ્ય મહિરોને ચારે દિશાએ ઠાન હોય છે, કેટલાક મહિરોમાં ગભા । આગળ રગમડપ તથા વિશાળ નૃત્યમડપ હોય છે, તેના ફરના ચોક હોય છે જે તેના ફરતી દેવકુલિકાએ હોય છે, જ્યારે કેટલાકે તફન માધારણ હોય છે

આ મહિરો લાઠા કે પત્થરથી બાંધેલા હોય છે અને કેટલાક ઉપર આરત, કિંમતી પથરો, મીનાકામ, નોનાચાદીનું કામ કે સ્તંભનું નટરાજકામ મળુ કરેલું હોય છે કાણુ મહિરોની દિવાલો ૧૬૦ માંની હોય છે તો કેટલાક ઉપર વૈરાગ્ય બાનના જન્માને તેના ચિત્રો પણ દોડેલા હોય છે અથવા છતમાં ડોરી કાઢેલા હોય છે

આ મહિરોને વનરાજીવી વિમૂર્ષિત શાન ગિરિશૃંગપર, ખજખજ નાદ કરતી મરિતાના તટપર, હિવેગા કેતા સેરોવરોની ખાજ ઉપર, ગેળી ગાન કરતા સાગરના મહાતટ ઉપર, ફલફૂલથી લગ્ની પડતા બાગબગીચામાં કે જનસમૂહથી ઉભરાતા શહેરોમાં ભાધવામાં આવે છે, પણ દરેક સ્થળે ચૈત્યનું વાતાવરણ પવિત્ર રહે એવી પ્રાસ કાગણ લેવાય છે

આવા મહિરોને જિનાવય, જિનધર, વસહિકા, જિનમહિર, અર્હમન, દહેરાગર અથવા ચૈત્ય તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે

પુખ્ત આઠમુ.

ચૈત્ય પ્રકાર અને પ્રતિષ્ઠા.

ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ અરિહંતની પ્રતિમા પણ થાય છે ચિત્ત એટલે જ્ઞાન અને તેનો જે ભાવ તે ચૈત્ય-અરિહંતો પ્રત્યેનો ભક્તિભાવ તે ચૈત્ય ભક્તિભાવ પ્રદર્શિત કરવા કરેલું રૂપ તે ચૈત્ય.

અરિહંત સિવાય બીજી દશામા રહેલાનું ચૈત્ય અર્થાત્ ગિંબ પૂજા માટે યોગ્ય ગણાતું નથી

અરિહંતના ગિંબ મુખ્ય બે પ્રકારે કરવામા આવે છે એક પરિકર મહિત અને બીજું પરિકર વિના

પરિકરનો અર્થ પરિવાર થાય છે અરિહંતો જ્યારે જગત્ પર ધર્મની ઘોષણા કરતા વિચરતા હોય છે ત્યારે તેમનો પ્રભાવ દર્શાવનારી આઠ વસ્તુઓ જોવામા આવે છે અગોકવૃક્ષ, દેવતાઈ કુલોનો વરસાદ, દિવ્યધ્વનિ, આમર, લવ્ય આમન, ભામ હળ, દેવદુહી અને છત્ર આ વસ્તુઓને પ્રાતિહાર્ય કહેવાય છે એ પ્રાતિહાર્યોનો ભાવ દર્શાવનાર જે શિલ્પકામ તે પરિકર કહેવાય છે

પરિકરવાળી મૂર્તિ તીર્થ કરદશાનો ભાવ બતાવનારી ગણાય છે, જ્યારે અપરિકરવાળી મૂર્તિ તીર્થ કરની સિદ્ધદશા બતાવનારી ગણાય છે

આ મૂર્તિઓમા મુદ્રા પણ બે પ્રકારની હોય છે એક મિદ્ધાસન-મુદ્રા અને બીજી કાયોત્સર્ગમુદ્રા જે મૂર્તિ પલાઠી વાળીને એટલે ડાળા પગ ઉપર જમણા પગ અને જમણા પગ ઉપર ડાબો પગ ચડાવીને બેઠેલી હોય અને બન્ને હાથની હથેલીઓ ઉપરાઉપરી મૂકેલી હોય તે સિદ્ધાસનમુદ્રા કહેવાય છે અને જેમા પ્રતિમા કાયોત્સર્ગમા બન્ને હાથો સીધા ધંધુડ જેવા રાખીને ઉભેલી હોય તે કાયોત્સર્ગમુદ્રા કહેવાય છે

આ સિનાય પાને જ્યાં પડી અગ્નિતના મદિગને ઓળખવાની મુખ્ય નિશાની તેની બાજુએ છે તે બારશાખ ઉપર મધ્યભાગમાં ટોળેની પર્યંકામને જેઠેલી પ્રતિમા હોય તો તે અગ્નિતનું મદિર બાણુ પપ્પુ બે જેઠેલી પ્રતિમાને ખતે જનોઈ હોય તો તે મદિર બુદ્ધનું હોય જોઈએ

અગ્નિતના મદિરોની બાધણી અનેક પ્રકારની હોય છે કેટલાક યોમુખ મદિગને ચાંદે દિગાએ ઠાન હોય છે, કેટલાક મદિરોમાં ગભા । આગળ જગમડપતયા વિગાળ નૃત્યમડપ હોય છે, તેના ફરતા ચાક હોય છે ને તેના ફરતી દેનકુલિકાઓ ટાય છે, ત્યારે કેટલાક તદ્દન આધારણુ હોય છે

આ મદિરો લોકકાંદે પત્યરોથી બાધેલા હોય છે અને કેટલાક ઉપર આરમ, કિંમતી પત્યરો, મીનાકામ, મોનાચાલીનું કામ કે જાનનું જડાવકામ પણ કરેલું હોય છે ઘણા મદિરોની દિવાલો નહન માની હોય છે તો કેટલાક ઉપર વૈગય બાનના જન્માયે તેના ચિત્રો પણ દોરેલા હોય છે અથવા ઈનમાં ટોળી કાઢેલા હોય છે

આ મદિરોને બનરાણીથી વિભૂષિત શાત ગિરિશ્રુગપર, ખજખજ નાદ કરતી મરિતાના વટપર, હિલોળા હેતા સરોવરોની પાળ ઉપર, મેળી ગાન કરતા સાગરના મહાતટ ઉપર, ફલફલથી લથી પડના બાગબગીચામાં કે જનસમૂહથી ઉલગના શહેરોમાં બાધનામાં આવે છે, પણ દરેક સ્થળે ચૈત્યનું વાતાવરણ પવિત્ર રહે એવી ખાસ કાળજી લેવાય છે

આવા મદિરોને બિનાલય, બિનઘર, વમહિકા, જિનમદિર, અહિંકાવન, દહેરાસર અથવા ચૈત્ય તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે

પુખ્ત આકૃષ્ટ.

ચૈત્ય પ્રકાર અને પ્રતિષ્ઠા.

ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ અરિહંતની પ્રતિમા પણ થાય છે ચિત્ત એટલે જ્ઞાન અને તેનો જે ભાવ તે ચૈત્ય-અરિહંતો પ્રત્યેનો ભક્તિભાવ તે ચૈત્ય ભક્તિભાવ પ્રદર્શિત કરવા કરેલું રૂપ તે ચૈત્ય.

અરિહંત સિવાય બીજી દશામા રહેલાનું ચૈત્ય અર્થાત્ ગિંબ પૂજા માટે યોગ્ય ગણાતું નથી.

અરિહંતના ગિંબ મુખ્ય બે પ્રકારે કરવામા આવે છે એક પરિવર સહિત અને બીજું પરિકર વિના.

પરિકરનો અર્થ પરિવાર થાય છે અગિહંતો જ્યારે જગત્ પર ધર્મની ઘોષણા કરતા વિચરતા હોય છે ત્યારે તેમનો પ્રભાવ દર્શાવનારી આઠ વસ્તુઓ જોવામા આવે છે અશોઽવૃક્ષ, દેવતાઈ કુલોનો વરસાદ, દિવ્યધ્વનિ, ચામર, લબ્ય આસન, ભામ હજ, દેવદુહી અને છત્ર આ વસ્તુઓને પ્રાતિહાર્ય કહેવાય છે એ પ્રાતિહાર્યોનો ભાવ દર્શાવનાર જે શિલ્પકામ તે પરિકર કહેવાય છે.

પરિકરવાળી મૂર્તિ તીર્થ દરશાનો ભાવ બતાવનારી ગણાય છે જ્યારે અપરિકરવાળી મૂર્તિ તીર્થ કરની સિદ્ધદશા બતાવનારી ગણાય છે.

આ મૂર્તિઓમા મુદ્રા પણ બે પ્રકારની હોય છે એક સિદ્ધાસન-મુદ્રા અને બીજી કાયોત્સર્ગમુદ્રા જે મૂર્તિ પલાઠી વાળીને એટલે ડાબા પગ ઉપર જમણા પગ અને જમણા પગ ઉપર ડાબો પગ ચડાવીને બેઠેલી હોય અને બન્ને હાથની હથેલીઓ ઉપરાઉપરી મૂંઝેલી હોય તે સિદ્ધાસનમુદ્રા કહેવાય છે અને જેમા પ્રતિમા કાયોત્સર્ગમા બન્ને હાથો સીધા ઇશુદંડ જેવા રાખીને ઉભેલી હોય તે કાયોત્સર્ગ.

પ્રત્યેક પ્રતિમાની નીચેની બેઠકમાં એક ચિહ્ન ઠોરણ હોય છે જેને લઈને કહે છે છેલ્લી અવમર્ષિણીમાં ઘણું ગયેલા ૨૪ તીર્થ કરોના લઈને નીચે મુજબ છે -

(૧) સપ્તભદ્રેય-વૃષભ	(૨) અગ્નિતનાય-હાથી
(૩) સભવનાથ-ચોટો	(૪) આભન દન-વાકરો
(૫) સુમતિનાથ-કોચ	(૬) પદ્મપ્રભ-પદ્મ
(૭) સુપાર્શ્વનાથ-માયોએ	(૮) ચદ્રપ્રભ-ચદ્ર
(૯) સુવિધિનાથ-મગર	(૧૦) રીતલનાથ-ગ્રીવત્સ
(૧૧) શ્રેયામનાથ-ગેડો	(૧૨) વાસુપૂજ્ય-પાટો
(૧૩) વિમળનાથ-મુવર	(૧૪) અનંતનાથ-શકરો(ખાજ)
(૧૫) ધર્મનાથ-વજ્ર	(૧૬) ગાન્તિનાથ-મૃગ
(૧૭) કુચુનાથ-ઝાકટો	(૧૮) અરનાથ-નંદાવર્ત
(૧૯) મહિનાથ-કુલ	(૨૦) સુનિમ્બનાથ-કચ્છપાંકા-વર્મા
(૨૧) નમિનાથ-નીતું કમળ	(૨૨) નેમિનાથ-શખ
(૨૩) પાર્શ્વનાથ-આપ	(૨૪) મહાવીર-આમી-સિંહ

આ ચોવીશ તીર્થ કરો સિવાય વર્તમાનકાળમાં વિચરી રહેવા મીશ તીર્થ કરોની પણ પ્રતિષ્ઠા જરૂરમાં આવે છે અને કેન્દ્રાકેશ્યજે તો ૮૮૬૯ ૧૭૦ જિનની પણ પ્રતિષ્ઠા થાય છે

આ પ્રતિષ્ઠાના મુખ્ય ત્રણ પ્રકાર છે

- (૧) વ્યક્તિપ્રતિષ્ઠા
- (૨) ભવપ્રતિષ્ઠા
- (૩) મંડાપ્રતિષ્ઠા

જ્યારે કોઈ એક તીર્થ કરની પ્રતિષ્ઠા થાય ત્યારે તે વ્યક્તિ-પ્રતિષ્ઠા કહેવાય છે

જ્યારે ચોવીશે તીર્થ કંઠેની પ્રતિષ્ઠા થાય ત્યારે તે ક્ષેત્ર-
પ્રતિષ્ઠા કહેવાય છે

જ્યારે ૧૭૦ જિનની એક સાથે પ્રતિષ્ઠા થાય ત્યારે મહા-
પ્રતિષ્ઠા કહેવાય છે

પુણ્ય નવમુ.

ચૈત્યવદન.

અગિહ તનુ આરાધન કરવા માટે માણનોએ જુદા જુદા
અનેક ગસ્તાઓ લીધેલા જોવાય છે કેાઇ એનું મનથી અમરણ
કર્યા કરે છે તો કોઈ ' હે નાય ! તુહી મત્ય ' કહી શબ્દકાગ
એને મ ભારે છે, કોઈ એના નામનો માળાદ્રાગ જાપ કરે છે તો
કોઈ પુન્તકો વાચીને એના નામને યાદ કરે છે, પરંતુ એ
બધામા અગિહ તની પ્રતિમાદ્રાગ અગિહ તનુ જે ધ્યાન ધરવામા
આવે છે તેની અસર આત્માપર બહુ ઉડી થાય છે અગિ-
હ ત પ્રત્યે જે પૂજ્યભાવ પ્રતિમાદ્રાગ દેખવાય છે તે દેવજ
શબ્દોચ્ચારથી કે એમના વિષે વાચી જવા માનથી દેખવાતો નથી
એમની ગેરહાજરીમા જાણે એમનું જ દર્શન થતું હોય એવો
ભાવ તેમની પ્રતિમાથી આપણા મનમા ઉત્પન્ન થાય છે

આપણા હ મેશના અનુભવમા પણ આ વસ્તુ આપણે જોઈ
શકીએ છીએ ધારો કે આપણા જે દિલોજાન દોસ્ત
જુદા જુદા કારણોથી અવમાન પામ્યા હવે એક મિત્રની છબી
કે એવું કશું આપા 11 પાને નથી જ્યારે બીજા મિત્રની છબી અને
સુદર આરસનું (મૂર્તિ) આપણી પાને છે હવે બન્ને
મિત્રો આપણી એથી બન્નેનું અમરણ થયા

પગ્નતુ જે મિત્રની કાંઈ પણ નિશાની આપણી પાસે નથી તેના રૂપગ ધીમે ધીમે આપણી અરણ્યશક્તિમાથી બુસાર્ધ જશે અને તેનું નામ પણ વિમરાર્ધ જશે, જ્યારે બીજા મિત્રના છબી તથા બન્દ જ્યારે જ્યારે આપણે જોઈશું ત્યારે ત્યારે તે આપણને યાદ આવ્યા કરશે

આ જ મુજબ અરિહત દેવની સાચી આરાધના કરવા માટે, તેમના પ્રત્યેનો પૂજ્યભાવ બહુ ઉંચી હદે કેળવવા માટે તેમની પ્રતિમાદ્વારા આરાધના કરવી એ સહુથી સુદર ન્તો છે, અને એથી જ જ્ઞાનીઓએ એ માટે એક યોજના ઘડેલ છે જેને ' ચૈત્ય વદન ' શબ્દથી ઓળખનામ્ આવે છે

' ચૈત્ય ' એટલે અરિહતની પ્રતિમા અને વદન એટલે તેના પ્રત્યે બતાવવામા આવતો પૂજ્યભાવ, અર્થાત્ અરિહત પ્રત્યેનો પૂજ્યભાવ બતાવવાની જે ક્રિયા તે ચૈત્યવદન

પુખ્ત દશમુ.

પ્રણામ અને પૂજા

કોઈ પણ વ્યક્તિ ત કે સામાન્ય પૂજ્યભાવ બતાવવો હોય ત્યારે પ્રણામ કરવામા આવે છે અને વિશેષ પૂજ્યભાવ બતાવવો હોય ત્યારે તેની પૂજા કરવામા આવે છે

પ્રણામના મુખ્ય ત્રણ પ્રકાર છે -

(૧) અર્જલિંગદ્વ પ્રણામ.

(૨) અર્ધાવનત પ્રણામ

(૩) પચાગ પ્રણામ.

- (૧) જે હાથની અજલિ જોડી તેને લલાટે લગાડવી, તેને અજલિબદ્ધ પ્રણામ કહે છે
- (૨) કમ્ભ ઉપરનું અર્ધ શરીર નમાવવું તથા ભૂમિને હાથથી સ્પર્શ કરી લલાટે લગાડવો તેને અર્ધાવનત પ્રણામ કહે છે
- (૩) જે ગોઠણ, જે હાથ અને મસ્તક એ પાચને જમીનને અડાડીને નમસ્કાર કરવો તેને પચાગ પ્રણામ કહે છે

આ ઉપરાંત બુદ્ધા બુદ્ધા દેગના રિવાજ પ્રમાણે પ્રણામના બીજા અનેક પ્રકારો પણ જોવામા આવે છે કેા પોતાના મસ્તક ઉપરથી ટોપી નીચે ઉતારે છે એને પ્રણામ ગણે છે, કેા પોતાના જમણા હાથ ઉંચો કરી ડપાળની જમણી બાજુએ અડાડે છે એને પણ પ્રણામ કહે છે એજ રીતે મામસામા નાડ અડાડવા, પગ ઉંચા કરવા વગેરે પણ પ્રણામના પ્રકારો છે

પ્રભુપૂજના પણ મુખ્યત્વે ત્રણ પ્રકાર છે —

(૧) અગપૂજ

(૨) અઅપૂજ

(૩) ભાવપૂજ

અગપૂજ એટલે પ્રભુના અંગનું અર્ચન કરવું

અઅપૂજ એટલે તેમની આગળ ઉત્તમ પદાર્થો અર્પણ કરી દેવા

ભાવપૂજ એટલે તેમના ગુણોનું ચિંતવન કરવું

પુષ્પ અગ્યારમુ

જિનપૂજા વિષે કવિતા.

જુજ ગી છંદ

- કરી સ્નાન ને શુદ્ધતાથી શરીરે,
પછી ચૈત્યમાહે ધરો પાચ ધીરે,
ધરો સઘ સામગ્રી સર્વે ન જુની,
કરો ભાવથી નિત્ય પૂજા પ્રભુની ૧
- ઉનારો પ્રભુનાજ નિર્માલ્ય અગે,
પછી સ્નાત્રને આદરો એક રગે,
કરો આત્ર કરતા મહા મત્ર ધુની,
કરો ભાવથી નિત્ય પૂજા પ્રભુની ૨
- અભિષેક સાડે કરો કળશ ધારા,
ભક્તી રીતથી ધારજો ભાવ સારા,
કરો લૂહણા શુદ્ધ રાખી વિભુની,
કરો ભાવથી નિત્ય પૂજા પ્રભુની ૩
- પછી વડને ચર્ચજો શુદ્ધતાથી,
કરી કેશરે તે મુગધી સનાથી,
ધરો ધન્યતા ભવ્યતાથી અશૂની,
કરો ભાવથી નિત્ય પૂજા પ્રભુની ૪
- પછી ધૂપ સારો મુગધી પ્રસારો,
પ્રભુ ચર્ચુ પુષ્પાન્નવિ સઘ ધારો,
ધરો ભાવના અતરે જે અનૂની,
કરો ભાવથી નિત્ય પૂજા પ્રભુના. ૫

સ્નાન સિંધેપન ચમુ વાસ પુષ્પ પુષ્પમાલ,
 પથંગી કુમુમ ને જરાસનું ચૂર્ણ છે
 આલરપુ પુષ્પગૃહ પુષ્પના પગર અને,
 પુષ્પનણી આગી શુભ રચનાથી પૂર્ણ છે
 અક્ષતના અષ્ટ મગળ ને ધૂપ ગીત નૃત્ય,
 વાજિત્ર એ પૂજા તણા સંતો પ્રકાશ છે
 એવી પૂજા પ્રભુતણી પ્રાણી કરે પ્રેમ ધરી,
 પ્રગટ પ્રભાવ એથી પુણ્યનો પ્રમાણ છે

પુષ્પ ખારમુ

અગ પૂજા.

અગપૂજા કયા માટે પ્રથમ માન વસ્તુઓ શુદ્ધ જોઈએ
 (૧) મન (૨) વચન (૩) કાયા (૪) ધન (૫) વસ્ત્ર (૬)
 પૂજાના ઉપકરણ (૭) ભૂમિ

૧ મનની શુદ્ધિ એટલે ડોઘ પણ પ્રકાશના ખગળ વિચારો
 ન કરતા

૨ વચનની શુદ્ધિ એટલે કોઈપણ પ્રકારનું અયોગ્ય વચન
 ન જોલવું

૩ કાયાની શુદ્ધિ એટલે જયલાપૂર્વક સ્નાન કરવું

૪ વસ્ત્રની શુદ્ધિ એટલે નિર્દોષ અને સ્વચ્છ ધોયેલા વસ્ત્ર પહેરવા

૫ ધનની શુદ્ધિ એટલે નીનિને રમ્તે કમાયેલા દ્રવ્યનો ઉપ-
 યોગ કરવો

૬ પૂજના ઉપકરણોની શુદ્ધિ એટલે હિંમ્મા વિનાના અને પોતાની જ માનિદીના જળ, દુધ, ચદન, કેશર, પુષ્પ ધૂપ, દીપ અક્ષત, ફળ, નૈવેદ્યાદિ ઉપચરણોનો ઉપયોગ કરવો.

૭ ભૂમિ શુદ્ધિ એટલે જમીન શુદ્ધ કરવી અથવા વાતાવરણ પવિત્ર રાખવું.

આ માન વસ્તુની શુદ્ધિ ગણનારો આત્મા જ પ્રભુની અંગ પૂજા કરવાનો ખરેખરા અધિકારી બને છે એક જાણુ મનમાં મલિન વિચારો આવતા હોય, મુખમાંથી ગમે તેવા વચનો બોલાતા હોય તે શરીર અપવિત્ર હોય તો પ્રભુની પૂજા કેમ થઈ શકે ? વળી વસ્ત્ર પણ નિર્દોષ એટલે ઓછામાં ઓછી હિંમ્માથી તૈયાર થયેલા જોઈએ ફીડા માગીને બનાવેલા રેશમી વસ્ત્ર પહેરીને પ્રભુની પૂજા કરવી ન જોઈએ.

આ ઉપરાંત અંગપૂજના ઉપચરણો ખરીદવામાં જે ધનનો ઉપયોગ થાય તે નીતિને અંતે કમાયેલું હોય જોઈએ અનીતિથી મેળવેલા ધનથી જે પ્રભુપૂજના ઉપકરણો ખરીદવામાં આવે અને તેનો ઉપયોગ થાય તો તે પ્રભુપ્રતિમાની પૂજા નહિ પણ આશા તના થઈ ગણાય.

એ જ રીતે પૂજના ઉપકરણો કેશર, ચદન, ખરાગ, ભૂધણ, અગીચન પુષ્પ વગેરે પણ શુદ્ધ એટલે ઓછામાં ઓછી હિંમ્મા વાળા ને અવસ્થા જોઈએ.

ભૂમિ શુદ્ધિમાં પ્રભુપ્રતિમાની આસપાસની જમીન અને વાતાવરણ મુવક, અવસ્થા ને દોષ ગ્રહિત રાખવું જોઈએ આ માન જામતોની શુદ્ધિ સાચવવા પૂર્વકનીચેની રીતે અંગપૂજા કરવી જોઈએ.

પ્રથમ જયછાપૂર્વક નાહીને તૈયાર થઈ શુદ્ધ ધોતિયું પહેરવું ને ઉત્તરાસન નાખવું પછી એક થાળમાં પૂજના દ્રવ્ય-કેસર,

ચ દન, ધરામ, પુષ્પ, ધૂપ, દીપ, અક્ષત અને કંઈ ચલણી નાણું
ને કળા નૈવેદ્ય લેવા હાથમાં એક શુદ્ધ જળનો લોટો રાખવો પછી
અરિહુ તની પૂજા કરવાની અમૂલ્ય ઘડી પ્રાપ્ત થઈ તે માટે પોતાની
જાતને ભાગ્યશાળી માનતા જિનમંદિર લાણી પગલા ભગ્વા

અંતામાં ડોઈની માથે સમારવ્યવહારની વાતો ટરવી નહિ,
જયણાપૂર્વક ચાલતા મંદિરે પહોચવું, ત્યાં જઈને શુદ્ધ જળથી
પગ ધોઈ મંદિરના ઠાર આગળ આવવું અને ત્યાં 'નિર્મીહિ' શબ્દ
જોલવાથી પ્રવેશ કરવો આ નિર્મીહિ શબ્દ જોલવાથી
એક જાતની પ્રતિજ્ઞા થાય છે કે 'મેં હવે મધ્યની ગૃહવ્યવહારની
વાતોને ત્યાગ કર્યો છે' પછી મંદિરમાં જઈ તેની આમપામ
ફરી તેની સ્વચ્છતાનું નિરીક્ષણ કરવું ડોઈ મથળે કચરો દેખાય
તો ઉપાડી લેવો કોઈ ભાગ જર્જગિત થઈ ગયો હોય તો તેને
મમગનવાનો વિચાર કરવો, તેમ કરવાની ડોઈને મૂચના કરવી
પછી મુખે આઠ પડો જેમનો છેડો કે રૂમાલ બાધી શુદ્ધ ટેસ્ટ કે
ચ દન આગસિયાપગ ઘસીને તૈયાર કરવું તેના બે ભાગ કમી એક
નાના ભાગથી પોતાના કપાળમાં વર્તુલ આકારનું તિલક કરવું
અને હાથ સ્વચ્છ કરી બીજું કેમર કે ચ દન લઈ રગમડપમાં
પ્રવેશ કરવો ત્યાં પ્રવેશ કરતા પણ 'નિર્મીહિ' શબ્દ જોલવો
આ નિર્મીહિ શબ્દથી પહેલા કરતા વધારે આડરી પ્રતિજ્ઞા થાય
છે કે 'હવે પ્રભુપૂજા સિવાય દરેક જાતની જિનમંદિર મળથી
પ્રવૃત્તિનો ત્યાગ કરે છું' પછી ગભારામાં પ્રવેશ કરીને પ્રતિ-
માજીપથી ઘરેણા ઉતારવા તથા મોરપીંછથી માથાની વામી
કુલ ઉતારી લેવા કોઈ સૂક્ષ્મ જીવજંતુ જણાય તો તેને
માથાની નુપડીમાં લઈ ડોઈનો પગરવ ન હોય ત્યાં મલાળ-
પૂર્વક મૂકી દેવા પછી પચામૃત એટલે ગાયનું દૂધ, દહીં, ઘી,

સાકળ અને પાણીનડે કમથ ભરી તે વડે જળનો અભિષેક કરવો.
એ અભિષેક કરતી વખતે નીચેના ગ્રંથો બોલવા -

‘ ૐ શ્રી શ્રી પરમપુત્રાય પરમેશ્વરાય જન્મજરામૃત્યુનિવાર
ણાય શ્રીમતં જિનેન્દ્રાય જલ યજ્ઞમહિ -વાહા ’

પછી આખા પાણીથી પ્રણાલન (પખાલ) કરવું એમ છતાં
જે દેશર વિગેર જહી ગયું હોય તો વાગાકુચીથી સાચવીને તે
સાફ કરવું ત્યારબાદ ત્રણ અંગુલછાવડે પ્રતિમાજીને સાં
કરવા અને પખાસણને પાંચૂછણા વડે સાફ કરવું

ત્યારબાદ તૈયાર કરેલા ઘનસાગ વિગેરેથી જિનજિજને આપે
શરીર વિષેપન કરવું પછી કેસર કચદનથી પ્રથમ પ્રભુના
જમણા અંગુઠે તિલક કરવું પછી ડાબા અંગુઠે તિલક કરવું
અને ત્યારબાદ જમણા અને ડાબા ઢીંચણે, જમણા તથા ડાબા
હાથના ઠાંડે તવા ખાલે, મન્નક પરની ચિખાણે, કપાગમા, કઠે,
હૃદય ઉપર અને નાભિ ઉપર તિલક કરવા ત્યારબાદ જમણાપૂર્વક
લાવેલા ફૂલ ચડાવવા આ બધો વખત મોન રાખવું

અંગપૂજા કરતી વખતે અરિહંતની પ્રતિમામા ત્રણ પ્રકારની
અવસ્થા ભાવવી

(૧) પિંડસ્થ, (૨) પદસ્થ (૩) રૂપાવીત

પિંડસ્થ અવસ્થામા અરિહંત કેવળા કેવળજ્ઞાન થયા પહેલાના
જીવનનો વિચાર કરવો

પદસ્થ અવસ્થામા કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી અરિહંત પદે બિરા
જેલ સ્થિતિનો વિચાર કરવો.

રૂપાવીત ભાવનામા તીર્થ કર લગવાનનું નિર્વાણ થયા પછી
જે સિદ્ધાવસ્થા પ્રાપ્ત થઈ તેનો વિચાર કરવો

નોટ-આ પૂજા કરતી વખતે પૂર્વોક્ત મન્ન માત્ર જળને ઠેકાણે
ચદન તેમજ પુષ્પ સજ્જ બદલીને મોનવો

અગ્રપૂજા.

અગ્રપૂજા પૂરી થયા પછી અગ્રપૂજાનો આગ લ થાય છે જેમા ઉત્તમ ઉત્તમ વસ્તુઓને અરિહત ચરણે અર્પણ કરી દેવાની યોજના છે જીવિતસમા ધનને પણ અરિહતની એવનાના પ્રચાર માટે અર્પણ કરી દેવું એજ ખરી અગ્રપૂજા છે જેઓ એટલી ભારે વસ્તુઓથી અગ્રપૂજા ન કરી શકે તે એમની આગળ શક્તિના પ્રમાણમા ધૂપ, દીપ, ફળ, નૈવેદ્ય, અક્ષત, આભરણ, દત્ર, ચામર, હર્પણ વિગેરે વસ્તુઓ ધરી દે ! તે એવી ભાવનાથી કે ' મ સારની આ મધળી સુખસામગ્રીઓ હે પ્રભુ ! તારા ચરણમા અર્પી' હઉં છું અર્થાત્ તેમના પગના મોહનો ત્યાગ હો છું આપે આ બધી વસ્તુઓનો ત્યાગ કરીને જે ઉજ્જવળ જીવનપથ દેખાડ્યો છે તેજ મારે પણ પથ હો ! '

આવી ભાવનાઓ ભાવતા ધૂપદાનીમા ધૂપ પ્રગટાવવો અને તેને પ્રતિમાજી આગળ ફની પ્રતિમાજીની ડાળી બાજુએ મૂકી દેવો ત્યારમાદ ધીનો દીપક પ્રગટાવવો અને તે પ્રભુપ્રતિમાની જમણી બાજુએ મૂકવો ત્યારમાદ ચામર વીંચવો અને ગભારા-માથી બહાર નીકળી રગમડપમા આવવું ધૂપ દીપ પૂજા પણ ગભારાની બહાર રહીને કરવી

અહીં છુટા વસ્ત્રથી બાજેબને સાફ કરી તેનાપર અખટ અક્ષતથી (ચોખાથી) માથીઓ કગવો ન દાવર્ત માથીઓ આવડે તો ન દાવર્ત અને સાદો આવડે તો સાદો કરવો તેના પર ત્રણ ગોળ ઢગલીઓ કરવી અને તેના પર અષ્ટમીના ચંદ્ર નેવો આકાર કાઢી તેની ઉપર એક જિહ્વો આકાર તદવ્ય.

આ આખું ચિત્ર અરિહત ભગવાને ઉપરેજોટ્ઠ કર્મભાવનાની સહા છે એનો સમજવા લાયક છે સાથીઆની જો મનુષ્ય, નિર્ધન

દેન એ મસારા પી અતુર્વિધ ગતિનું સૂચન કરે છે આ અતુર્વિધ ન ત્તા માથી છુટવા માટે એ કાર્મ સાગ જે વચાનો હોય તો તે ઉપર કું-ની નળ ગોળા દગલીઓ રૂપી ત્તા રત્ન છે ત તાનુ રત્નના નામ (૧) મમ્યગા ર્ગન (૨) મમ્યન જાન (૩) મમ્યગા ચાગ્રિ છે અને તના દગરૂપે ઉપન જતાનેલા અધ વદાકાર રૂપ મિદ્ધ ગિનાનુ ન્ધાન પ્રાપ્ત થાય છે અને તની ઉપન ન્દેવા ગિન્દુની જેમ આત્મા તેના મિદ્ધના છુન નગીકે નાદિ અનન કાગ સુધી પોતાની મમ્યગ ન્ધિનિમા વામ કું- છે

આ સાથીઆ ઉપર જે મિદ્ધગિવાના સ્થાન ઉપર કર્મ મૂકવું તેમજ પછા યાદ રાખવું તેમજ કે જે કાર્મ ચી, મૂકીએ તે માગી અને ભાનપૂર્વક લાપેની હોતી તેમજ જાનમ જોતી ન ચાલે, પેનો, જેઆ પી, પાવવી ન કારિયો ધારેવો કે જોટો ન તેમજ કા પછા યામી કે નલકુ ન તેમજ નેવન શ્રેષ્ઠ તેમજ તેમા અવિનિષ્ટ ઉપર દગ મમ્યુ અને સિદ્ધગિનાની આદૃતિ ઉપર નેવેધ મમ્યુ ત્તા દગની ઉપર નાણુ મમ્યુ

ઉત્તમ દ્રવ્યવી કન્વી અમપૂજન આપણી મમાગના લોભ પદાર્થમિત્યેની આમજિા હોડાવ છે ને દેવચરણે સાચી અર્પણ તાનો પાઠ ગિખરે છે

— ભાવપૂજન —

અમપૂજ પૂરી વયા પછી ત્રીજી 'નિર્મીલિ' જોનવામા આવે છે એટલે દ્રવ્યપૂજા મળધી પણ હવે બધી પ્રવૃત્તિનો ત્યાગ કરવામા આવે છે ને કેવળ ભાવપૂજામાજ હેવાનો નિશ્ચય થાય છે

ભાવપૂજામા જોવવાના સૂત્રોનો આજો કમ પૂર્વપુરોએ નક્કી કર્યા છે પરપરાગત તે આજે જે અરૂપમા મચવાર્મ રહ્યો છે તે વિધિ નીચે સુચન છે

(૧) પ્રથમ ત્રણ ખમામમણા દેવા

(૨) પછી ‘ ધૃત્વિજાકારેણ મદિમહ લગવન્ ! ચૈત્યવદન ક્ષર ? ’ એવો આદેશ માગી નીચે બેસવું જેમા ડાબો ઢીંચણુ ઠોલો રાખવો અને જમણો ઢીંચણુ નીચે સ્થાપવો અવવા બને ઢીંચણુ જમીનપર નમાવવા હાનની અજલિ તોડી લલાટે લગાડવી

(૩) ‘ જગચિંતામણિ ’ ચૈત્યવદન ઢહેવું જે એ ન આવડે તો ‘ મહાકુશલવદ્ધી ’ શબ્દથી ગરૂ વતી લઘુ-તુતિ ઢહેની અને શુજરાતી, હિંદી કે મગડીમા બનાવેલું ડોઇ પણ લાવબર્યું ચૈત્યવદન ઢહેવું

(૪) ત્યારપછી ‘ જ કિંચિ ’ સૂત્ર બોલવું

(૫) પછી ‘ નમુચ્ચુણ ’ સૂત્ર બોલવું

(૬) ત્યાર બાદ ‘ જાવતિ ચેર્ધ્યાઈ ’ સૂત્ર બોલવું અને એક ખમાસમણુ દઇ ‘ જાવત ડેવી માહુ ’ સૂત્ર ઢહેવું

(૭) ત્યાગબાદ ‘ નમોઽર્હતસિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયમર્વનાધુ ક્ય ’ સૂત્ર બોલી સ્તવનનો પ્રારંભ કરવો સ્તવન બહુ મધુર સ્વરે અને રાગમા બોલવું અને તેનો વિષય ત્રિનેશ્વરના શુભોનો હોવો જોઇએ તે લક્ષમા રાખવું તિવિના, તીર્થના કે ટેનગ બાદ્ય ભાવના વર્ણનોવાળા સ્તવનો ભાનપૂત્રમા બોલવા નહિ સ્તવન ન આવડતું હોય તો ‘ ઉવમગ્ગહર સ્તોત્ર ’ બોલવું

(૮) સ્તવન પૂરે થયા પછી બે હાવથી રચેલી અજલિ કપાળે અડાડવી અને ‘ જય વીથગય ’ સૂત્ર ઢહેવું ‘ આલનમ-ખડા ’ પદ પછી અજલિ પૂવવત્ એટલે ઢીંચણુ ઉપર મૂકવી સ્ત્રીવર્ગે આ ગેતે હાવ ઉઠ્યા કરના નહિ

(૯) ‘ જય ’ સૂત્ર પૂરે થયા પછી ઉભા થવ અને ‘ અરિહત ’ નું સૂત્ર બોલવું ત્યાગબાદ

ઉસમિએજી ' સૂત્ર જોલી એક નવધારનો કાઉન્સગ્ગ કહેવો તે પૂરો થતા ' નમા અહિંતાણુ ' શબ્દ જોલી ' નમોઽહંતમિદ્ધા આર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્ય ' સૂત્ર જોલી ' કમ્પાણકદ ' સૂત્રની પ્રથમ ગાવા કહેવી અથવા સર્વમાન્ય અન્ય સ્તુતિ જોવવી

(૧૦) પડી એક જમામમણુ દર્ધ પચ્ચખાણુ કણુ ચૈત્યવહનની અહીં પૂર્ણાસ્તુતિ થાય છે

આ બધા મૂત્રો જોણવી વખતે નીચેની બાબતો ખાસ લક્ષમા રાખવી

(૧) ગણદોના ઉચ્ચાર શુદ્ધ કરવા

(૨) સૂત્રો પદ્ધતિમર અને શાન્તિપૂર્વક જોણવા જો એકલા હોઈએ તો ચૈત્યવહન તથા સ્તવન બહુ જ મધુર અને ધીમા સાહે ગાવા જો મમુદાય માથે હોઈએ તો વડીલના આદેશ અનુસાર એક જણ સૂત્રો જોવે અને બીજા બધા માબજો સ્તવન બધાએ એકજ સૂત્રથી ને લક્ષિતબાવથી સાથે જોણવું

ભાવપૂજામા વપરાતા આ બધા સૂત્રો ઉંડા રહુ-ચવાગા છે અને તે ' ચૈત્યવહન ' શબ્દથી ઓળખાય છે

હવે પછીના પાઠોમા એ બધા મૂત્રોના મૂળપાઠ, અર્થ ને ભાવાર્થનો વિચાર કરીશું

સૂત્ર-નિર્દેશ.

જ્ઞાની પુરુષો પોતાના આત્માનુભવને ચોરા શબ્દોમા મૂકી દે છે આવા શબ્દોના મગ્નહને સૂત્ર કહેવાય છે મૂત્રોમા એ ખૂબી હોય છે કે તેના પર જેમ જેમ વધારે વધારે વિચાર કરતા જઈએ તેમ તેમ તેમાથી વધુને વધુ જાણવાનું મળે

આ ચૈત્યવદનમા પણ એજ ગીતે જ્ઞાની પુરુષોના ગ્થેલા સૂત્રો છે એ સૂત્રો બોલતા નીચેની વસ્તુઓ લક્ષમા ગણવી જોઈએ

- (૧) સૂત્રોનો ઉચ્ચાર શુદ્ધ કરવો જોઈએ
- (૨) સૂત્રો પદ્ધતિસર બોલવા, એટલે જે મૂત્રો છદ્ગદ્દ હોય તે છદ્ગની પદ્ધતિએ બોલવા, અને ગદ્યમા હોય તે ગદ્યના નિયમ મુજબ સ્પષ્ટાદિનો વિવેક ઝગીને બોલવા, પરન્તુ કડકડાટ ગમે તેમ ન બોલવા
- (૩) બોલતી વખતે અર્થપર લક્ષ ગણવું
- (૪) અર્થ પ્રમાણે હૃદયનો ભાવ રાખવો

મૂત્રોના જુદા જુદા મગ્નહને જુદા જુદા નામથી ઓળખવામા આવે છે એમા કેટલાક નામો જે પ્રથમ શબ્દથી મૂત્ર શરૂ થતું હોય તે પરથી પાડવામા આવેલ છે, બ્યારે કેટલાક નામો તે મૂત્રમા જે કહ્યું હોય તે ઉપરથી એટલે તેના શુભ ઉપરથી પાડવામા આવેલ છે, પરન્તુ અહીં ચૈત્યવદનના લગભગ બધા સૂત્રો જે આદ્યશબ્દથી શરૂ થાય છે તેજ નામથી ઓળખાય છે

હાલમા ચૈત્યવદનની ક્રિયામા ૧૧ સૂત્રોનો ઉપયોગ થાય છે.—
તેનો અનુક્રમ મુજબ છે —

- ૧ પ્રારભિક વિધિસૂત્ર
- ૨ જગત્ત્રિતામણિ ચૈત્યવદન.
- ૩ જ કિચિ
- ૪ નમુદ્યુષ્ણ વા શકન્તવ
- ૫ જાવતિ ચેદ્યાર્જ.
- ૬ જાવત કેવિ સાહુ
- ૭ નમોઽર્હત્
- ૮ ઉવસગ્ગહર સ્તોત્ર
- ૯ જયવીયગય સ્તુતિ
- ૧૦ અરિહત ચેદ્યાર્જ યા ચૈત્યસ્તવ. (જેની સાથેજ ' અમત્ય ' સૂત્ર જોલાય છે)
- ૧૧ કલ્પનાણુક હ સ્તુતિ

આમા ' ૧જ જિનામણિ ' ચૈત્યવદનને અથગે અન્ય કોઈપણ ચૈત્યવદન જોનવામા આવે છે અને એવા ચૈત્યવદનના પ્રાન્ લમા ' સકલ કુશલ વક્ત્રી ' નામક સ્તુતિ પણ જોલાય છે તેમજ ' નમોઽર્હત્ ' પછી પુવાચાર્ય રચિત ભાવપૂર્ણ અવનો જોલાય છે, એટલે ચૈત્યવદન સબધી વિચાર કરતા, ઉપર દહેવા આ સૂત્રો ઉપરાન્ત ' મકન કુશલ વક્ત્રી ' ' ચૈત્યવદનો ' અને ' અવનો ' વિગે પણ વિચાર કરવો ઘટે છે

પ્રારંભિક વિધિસૂત્ર

કરેક ધર્મક્રિયાનો મુખ્ય હેતુ આત્માને ગુણ ભાવનામાં ભેડવાનો અને તેમાં નિવૃત્ત રાખવાનો હોય છે અને આ પરિણામ ત્યાં જ આવે છે કે જ્યાં કોઈ પણ ક્રિયા પોતાની મુશ્કેલી અને સમજા પૂર્વક કરવામાં આવે

પરંતુ સામાન્ય મનુષ્ય ધર્મક્રિયાનું હંદુ રહસ્ય એકદમ પામી શકતા નથી એથી તેનું ગૃહ્ય મંત્રવાને તેને ગુરુના આજ્ઞાનની જરૂર રહે છે, અને એથી જ મામાયિષ્, પ્રતિક્રમણ તથા અન્ય ધાર્મિક ક્રિયાઓ શુભ મંત્ર કરવાનું શાસ્ત્રોમાં જણાવેલું છે

ત્યારે એક મનુષ્ય તૈયાર થઈને શુભ મંત્રીય ધર્મક્રિયા કરવા લાયક ત્યારે પ્રથમ તેણે એ વિવેક મળવો જોઈએ કે ગુરુની મમાધિમાં કોઈ પણ ભૂતનો ભગ ન થાય અને એથી જુ વિનય અને નમ્રતા પૂર્વક મનુષી પ્રથમ ગુરુની અનુજ્ઞા મેળવવી જોઈએ આથી અનુજ્ઞા મેળવવા માટે—

‘ હૃદ્ગાકાદૈલ મદિમદ ભગવન્ ’ એ સૂત્રનો ઉપયોગ થાય છે

હૃદ્ગાકારેણ (આપની) મુશ્કેલી પૂર્વક

સદિમદ

આગ્રા આપો !

મગવન્

હે પૂજ્ય ! હે જ્ઞાનવત !

મનુષ્ય કે જે ‘ હૃદ્ગાકારેણ ’ ગુરુને માની માગણી માત્રથી નહિ, કે દાક્ષિણ્યનાં ફક્ત આપની મુશ્કેલી હોય તેા પણ ક્રિયા કરવાની આજ્ઞા આપો !

આ પછી જે ક્રિયા કરવી હોય તેનું નામ બોલાય છે જેમ કે —

‘ ઇરિયાવહિય પઠિસ્સમુ ? ’ ‘ મુહપત્તિ પઠિલેહુ ! ’ ‘ સામા યિક્ક કઠ્ઠ ? ’ વિગેરે અને શુરુ તેને અનુશા આપે છે આજ રીતે ચૈત્યવદન જેવી પવિત્ર ધર્મક્રિયાના પ્રારભમા પણ એ વિધિસૂત્ર વડે ભગવતની આજ્ઞા લેવાય છે જે કે ભગવત તેનો પ્રત્યુત્તર આપતા નથી પરંતુ મુમુક્ષુ આત્માની પરમ શુરુ પ્રત્યેની અર્પણ ભુદ્ધિનો જોથી સ્વીકાર થાય છે આટલા વિધિ સૂત્રના ઉચ્ચાર પછી મુખ્યત્વે જગચિંતામણિ કે અન્ય ચૈત્યવદન બોલવામા આવે છે

जगचिंतामणि चैत्यवंदन.

मूलसूत्र.

जगचिंतामणि ! जगनाह ! जगगुरु ! जगरक्खण !

जगवंधव ! जगसत्थवाह ! जगभावविअक्खण !

अट्ठायसठविय-रूव ! कम्मठविणामण !

चउगीसपि जिणवर जयतु अप्पडिहयमासण ! ॥ १ ॥

कम्मभूमिहिं कम्मभूमिहिं पढमसवयणि ।

उक्कोसय सत्तरिसय, जिणवराणविहरत लब्भइ ।

नवकोडिहिं केउलीण, कोडि सहस्स नव साहुगम्मइ

संपड जिणवर बीस मुणि, विहुं कोडिहिं वरणाणि ।

समणह कोडि सहसदुअ, थुणिअइ निच्चविहाणि ॥ २ ॥

जयउ मामिय, जयउ सामिय रिसह सत्तुजि ।

उज्जित पडु नेमिजिण, जयउ बीर सच्चउरिमडण,

भरुअच्छहिं मुणिसुवय, मुहरि पास दुह दुरिअ खडण ।

अवरविदेहिं तित्थयरा, चिहु दिसि विदिसि जिं केवि,

तीआणागयसपइअ, वदू जिण सवेवि ॥ ३ ॥

सत्ताणवइसहस्सा, लक्खा छपन्न अट्ट कोडिओ ।

बत्तिसय घासिआई, तिअ लोए चेइए वदे ॥ ४ ॥

पनरसकोडिमयाई, कोडि बायाल लक्ख अडवन्ना ।

छत्तीस महस १३, सासयविम्माई पणमासि ॥

જગચિંતામણિ ચૈત્યવંદન

અર્થ અને વિવેચન.

જગચિંતામણિ ચૈત્યવંદનની આગ ચરણવાળી પ્રથમ ટૂંકમાં ચોવીંગે જિનેશ્વરોનું સામાન્ય શુભચી નવન કરવામાં આવ્યું છે એમાં જિનેશ્વરને દશ વિશેષણો આપવામાં આવ્યા છે

૧ જગચિંતામણિ

જગચિંતામણિ રાખ્દનો અર્થ જગતમાં ચિંતામણિ રત્ન સમાન થાય છે ચિંતામણિ રત્ન તેને કહેવામાં આવે છે કે જે રત્ન પામે હોય તો ચિંતિતવેલા કાર્યની મિદ્ધિ થાય શ્રી જિનેશ્વર ભગવાન જગતના બધા જીવોને મનોવાઙ્મિત મુખ આપનાર છે, એથી એમને જગચિંતામણિ કહેવા યથાર્થ છે

૨ જગનાહ

જગનાહ એટલે જગતના નાથ જિનેશ્વર ભગવાન, જગતના જીવો જે હજી ધર્મમાર્ગમાં નથી જોડાયા તેને ધર્મમાર્ગમાં જોડે છે અને જેઓ ધર્મમાર્ગમાં જોડાયેલા છે તેના ધર્મની પોતાના ઉપદેશદ્વારા રક્ષા કરે છે એટલે તે જગતના નાથ કહેવાય છે

૩ જગગુરુ

જગગુરુ એટલે જગતનો ગુરુ અથવા જગતમાં સહુથી મોટા ધી જિનેશ્વર દેવ જાતિ કે લિંગના ભેદ વિના સમસ્ત જગતના જીવોને એક સરખો હિતોપદેશ આપે છે, એથી એ જગગુરુ કહેાય છે એમનાથી વિશેષ મામર્યા જગતમાં કોઈ ધર્મગતુ નથી એ જગતમાં સહુથી મોટા યજ્ઞ ગણાય છે

૪ જગરૂખણુ.

જગરૂખણુનો અર્થ જગતની રક્ષા કરનાર થાય છે આ જગતમા લુહા લુહા છ કાયના હવો છે ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપ્કાય, ૩ તેઉકાય, ૪ વાયુકાય, ૫ વનઅતિકાય અને ૬ ત્રમકાય એ છએ કાયના હવોની શ્રી જિનેશ્વર દેવ પોતાના અહિ મક હવનથી રક્ષા કરે છે માટે એ જગદ્દરક્ષક—જગતપાલક કહેવાય છે

૫ જગખધવ

જગખધવ એટલે જગતના લાઈ જેડુ ખના વળતે ખરેખરી સહાય કરે તે જ ધવ ગણાય છે શ્રી જિનેશ્વર દેવ મસારના કીચડમા કસાઈ ગયેલા હવોને પોતાના અમૂલ્ય ઉપદેશદ્વારા ગહાઈ કાઢી ખરેખરી મહાય કરે છે તેથી તે જગખધવ કહેવાય છે

૬ જગમત્યવાહ.

જગમત્યવાહ એટલે જગતના માર્થવાહ માર્થવાહ તેને કહે વાય છે જે જે વ્યાપાનિ નિમિત્તે મોટા કાફલાઓ લઈ દૂર દેશા પર જાય છે અને પોતાની સાથે એકલડોડલ જે માર્ગ ભૂલેલા મવામીને પણ લઈ લે છે શ્રી જિનેશ્વર દેવ આ બવાટવીમાથી મહીમલામત પમાર થઈ મોક્ષનગરીએ પહોચે છે અને જગતના ખીલ અનેક હવોને પણ મોક્ષ નજરે પહોચાડે છે

૭ જગલાવ વિઅરૂખણુ

જગલાવ વિઅરૂખણુનો અર્થ જગતનું નુક્રમ્ય જાણવામા વિચક્ષણુ એવો થાય છે જગત એટલે જતુ—પરિવર્તન પામતુ એવો અર્થ થાય છે આ દુનિયા ક્ષણે ક્ષણે પરિવર્તન પામી

રહી છે એથી એને જગત્ કહેનાય છે એની ગ્યના (૧) આત્મા
(૨) પુદ્ગલ (૩) ધર્માન્તિમય (૪) અધર્માસ્તિકાય (૫)
આકાશ (૬) અને કાળ એ છ દ્રવ્યથી થયેલી છે આ છ એ
દ્રવ્યના ગુણ અને પર્યાય-સ્વભાવ શ્રી જિનેશ્વરદેવ બરાબર જાણે
છે, એથી એમને જગતનુ સ્વરૂપ જાણવામા વિચક્ષણ કહ્યા છે

૮ અઠ્ઠાવયસઃસંવિયત્તવ

આ ગણક ત્રણ નાના ગણદોનો બનેલો છે અઠ્ઠાવય, સંઠવિય
અને રૂવ અઠ્ઠાવયનો અર્થ 'અષ્ટાપદ' થાય છે સંઠવિય એટલે
સ્થાપિત અને રૂવ એટલે પ્રતિમા મતલબ કે જે જિનેશ્વર
દેવોની પ્રતિમાઓ અષ્ટાપદ પરિત ઉપર સ્થાપન કરવામા આવી છે

આ અષ્ટાપદ તીર્થ હાલ ક્યા છે તે કોઈ જાણતું નથી પણ
તેના પર છેલ્લી અવમર્ષિણીમા થયેલા ચોવીશે તીર્થ કરની પ્રતિમાઓ
સુશોભિત મંદિરમા શ્રી ભગતચક્રવર્તીએ સ્થાપન કરેલી છે

૯ કમ્મકુવિણ્ણાસણ

કમ્મકુ વિણ્ણાસણનો અર્થ કર્માણ્ણવિનાશક અર્થાત આઠે
કમનો નાશ કરનાર થાય છે

શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ આત્મા જડ એવી કાર્મણ્ણવર્ગણના બધ
નથી પોતાના મૂળ સ્વરૂપને પામી શકતો નથી એ વર્ગણમા
જુદા જુદા આઠ પ્રકારની નક્કિઓ છે અને તેથી એ કાર્મણ્ણવર્ગણ
આઠ કર્મને નામે ઓળખાય છે

(૧) જે પુદ્ગલો આત્માના જ્ઞાનસ્વભાવને આપરે તેને જ્ઞાના
વરણીય કર્મ કહે છે

(૨) જે પુદ્ગલો આત્માના દર્શનસ્વભાવને આપરે તત્તે દર્શના
વરણીય કર્મ કહે છે

- (૩) જે પુણ્યલો આત્માના સ્વાભાવિક સુખને આવરી કૃત્રિમ સુખદ ખનો અનુભવ કરાવે તેને વેદનીય કર્મ કહે છે
- (૪) જે પુણ્યલો આત્માના સમકિતશુણને તેમજ અનંત ચારિત્રને રોડ તને મોહનીય કર્મ કહે છે
- (૫) આત્મા અરૂપી હોવા છતાં જે કર્મથી જુદા જુદા પ્રકારના ગરીર વિગેરે ધારણ કરવા પડે છે ત નામકર્મ કહેવાય છે
- (૬) જે પુણ્યલોવડે અજગમર આત્માને પણ અમુક મુદત મુધી અમુક જાતિના ગરીરમાં રહેવું પડે છે તેને આયુ-કર્મ કહે છે
- (૭) આત્મા અશુભલુ હોવા છતાં જે પુણ્યલોવડે તેને ઉચ્ચ નીચ કુળની પ્રાપ્તિ અવવા મારા જોટા મયોગો પ્રાપ્ત થાય છે તેને ગોત્રકર્મ કહે છે
- (૮) આત્મા અનંત શક્તિનો વણી હોવા છતાં જે વડે એની શક્તિઓ કુટિત થઈ જાય છે તેને અતગાયકર્મ કહે છે

આ આઠ કર્મમાંથી જ્યારે ૧ હુ, ૨ જુ, ૪ થુ અને ૮ મુ કર્મ ક્ષય પામે છે ત્યારે જ કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે અને પડી અતુર્વિધ સઘની સ્વાપના સ્વતા તીર્થ કરે જનાય છે તીર્થ કરે ત્યારે જાડીના ચારે કર્મનો ક્ષય કરે છે ત્યારે નિર્વાણ પામે છે આમ શ્રી જિનેશ્વર દેવ પોતાના જીવનની પૂર્ણરુપિતા માથે આઠે કર્મનો વિનાશ કરે છે

૧૦ અપ્પરિહય સામણ.

અપ્પરિહયમામરનો અર્થ અપ્રતિહન ગામન થાય છે અર્થાત્ જેનું ધર્મગામન દોષથી પણ હણાય નેવું નથી

ચરધીસ પિ જિણવર જયતુ
ચોવીને પણ જિનવર જય પામે !

આ પ્રથમ દૂક છ દોળક છે અને વર્તમાનકાળમા પ્રચલિત
સવૈયા એકત્રીસાની દબે સુદર રીત ગાઈ ગકાય છે

પ્રથમ દૂકમા ચોવીશે જિનતુ સામાન્ય વર્ણુન કર્યા પછી હવે-

બીજી દૂકમા ક્ષેત્ર તથા મખ્યાની દૃષ્ટિએ શ્રી જિનેશ્વરદેવ,
કેવળજ્ઞાની તથા સામાન્ય સાધુ, જે સુસુપ્તને માટે પૂજ્ય છે
તેનો વિચાર કરેલો છે

કમ્મભૂમિહિં કમ્મભૂમિહિં

કર્મભૂમિમા કર્મભૂમિમા

પદ્મ સઘયણિ ઉક્કોસય સમરિસય

પ્રથમ મધ્યલુવાગા ઉત્કૃષ્ટા એકનો ને સિત્તર

જિણવરાણ વિહરત હમ્મદ

જિનેશ્વરે વિચરતા પમાય છે

જૈન ભૂગોળ પ્રમાણે અઢી દ્વીપ સુધી મનુષ્યસ્થા છે એમા
મુખ્ય બે પ્રમુખના દેશો છે ડેટલાડ દેશો એવા છે કે જ્યાંના
મનુષ્યો કેવળ પ્રાકૃતિક જીવન ગુજારે છે, જેને ‘અકર્મભૂમિ’
કહેવાય છે અને ડેટલાડ દેશો એના છે કે જ્યાંના લોકોમા
નિર્વાહ માટે આસિ-મત્તી-ટુપિ એટલે તલનાર, કલમ, ખેતી
આદિ અનેક પ્રકારના વ્યવસાયો નજરે પડે છે આ પ્રકારની
ભૂમિને ‘કર્મભૂમિ’ કહેવાય છે અઢી દ્વીપમા આવી કુલ ૧૫
કર્મભૂમિ એટલે કર્મપ્રધાન દેશો છે અને ૩૦ અકર્મભૂમિ એટલે
પ્રાકૃતિક જીવન ગુજારતા દેશો છે આમાથી શ્રી જિનેશ્વર દેવે
કર્મભૂમિમા જ ઉત્પન્ન થાય છે, અને ત્યાં જ વિચરે છે આવ

જિનેશ્વરો બધા ક્ષેત્રમાં મળીને ઉત્કૃષ્ટ કાળે વધારેમાં વધારે એકી માથે એકમો સિત્તેર હોય છે, તેથી વધારે હોતા નથી શ્રી અજિતનાથ ભગવાનના મમયમાં એકી સાથે ૧૭૦ જિનેશ્વર હતા

નવકોડિહિં કેવલીણ
નવકોટિ કેવળીની

અને કેવળજ્ઞાનીઓની સંખ્યા ઉપર જણાવેલ બધી કર્મ-ભૂમિમાં થઇને નવ કોડ મુધીની હોય છે તેમજ

કોટિ સહસ્ત્ર નવ સાધુ ગમ્મદ
કોડ હજાર નવ સાધુ જાણુવા

અર્થાત્ સામાન્ય સાધુની સંખ્યા ઉત્કૃષ્ટ નવ હજાર કોડ (૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦) એટલે નેવું અળગ હોય છે

આ હકીકત બધા સમયને લક્ષમાં રાખી ઉત્કૃષ્ટમાં ઉત્કૃષ્ટ સંખ્યાની કહી પરન્તુ—

સપદ
વર્તમાન કાળમાં
જિણવર વીસ
જિનેશ્વરો વીસ છે અને

મુનિ વિહુ કોટિ હિં વરનાળી
મુનિ બે કોડ કેવળજ્ઞાની

અને બે કોડ મુનિ કેવળજ્ઞાની છે તથા —

સમણદ કોટિ સહસ્ત્ર દુમ
અમણોત્તી કોટિ હજાર બે છે

અર્થાત્ ૨૦ અબજ સામાન્ય ગ્રાધુ છે

વર્તમાન કાળમાં જે દુનિયા જણાયેલી છે તેમ
માત્રની સખ્યા ગણના દોઢ અબજનો મુખ્ય કારણ છે ૨
જેન ભૂગોળ પ્રમાણે હજી બીજા દેશો હોવા જોઈએ

ઉપર જણાવેલા બધા જિનેશ્વર, દેવગણનીઓ અને સંપૂર્ણ

ધુનિઝ્ઝ નિષ વિદ્યાણિ
તપીએ નિત્ય વહાલે

હ મેશા માન કાળમાં જીવીએ અર્થાત્ તેમના શુભમાન ૧૧

આ દુહાની પાંચ લીટીમાં પ્રથમ લીટી ગણથી ગણાય
પછીની બે વૈનાલિક હદમાં અને પછીની બે લીટીઓમાં
હદમાં બોલાય છે

બીજી દુહા ક્ષેત્ર અને સખ્યાની દૃષ્ટિએ શ્રી જિનેશ્વર જે
દેવગણની મહાત્માઓ અને શ્રમણોના વિચાર કર્યા પછી હવે
ત્રીજી દુહા ભરત ક્ષેત્રમાં તથા જન્ય ક્ષેત્રો રહેલા મુખ્ય મુખ્ય
તીર્થોને ત્યાં મિરાજતા જિનેશ્વરોના નામ સાથે વહન કરવામાં
આવે છે

જયહ સામિય જયહ સામિય
જય પામે છે સ્વામિ ! જય પામે છે સ્વામિ !

ભક્તિભાવના ઉભરાથી અહીં પ્રારભમાં જ 'જય પામે, જ
પામે' ના ઉદ્ગાર જે વાગ કાઢવામાં આવે છે અને ત્યારબાદ
કયા જિનેશ્વર કયા જય પામે તેનું સૂચન કર્યું છે

રિસહ
શ્રી વ્રતભદ્રેવ

સત્તુજિ
ગતુજય પર જય પામે !

ઉર્જિત	પહુ	નેમિજિણ
ગિગનાર પર	પ્રભુ	નેમિજિન જય પામે !

જયડ	વીર	સચ્ચરિમહણ
જય પામે	શ્રી મહાવીર	સત્યપુરીના મહન રૂપ

એટલે માથેરગામના શણગાર રૂપ શ્રી મહાવીર જિનેશ્વર
જય પામે !

મરમચ્છર્હિ	મુણિમુવ્વય
ભરૂથમા	મુનિમુવ્વત મ્વામિ જય પામે !

મુહરિ	પાસ
ટીટાઇમા મુહરિ	પાર્શ્વનાથ જય પામે !

શ્રી ઋષભદેવ, શ્રી નેમિનાથ, શ્રી મહાવીર મ્વામિ, શ્રી
પાર્શ્વનાથ અને શ્રી મુનિમુવ્વત મ્વામિ આ જિનપથક ડેવ
છે તે જણાવવા હવે મામાન્ય વિશેષણ મુકે છે

બુદ્ધ	દુરિથ	ચડણ
દુ ખ	દુરિત	ખડક

એટલે દુ ખ અને પાપનો નાશ કરનાર છે

ભરતક્ષેત્રના આ મુખ્ય તીર્થપતિ જિનેશ્વરોને વદન કર્યા પછી

અવરવિદેર્હિ	તિત્થયરા
ખીજા ઐવત અને મહાવિદેહ	જે તીર્થ કરે તીર્થનાથ
આદિ ક્ષેત્રમા	જે તેને તથા

ચિહુ	દિસિ	ચિદિસિ	જિંઘેયિ
ચાર	દિશા અને ચાર	વિદિશામા	જે ડોઈ

અર્થાત્ ૨૦ અગ્રજ સામાન્ય સાધુ છે

વર્તમાન કાળમા જે દુનિયા જણાયેલી છે તેમા બહુ
માનની સખ્યા ગણુતા હોઈ અગ્રજનો મુખ્ય થાય છે
તેને ભૂગોળ પ્રમાણે હજી બીજા દેશો હોવા જોઈએ

ઉપર જણાવેલા બધા જિનેશ્વરો, કેવળજ્ઞાનીઓ અને સધુ

ગુણિજ્ઞ નિષ્ઠ વિદ્યાણિ
નવીઓ નિત્ય વહાણે

હ મેશા માત કાળમા સ્તવીએ અર્થાત્ તેમના ગુણગાન ગાય

આ દૂધની પાચ લીંટીમા પ્રથમ લીંટી ગાયથી ગાય
પછીની જે વૈતાલિક છંદમા અને પછીની જે લીંટીઓ
છંદમા બોલાય છે

બીજી દૂધમા એક અને મધ્યાની દૃષ્ટિએ શ્રી જિનેશ્વર કે
કેવળજ્ઞાની મહાત્માઓ અને શ્રમણોનો વિચાર કર્યા પછી
ત્રીજી દૂધમા ભરત ક્ષેત્રમા તથા અન્ય મ્થળે રહેલા મુખ્ય મુખ્ય
તીર્થોને ત્યાં મિરાજતા જિનેશ્વરોના નામ સાથે વહન કરવા
આવે છે

જયજ સામિય જયજ સામિય
જય પામે છે સ્વામિ ! જય પામે છે સ્વામિ !

લક્ષિતભાવના ઉભરાથી અહીં પ્રારભમા જ 'જય પામે, જ
પામે' ના ઉદ્ગાર જે વાર કાઢવામા આવે છે અને ત્યારમા
કયા જિનેશ્વર કયા જય પામે તેનું સૂચન દ્યુ છે

રિસદ
શ્રી ત્રયભદ્રેવ

સત્તુજિ
શત્રુ જય પર જય પામે !

ઉજ્જિત   પદ્મ   નેમિજિન
ગિરનાર પર   પ્રભુ   નેમિજિન જય પામે !

જયડ   વીર   સચ્ચરિમહણ
જય પામે   શ્રી મહાવીર   મલ્યપુરીના મહન રૂપ

એટલે માથોરગામના શણગાર રૂપ શ્રી મહાવીર જિનેશ્વર
જય પામે !

મહાચ્છદિં   મુનિસુવ્વય
ભરૂચમા   મુનિમુવ્વતસ્વામિ જય પામે !

મુહરિ   પાસ
દીટાઇમા મુહરિ   પાર્શ્વનાથ જય પામે !

શ્રી ઋષભદેવ, શ્રી નેમિનાથ, શ્રી મહાવીર સ્વામિ, શ્રી
પાર્શ્વનાથ અને શ્રી મુનિમુવ્વત સ્વામિ આ જિનપચ્છ કેવુ
છે તે જણાવવા હવે સામાન્ય વિશેષણ મુઠે છે

દુહ   દુરિમ   રાહણ
દુ ખ   દુગિત   ખ હવ

એટલે દુ ખ અને પાપનો નાશ કરનાર છે

ભરતક્ષેત્રના આ મુખ્ય તીર્થપતિ જિનેશ્વરોને વદન કર્યા પછી

અધરવિદેહિં   તિત્થયરા
ખીજા ઐગત અને મહાવિદેહ   જે તીર્થ કરે તીર્થનાથક
આદિ ક્ષેત્રમા   છે તેને તથા

ચિદ્ધ   દિસિ   વિદિસિ   જિંષેયિ
ચાર   દિશા અને ચાર   વિદિગામા   જે ગોધ

ત્રીજાનાગચસપદમ

અતીત અનાગત અને વર્તમાન કાળમા તીર્થપતિ છે

વડુ

જિણ

સવ્વેવિ

૪૬

જિન

સર્વને પલુ

ત મર્ જિનને પલુ વડુ છ

બીજી દૂની માફક જ ત્રીજીમા પલુ પ્રથમ પ કિતિ, પછીની બે પ કિતિ અને ત્યારપછીની પ કિતિઓ ગાઈ શકાય છે

ચોથી દૂમા શાશ્વતા જિનપ્રાસાદની સખ્યા નિત્યઅમરણ માટે થાદ કંવામા આવે છે

સત્તાજઘદ સહસ્તા

મતાણુ ૭૭૧૨

૬૭૦૦૦

લખ્યા છપ્પન

લાખ ૭૨૫૫

૫૬૦૦૦૦૦

અઠ વોડિઓ

આઠ કોઠ

૮૦૦,૦૦૦૦૦

ચલીસય

બત્રીશનો

૩૨૦૦

ચાલીચાર

બાત્રી

૮૨

તિયલોષ ચેદય વદે

૮૫૭૦૦૨૮૨

ત્રણ લોકના ચેત્યોને વાદુ છ

એવે ત્રણે લોકમા થયને ૮૫૭૦૦૨૮૨ શાશ્વતા ચેત્યોને
૫૬૫૫૫૫૫૫

આ દૂક'ગાથા છદમા છે

હવે પાચમી દૂકમા ગાથા છદ વડે શાશ્વત ચેત્યોમા રહેલી
પ્રતિમાઓની સખ્યાને યાદ કરવામા આવે છે

પત્રસ્
૫૬૨

કોડિ
કોડ

સચાઈ
નો

એટલે ૫૬૨ને કોડ, (૫૬૨ અબજ) ૧૫૦૦૦૦૦૦૦૦૦

કોડિ યાચાલ

કોડ બેતાલીમ

૪૦૦૦૦૦૦૦૦

રુપ અડગ્રા

લાખ અઠાવન

૫૮૦૦૦૦૦

છત્તીસ સદસ

દત્રીમ હબાર

૩૬૦૦૦

અસિદ્ધ

એમી

૮૦

બગબર

૧૫૪૦૫૮૩'૦૮૦

સાસય વિચાર

શાશ્વતા બિઝોને-પ્રતિમાઓને

પણમામિ

પ્રણામ કરે છુ

એકદરે આ ચેત્યવદનમા તીર્થ કંઠે, ડેવગજાનીઓ,
સાધુઓ, તીર્થો, મદિગે અને પ્રતિમાઓ જે આત્માને તરવામા
સહાયબૂત છે તેમને વદન કરી તેમના પ્રત્યે પૂજ્યભાવ દશા
વવામા આવ્યો છે

જંકિંચિ સૂત્ર.

જ કિંચિ નામ તિત્થ સમ્મે પાયાલિ માણુસે લોણ ।
જાડ જિણવિગાદ તાડ મઘાઈ વદામિ ॥

જ કિંચિ

જે ટોઈ

નામતિત્થ

નામ રૂપ તીર્થ હોય

કયા ?

મન્ને

પાયાલિ

માણુસેલોણ

સ્વર્ગમા

પાતાળમા

મનુષ્યલોકમા

તાડ

સઘાઈ

વદામિ

તે

સર્વને

વડુ છ

તમ જ

જાડ જિણવિગાદ

જેટલા જિનેશ્વરના જિઓ હોય તેમને પણ હું વદન કરે છું

તીર્થ સમ્મના જુદા જુદા અર્થ થાય છે એનો મૂળ અર્થ
'જેનાથી તરાય તે' એવો થાય છે નદીનો આરો વગેરે આ
કારણથી તીર્થ કહેવાય, કારણ કે ત્યાંથી તરીને માણુસ સામા
કિનારે જઈ શકે છે આજ ગીતે સાધુ, માધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા રૂપી
ચતુર્વિધ મમ, ધર્મની રક્ષા કરવામા અરણ્યભૂત હોઈ તેને પણ
(જગમ) તીર્થ કહેવાય છે અને એ તીર્થને કરવાથી જ શ્રી
ગણેશ તીર્થ કર કહેવાય છે

આ તીર્થ કહેના મુદ્દા મ્થળે બધાયેના પ્રાસાદો પણ આત્માને સમાગસાગરમાવી તત્વામા ઝાલુબૃત હોઈ તીર્થ કહેવાય છે

આ બધા પ્રકારના તીર્થના મુખ્ય ચાર વિભાગ કરી શકાય.
૧ નામતીર્થ, ૨ સ્થાપનાતીર્થ, ૩ દ્રવ્યતીર્થ ને ૪ ભાવતીર્થ

નામતીર્થ એટલે જે મ્થળો તીર્થને નામે ઓળખાના હોય તેના નામો, જેમ કે શત્રુજય, ગિરનાર, મમેતશિખર આદિ અને તે સ્થાનને સ્થાપનાતીર્થ કહીએ

દ્રવ્યતીર્થ અનેક પ્રકારના હોઈ તીર્થને કહે છે અને ભાવતીર્થ ચતુર્વિધ સઘ વિહંગમાન તીર્થ કર વિગેરે કહેનાય છે આ સૂત્રમા મધ્યમા નામતીર્થને નમસ્કાર કર્યો છે

નમુત્યુળં અથવા શક્રસ્તવ

નમુત્યુળં અરિહતાળં ભગવતાળ ॥ ૧ ॥

આહગરાળ તિત્થયરાળ સયસણુદ્ધાળ ॥ ૨ ॥

પુરિસુત્તમાળ પુરિમસીહાળ પુરિમરણુડનીઆળ, પુરીસ-
ચરગન્ધહત્થીળ ॥ ૩ ॥

લોગુત્તમાળ લોગનાહાળ લોગહિઆળ લોગપદ્માળ
લોગ

(૨) શક ઈન્દ્ર જ્યારે જ્યારે તીર્થ કરદેવની સ્તુતિ કરે છે ત્યારે ત્યારે ડાબો ઢીંચણ ઉભો કરી પેટ ઉપર બે હાથની કોણી દેડવી, બે હાથની ઝમળના ડોડાને આકારે અ જલિ કરી આ મુત્ર બોલે છે એથી એ ગકન્તવ પણ કહેવાય છે

(૩) તીર્થ કરદેવોને નમન્દાર કરવાનું સૂત્ર હોવાથી પ્રણિપાત-દડક સૂત્ર પણ કહેવાય છે (જુઓ લલિતવિસ્તર પૃ ૭) આ સૂત્ર જુદી જુદી નવ મ પદામા વહે ચાલ્યું છે અને છેડે એક પૂર્વાચાર્યકૃત ગાથા છે

સ પદાનો અર્થ અર્થાધિગર અવવા વિમામો થાય છે નિમ ધ લખનામા જેમ જુદા જુદા મુદ્દાઓ ઉપર જુદા જુદા પેરેશાફ પાડનામા આવે છે તેમ મત્રોમા જુદા જુદા મુદ્દા માટે સ પદાનો ઉપયોગ થાય છે એટલે એને સૂત્રોના પેરેશાફ પણ જી શકાય

આ સૂત્રોના વપરાતી દરેક મ પદાને જુદા જુદા વિષયદર્શક નામ આપવામા આવે છે

અહીં નમોત્યુણ સૂત્રમા પણ એ જ રીતે દરેક સ પદાને નામ આપેલા છે જે નામ તથા જે શબ્દથી નવી મ પદા શરૂ થાય છે તે શબ્દની યાદો નીચે મુજબ છે —

સ પદાનું નામ	પ્રથમ પદ	કેટલા પદ
૧ સ્તોતવ્ય સ પદા	નમુત્યુણ	૨
૨ ઓવ સ પદા	આદ્યગરાણ	૩
૩ ઇતગહેતુ સ પદા	પુરિસુત્તમાણ	૪
૪ ઉપયોગ સ પદા	લોગુત્તમાણ	૫
૫ તદ્દેતુ સ	અમયદયાણ	૫

૬ અવિરોપોપયોગ મ પદા	ધમ્મદયાણ	૫
૭ સ્વરૂપહેતુ મ પદા	અપ્પહિદયવરં	૨
૮ નિજસમકલ સ પદા	મયન્નૂણ	૪
૯ મોક્ષ મ પદા	જિણાણ જાવમાણ	૩
		<hr/>
		૩૩

આ સૂત્ર ૫૦ શ્રીમાત હરિભદ્ર મૂરોચરશ્ચએ ન્યાયથી પૂર્ણ
 ‘શ્રી લલિત વિન્નતરા’ નામની ટીકા બનાવેલી છે, જેના વાચન
 થી એકવીશ વખત મોક્ષ ને એવીજ વખત જેન થયેલા
 સિદ્ધર્ષિ ગણિ જેટલે જેનમનમા સ્થિત થયા હતા એનો પ્રત્યેક
 શબ્દ પૂર્ણ વિચારપૂર્વક યોજાયેલો છે ત આપણે હવે પછીના
 પાઠમા જોઈશું

નમોત્થુણું (ચાલુ)

૧ સ્તોતવ્ય સ પદા

નમોત્થુણ અરિહતાણ મગવતાણ   ॥ ૧ ॥

નમસ્કાર હો અરિહ તોને બગવતાને ।

અર્થાત્ અરિહ તબગવાનને નમસ્કાર હો ।

અહીં નમસ્કારનો અર્થ નપદ્ નેતે મમશ્ચ લેયો જોઈએ
 નમસ્કાર જે પ્રકારના થાય છે દ્રવ્યનમસ્કાર અને જ્ઞાનનમસ્કાર

માથુ નમોત્થુ, હાથ પગ અને માથુ બેગા કરતા, જે હાથ

જોડવા વગેરે દ્રવ્યનમસ્કાઁ છે અને વિશુદ્ધ મનનો નિયોગ-
ભાવનાની શુદ્ધિ એ ભાવનમસ્કાઁ છે

‘ જ ’ શબ્દ પ્રાકૃત ભાવામા અલ્પ કાઁ માટે વપરાય છે

અરિહત શબ્દનો અર્થ અગાઉ આપણે વિસ્તારથી જાણી
ગયા છીએ પરંતુ એ શબ્દના સ્થળે બીજા જે એને મળતા
શબ્દોનો પણ ઉપયોગ વાય છે એનો અર્થ જોઈએ

અરિહત-(અર્હત) એટલે લાયક ને તીર્થ કર ભગવાન
પોતાના અતિગયો વડે દેવોની પૂજાને પણ લાયક (યોગ્ય) છે
તે અરહત કહેવાય છે

બીજો શબ્દ ‘ અરહત ’ છે અનરહન્ત એટલે કુગીથી ન બે
તેણે શ્રી તીર્થ દેવને છેલ્લું ગંગા છોડ્યા પછી પોતાના
સકળ કર્મ ક્ષય થયેલા હોવાથી પુન નમાન્મા આવવાનું ગૃહતુ
નથી એટલે તે અરહત પણ કહેવાય છે

અરિહતદેવ નામલેહે કરીને અનેક છે પરંતુ અહીં બીજા
અરિહતને જ વદના કરેલી છે અને તે દર્શાવના જ ‘ મગ્ધતાળ ’
વિશેષણ વાપરેલું છે

ભગવન્ત એટલે ભગવાણા એમા ભગનો અર્થ બહુ ઉંટા
છે છ જાનના અર્થમા એ વપરાય છે —

देभ्यर्यस्य समग्रस्य रूपस्य यशस त्रिय ।

धर्मस्याय प्रयत्नस्य पण्णा भग इतीहना ॥

અહીં છએ અર્થમા શ્રી તીર્થ દેવોને ભગ શબ્દ બધ
એનતો થાય છે

સમગ્ર ઐશ્વર્યના અર્થમા—દેવતાઓ પણ ભક્તિથી
તેમની આગળ પ્રાતિહાર્યની રચના કરે છે જેમકે અશોક વૃક્ષ,

પુષ્પની વૃદ્ધિ, દિવ્ય ધ્વનિ, દેવદુદ્ધિ, ઇત્ર, ચામ, મિહાસન
ને ભામડગ એ આઠ પ્રકારનું ઐશ્વર્ય ધાણ કરવાથી તે
ભગવત કહેવાય છે

રૂપના અર્થમા—તેઓ સર્વશ્રેષ્ઠ રૂપને ધારણ કરનાર
હોય છે એથી રૂપના અર્થમા પણ ભગવત કહેવાય છે

યશના અર્થમા—રાગ અને દ્વેષ, પરિમલ તથા ઉપસર્ગ
આદિ સહન કરી અરિહંતોએ ઉત્કૃષ્ટ જીવન શુદ્ધી બતાવનાનો યશ
પ્રાપ્ત કર્યો છે તેથી યશના અર્થમા પણ તેઓ ભગવત કહેવાય છે

શ્રીના અર્થમા—ચાર ધાતિકર્મનો નાશ કરી આખા
વિશ્વમા ખીનહુનેઈ એવી દેવગજાનરૂપી લક્ષ્મી તેમણે પ્રાપ્ત
કરી છે એથી શ્રીના અર્થમા પણ તેઓ ભગવત કહેવાય છે

ધર્મના અર્થમા—તેઓ મ ય ધર્મને પામેલા છે તથા
જગતના જીવોને પણ તેનો વિનિમય કર છે એથી ધર્મના
અર્થમા પણ તેઓ ભગવત કહેવાય છે

પ્રયત્નના અર્થમા—એમનો પ્રયત્ન-પુરુષાથ અદ્વિતીય હોય
છે કમના નિગિહ બધોને પણ અતિ ભગવતી નિર્જીરાવડે
તેઓ બાગીને ભમ્મરૂપ કરે છે અને વીર્યનો પરમ ઉદાસ કરે
છે એથી પ્રયત્ન અથવા પુરુષાર્થના અર્થમા પણ તેઓ ભગવત
કહેવાય છે

સ્તુતિ કરના યોગ્ય અરિહંત ભગવતનો નિર્દેશ આ પદ
દામા હોવાથી એને મોતલ્ય ન પાડ કહે છે

૨ ઓવસ પદા (૩ પદ)

આદ્યગણ, તિથ્યગણ, સયસતુદ્ધાન ॥ - ॥

જેમા સામાન્ય ગુણોનું નિરૂપણ કરવાના આશુ હોય એને
ઓવસ પદા' કહે છે ઓવસ એટલે સામાન્ય-અનુદ.

દેવલાક તરણેતાઓ આત્માને સર્વવા અર્જી બને છે ૧૦
માત્રમા કથચિત કતો છે અને કથચિત અર્જી છે એટલે ૮૦
ચિત કર્તાપણાનું નિરૂપણ કરવા અહિં ત ભગવાનને

આદ્યગણ (જાદિકરેચ્ચ)

આદિના ઈન્દ્રનાં કહ્યા છે

દરેક તીર્થ કર પોતાના તીર્થમા દાદશાગીની અર્ચના
કરનાર છે, એ માટે તેઓ આદિના કરનાર કહેવાય છે ૩૨-
૬ની હિંદુએ દાદશાગી બે કે ત્રિસ-અનાદિ ૦ પણ કુશળ
અધિકારીએ તેની આદિ થાય છે એથી આદિકર ગિરોચર સુન્દર
સોગ્ય ૪ છે

શ્રી જિનેશ્વરને તીર્થ કર વિશેષણ ચોજવામા એક બીજી
પણ દૃષ્ટિ છે કેટલાક માણસો એમ માને છે કે જગતમા બધું
સ્વભાવથી જ મિલ્લે યાય છે તેમકે

ક કણ્ઠકાના પ્રકરોતિ તૈક્ષ્ણ્ય

વિચિત્રમાય મૃગપક્ષિણા ચ ।

સ્વમાનત મર્ચમિદ પવૃત્ત

ન કામચારોઽસ્તિ કુત. પ્રયત્ન ॥

મતલબ છે કાટાની તીક્ષ્ણતાને કોણ જનાવવા ગયું હતું ?
અને પશુપક્ષીઓના વિચિત્ર બાવ પણ કોણે જનાવ્યા ? અર્થાત્
આ બધું સ્વભાવથી જ પ્રવર્તેલું છે એમા કુચ્છાની પ્રવૃત્તિ હોતી
નથી તો તેમા પ્રયત્ન શેનો હોય ?

આ એમન્ટવાદ છે જોનત્તવેત્તાઓ કાળ, સ્વભાવ, નિયતિ,
કર્મ અને પુરુષાર્થ એ પાંચવી કાર્યમિદ્ધિ માને છે અને એ
દીતે આ તીર્થને સ્વભાવમાનથી પ્રવર્તેલું નહીં પણ શ્રી અરિ
હંતના પુરુષાર્થથી અન્ય મમવાય કા તુ માથે પ્રવર્તેલું જણાવે છે

કેટલાક તત્તવેત્તાઓ એમ માને છે કે બોધ અને નિયમ
તો પરમેશ્વરની વૃષાધીજ ધાય છે, એ મતનું નિરમન કરવા અને
તીર્થ કર દેવ કોષ્ટના પણ ઉપદેશ વિના પોતાની ચોચતાથી અને
તીર્થ કરનામકર્મના ઉત્ત્યથી નવજાણુદ ધાય છે એથીજ એમને

સયમશુદ્ધાણ (સ્વયસસુદ્ધેભ્યાઃ)

પોતાની જાતે બોધ પામેલા એવું વિશેષણ લગાડવામા
આવે છે

૩ ઇતર હેતુ સપદા.

પુરિસુત્તમાણ, પુરિસસીહાણ, પુરિમવરપુદરીઆણ, પુરિમ-
વર-ગધહત્રીણ ॥ ૩ ॥

આગળની મપનામાં લગવાનને જે સ્વયંબુદ્ધપણ જણાવ્યું
તેણે સ્વયંબુદ્ધપણું તો અન્ય પુરુષોમાં પણ જણાવ્યું છે એવી
સ્વયંબુદ્ધપણાથી પણ અન્ય વિશિષ્ટતા તેમનામાં રહેલી છે એ
જણાવવા

પુરિસુત્તમાણ (પુરુષોત્તમેભ્ય)

પુરુષોમાં જેઓ ઉત્તમ છે તેઓને એણે વિશેષણ લગાડ્યું છે
પુરુષોમાં ઉત્તમ તેજ કહેવાય છે કે જેનામાં ધૈર્ય, ગાભીર્ય,
ઔદાર્ય, પગપકાર આદિ ગુણો હોય શ્રી અરિહત દેવોમાં
આ ગદ્યા ગુણો હોય કે પરતુ સામાન્ય માણુમમાં જેમ કરતા,
મયિનતા, દીનતા આદિ અગુણો હોય છે તેવા અવગુણો હોતા
નથી એથી પુરુષોત્તમ વિશેષણ યોગ્ય રીતે જ વપરાયું છે

તીર્થ કન્દેવમાં જે પુરુષોત્તમપણ છે તેને સિહ, કમળ, અને
ગધહન્તી હુનિયાની એ ત્રણ ઉત્તમ વસ્તુઓ સાથે મગખાવી
વિશેષ કદ કથું છે

સિહ એ નિર્ભયતા સૂચવે છે જે પુરુષ નિર્ભયમાં નિર્ભય
હોય તેને પુરુષસિહ કહેવાય કે શ્રી તીર્થ કન્દેવ ગમે તેવી
વિકટ પરિસ્થિતિમાં કે ઘોર ઉપમર્ગમાં પણ લેગ માત્ર ભય
પામતા નથી પરંતુ પોતાના માધ્ય તરફ લક્ષ ગમે છે

બીજી અહિંમાં અને નિર્ભયતાને પણ ગાઢ મળધ
જેઓ પોતે , સક છે તેને આ જગતમાં કશાથી

પણ નથી શ્રી તીર્થ કર દેવનુ જીવન પૂર્ણ અહિ મડ હોવાથી
એ રીતે પણ તેઓ નિર્ભય હોય છે આવી—

પુરિસસાહાણ (પુરુષસિંહેમ્ય)

પુરુષોમા જેઓ સિદ્ધ સમાધિ છે તેમને આ વિશેષણ
ખરાખર જ છે

કમળ એ લક્ષિત અવધા મુક્તિ સૂચવે છે એ નિર્વેપનાતુ
પ્રતીક છે કમળ કાંવમા ઉત્પન્ન થાય છે અને જળવડે વૃદ્ધિ
પામે છે છતાં એ જ નેથી પર નહે તે તે દેખાવમા અત્યંત મનો
હર હોય છે, સુગંધી હોય છે, તેને જોના વધુ તથા મનને પ્રમોદ
ઉપજે છે અને મનુષ્ય અને દેવતાઓ પણ તેનું નવન કરે છે

શ્રી અરિહંત ભગવાન પણ આ આ ઉપ દાદવમા ઉત્પન્ન
થાય છે, દિવ્ય લોગડખી જળવડે વૃદ્ધિ પામે છે, છતાં એ જ નેનો
ત્યાગ કરી પર જાને છે અને કમળની માફક જગતના જનોને
દેખાવ માનથી પણ આનંદ આપનારા થાય છે તેમજ મનુષ્ય અને
દેવતાઓથી ભોક્ષમાટે નવાય છે આથી—

પુરિસવરપુઢરીનાણ (પુરુષવરપુઢરિકેમ્ય)

પુરુષોમા ઉત્તમ પુઢરીક કમળ મમાન છે તેઓને આ
વિશેષણ મવથા ઉપયુક્ત છે

ગધહસ્તી એ એક પ્રકારનો ઉત્તમ હાથી છે કે જેના કુલ
સ્થળમાથી સુગંધવાળો મદ ટપડે ટે હજારો હાથીમાથી આવે
હાથીડોઘડજ મળી આવે છે એ જ્યાં વિચરે છે ત્યાં એના મદની
તીવ્ર વાસને લીધે એ ઓળખાઈ આવે છે અને એથી આમાન્ય
હાથીઓ એના આગમનથી પનાયન કરી જાય છે શ્રીતીર્થ કર
દેવ પણ એજ રીતે જ્યાં જ્યાં વિચરે ત્યાં ત્યાં એમના
પવિત્ર જીવનની મુવાસ દેવાય છે અને પવિત્રતાની જાવવતી

વર્ગપુત્રોથી દુકાળ, મરકી, શત્રુની ચડાઈ વગેરે ઉપદ્રવો નાશી જાય છે આવી તેમને—

પુરિસરગઘહર્ત્વાણ (પુરુષરગઘહસ્તિભ્ય)

પુત્રોમા ઉત્તમ ગઘહન્તી મમાન કહ્યા છે

આ મ પદામા ત્રી તીર્થ કન્નુ વિશેષ ઉપથી આવન કર્યું છે અને એવી અને એવા મ પદાવી ઇતર મ પદા એટલે વિશેષ શુભ બતાવનારી મ પદા કહી છે

૧૭

૪ ઉપયોગ મ પદા.

લોગુત્તમાણ, લોગનાહાણ, લોગહિઆણ,
લોગપર્ડાણ, લોગપક્ષોઅગરાણ ॥ ૪ ॥

ત્રી તીર્થ કન્દેવ ઢેવણ પુત્રોમા ૪ ઉત્તમ છે એમ નથી પણ મમન્ન લોકમા ઉત્તમ છે એમ બતાવવાને મૂત્રદારે

લોગુત્તમાણ (લોગોત્તમેભ્ય)

લોકમા જેઓ ઉત્તમ છે તેમને એવું વિશેષણ વાપર્યું છે

લોકનો મામાન્ય અર્થ પચામ્નિકાય (જનામ્નિકાય, ધર્માન્નિકાય, અધર્માન્નિકાય, આકાશામ્નિકાય અને પુણ્નલામ્નિકાય) મય મેત્ર થાય છે અર્થાત્ જે ક્ષેત્રમા પાત્ર અન્નિકાય નહેવા હોય તે લોક નહેવાય છે અને બાકીનું મેત્ર તે અલોક નહેવાય છે એટલે લોકોત્તમનો અર્થ મમન્ન વિશ્વમા ઉત્તમ એ પ્રકારનો થાય છે હવે કઈ કઈ રીતે તેઓ ઉત્તમ છે તે બતાવવા આજ બુદ્ધા બુદ્ધા વિશેષણો આપ્યા છે

(૧) લો.

લોકહિત (૩) લોકપ્રીય અને

(૪) લોક

આ ચારેનો લિંગ લિંગ અર્થ જોઈએ

આ ચાર વિશેષણમા લોક શબ્દ જુની જુની ભૂમિકાના લોકો માટે વપરાયો છે જેમ મ ન નો એક ભાગ પણ નરા વર ન જોરાય છે તેમ અમન્ત લો નો અમુક ભાગ પણ લોક ન કહેવાય છે

પ્રથમ 'લોકનાવ' વિશેષણ વાપર્યું છે ત્યાં લોકનો અર્થ 'આમત્રમિદિ હવે' છે આમત્રમિદિ હવેનો અર્થ જેઓ દૂક સમયમા સુદ્ધિ પામનારા છે એનો થાય ન આવા હવાના સમૂહ માટે શ્રી તીર્થ કરદેવ નાથ સમાન છે કાગળ છે તેઓ તેમને ધર્મમા જોડે છે (તેમનો યોગ કરે છે) અને તેમની એ માર્ગે જતા વક્ષા કરે છે (એમ કહે છે) યોગ અને શેમ કર નાર નાથ કહેનાય છે

લોખંડિત વિશેષણમા લોક શબ્દ નર્વ પ્રાણીઓના સમૂહને માટે વપરાયો છે જો તીર્થ કરદેવ મમ્યદત્વાદિ ધર્મની પ્રત્યક્ષાવડે સર્વનું હિત કરે છે

લોન્નનીય વિશેષણમા લોક શબ્દ ન સ્ત્રી પચ્ચદ્રિય હવેના સમૂહ માટે વપરાયો છે સ સ્ત્રી પચ્ચદ્રિય હવેના અજ્ઞાન અને મિથ્યાત્વ ટાળનાર માટે શ્રી તીર્થ કરદેવ પ્રદીપ સમાન છે અસ સ્ત્રી હવેને માટે શ્રી તીર્થ કરદેવ પ્રદીપ સમાન ન દહી રાકાય કારણ કે અધને દીપનો પ્રમશ પણ શુ કહે ?

લોકપ્રયોત્તર શબ્દમા લોક વિશેષણ ગણધર, ચૌદ પૂર્વધારી આદિ વિરિષ્ઠ જ્ઞાનવાળાઓના સમૂહ માટે વપરાયું છે શ્રી તીર્થ કરદેવના ઉપ્પગ્રેહ યા વિગમેહ યા ધુવેહ યા એ ત્રણ શબ્દો ન શ્રી ગણધરદેવોમા દ્વાદશાગી રચવાનો પ્રમશ અર્થે છે એથી શ્રી તીર્થ કરદેવ પ્રયોત્તર ન કહેવાય આમ લોકના લિંગ

લિપ્ત ક્ષેત્રોમા શ્રી તીર્થ કરનુ ઉત્તમદેવપણ હોવાથી તેમને લોકોત્તમ કહેવાય છે

આ મ પદામા શ્રી તીર્થ કર દેવ પોતાની શક્તિઓનો લોકના બુદ્ધા બુદ્ધા ક્ષેત્રોમા કેવો ઉપયોગ કરનારા હોય છે તે જણાવે છે એથી એને ઉપયોગમ પદા કહે છે

૧૩

૫ તદ્દેતુસ પદા.

અમયદયાણ, ચક્રુદયાણ, મગ્ગદયાણ, સરણદયાણ,
મોહિદયાણ ॥ ૫ ॥

આ સ પદામા શ્રી તીર્થ કર ભગવાનની શક્તિઓનો હેતુ અને વિશેષ ઉપયોગ બતાવ્યા છે

લોકમા સૂર્ય, ચંદ્ર વગેરે પણ પ્રદ્યોતકર-પ્રજાન આપનારા કહેવાય છે પણ તેમનામા અભયદાન દેવાની શક્તિ, જ્ઞાન અર્પવાની શક્તિ, મોક્ષમાર્ગ બતાવવાની શક્તિ, ગણુ આપવાની શક્તિ કે અમ્યક્ત્વ આપવાની શક્તિ નથી, ત્યારે એ શક્તિઓ શ્રી તીર્થ કર ભગવાનમા છે જે એમની વિગિષ્ઠતા છે પૂર્ણ અર્દિમક જીવનવડે શ્રી તીર્થ કર દેવો સર્વ પ્રાણીઓને અભય દાન આપે છે માટે તેમને અમયદયાણ કહ્યા છે

શ્રી તીર્થ કર ભગવાન લોકોને તત્ત્વના બોધરૂપી જ્ઞાનચમુઓ આપે છે એથી ચક્રુદયાણ કહેવાય છે

શ્રી તીર્થ કર ભગવાન ભવાટવીમા ભૂલા પડેલા જીવોને તેમાથી બહાર નીકળવાનો માર્ગ બતાવે છે તેથી તેઓ મગ્ગદયાણ (માર્ગ દેનારા)

મ મારમા આધિ વ્યાધિ અને ઉપાધિથી ત્રામ પામેલા જીવોને શ્રી તીર્થ કર દેવ ચરણ આપે છે એથી તેઓ સરણદયાળ કહેવાય છે તેમજ જગતના જીવોને તેઓ સમ્યક્ત્વનું માત્રુ સ્વરૂપ સમગતવી તેનો રંગ લગાડે છે એથી તેઓને ચોદિદયાળ (બોધિ એટલે મમકિતના આપનાર) કહેવાય છે

મા ગીતે ની તીર્થ કર ભગવાન અભયદાન, ચક્રુદાન, માર્ગ દાન, શરણુદાન અને બોધિદાન એ પાંચ પ્રકારના દાન આપે છે

૬ મવિગેષોપયોગસ પદા

શ્રી તીર્થ કર દેવો ધર્મના મેનમા શુ શુ કાર્ય કરે છે તે દર્શાવવા આ મ પદામાં પાંચ પદ્યથી એમનું વર્ણન કરે છે -

ધમ્મદયાળ, ધમ્મદેસયાળ, ધમ્મનાયગાળ, ધમ્મમાર હીળ, ધમ્મવરચાહરત-ચક્રમટ્ટીળ ॥ ૬ ॥

શ્રી તીર્થ કર ભગવાનને પ્રથમ ધમ્મદયાળ એટલે ધર્મના દેનાર કહ્યા છે ધર્મ બે પ્રકારનો છે સાધુધર્મ અને શ્રાવકધર્મ સર્વ જાતના પાપકર્મો છોડવા તેને સાધુધર્મ કહે છે અને અમુક અશો પાપકર્મ છોડવા તેને શ્રાવકધર્મ કહે છે આ બંને પ્રકારનો ધર્મ શ્રી તીર્થ કર ભગવાનથી પ્રમાય છે એટલે એમને ધર્મના દેનારા કહ્યા છે

વગી તીર્થ કર ભગવાન પોતે પણ મધુર વાણીથી ધર્મની દેશના આપે છે એટલે એમને ધર્મદેશક-ધર્મોપદેશક (ધમ્મદેસયાળ) કહ્યા છે

ધર્મને વશ કરવાથી બચવા ધર્મનું મહાદ્વજ જે અરિહંત પદ તેને તેઓ પામ્યા છે એટલે તે ધર્મના નાયક (ધમ્મનાયગાળ) કહેવાય છે

લગ્ય છોડેના મમૂહરૂપ રથને કુમારો ચાલવા ન દેતા
મોત્યમાર્ગને રસ્તેજ તેઓ ચલાવે છે એથી તે ધર્મસારથો
(ધમ્મસાગ્દીણ) ઠહેવાય છે

સ સારમા ચાર ગતિ છે (૧) મનુષ્યની (૨) તિર્થ ચની
(૩) દેવતાની અને (૪) નાગ્દ્રીની—એ ચાર ગતિરૂપ મ મારમા
ધર્મ એજ વર એટલે શ્રેષ્ઠ છે શ્રી તીર્થ ક્ષેત્ર દેવ આ ધર્મરૂપી
શ્રેષ્ઠ ચક્રવર્તી આદે ગતિનો ઉચ્છેદ કરી ધર્મ—ચક્રવર્તીનું બિન્દ
ધાગણ કરે છે અને તેથી ધમ્મ—વર—ચારગ્ન—ચક્રવર્તીણ (ધર્મવર
ચતુરતચક્રગતિમ્ય) એ વિશેષણ બરાબર છે

૧૪

૭ સ્વરૂપ હેતુ સ પદા.

અપ્પહિદય—વર—નાળદમણ—ધરાણ, ત્રિઅદ્વિતમાણ ॥ ૭ ॥

શ્રી અગ્નિહત લગવાનનુ પુરુષોત્તમપણ, લોકોત્તમપણ અને
ધર્મનાયકપણ દ્વારા પડી હવે તેમના જ્ઞાનાદિ વર્ણવે છે

મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મન પર્યવજ્ઞાન અને કેવળ-
જ્ઞાન એ પાંચજ્ઞાનપૈકી કેવળજ્ઞાન એ મવોત્કૃષ્ટ અને સ પૂર્ણ જ્ઞાન
છે જ્ઞાનાવરણીય કર્મના સ પૂર્ણ ક્ષયથી એ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે
એટલે એ જ્ઞાન કશાથી પણ પરાભવ પામે તેનું અખલિત વાય તેવું
હોતું નથી એથી એને અપ્રતિહત વિશેષણ લગાડનામા આવે છે

અપ્રતિહત વર દર્શ એટલે કેવળદર્શન દર્શન અને જ્ઞાન
એકજ ક્રિયાની બે સ્વિત્તિના નામ છે પ્રથમ ભૂમિકામા જ્યારે
કોઈ પણ વસ્તુનો અ-પદ્ધ બોધ થાય છે ત્યારે તેને દર્શન કહે છે
આ દર્શન - - - - - મુકુટ બોધ થાય છે તેને જ્ઞાન કહે છે
કેવળીને પ્ર - - - - - જી દર્શન હોય છે

જ્ઞા : થયામા દર્શન અનિવાર્ય ડારણ છે તેના ચાર વિભાગો છે
અત્યુદર્શન, અઅત્યુદર્શન અવધિદર્શન અને કેવળદર્શન આમા
કેવળદર્શન સર્વથી શ્રેષ્ઠ છે

શ્રી તીર્થ ડર દેવ અપ્રતિહત વર જ્ઞાન અને અપ્રતિહત
વર દર્શનને ધારણ કરનાન હોય છે એથીજ એમને
અપ્પરિહયપરનાણદસણધરાણ વિશેષણ લગાડયુ છે અને
જેનામા કેવળજ્ઞાન અને કેવળદર્શન પ્રગટ થાય તેનામાથી અપૂર્ણ-
દશા દક્ષિણાનમ્થા સ્વાભાવિક ગીતે ફર વાય છે અને એથી
એનને ત્રિમદ્-છત્રમાણ- વાવૃત્ત દનસ્વતાનુ વિશેષણ બરાબર
લાગુ પડે છે

શ્રી તીર્થ કહેવના કેવળજ્ઞાનમય પૂણ તામય સ્વરૂપને દશાવ
વાથી આ અપદા સ્વરૂપ હેતુ સ પદા કહેવાય છે જે હેતુથી સ્વરૂપનુ
વર્ણન કરાય તે સ્વરૂપ હેતુ સ પદા

૮ નિજસમક્ષેપ સ પદા

આ આકાંક્ષી અપદામા ત્રી ત્રિનેશ્વરદેવ પોતે બતાવેલા શહે
ચાવનાને પોતાના જેટલુજ ફળ આપનાગ છે એ દર્શાવ્યુ છે
અને એવી એને નિજસમક્ષેપ સ પદા કહે છે

જિણાણ જાવયાણ, તિન્નાણ તાગ્યાણ,

બુદ્ધાણ વોહિયાણ, મુત્તાણ મોયગાણ ॥ ૮ ॥

કાંઈ શેક કરોડો રૂપિયા કમાય પણ એની વજાદારીથી જેવા
કગનારને જો એ કાંઈજ લાભ ન આપી શકતો હોય બરકે એને
પણ પોતાના જેવી ધનિકની સ્થિતિમા ન મૂકતો હોય તેા એની
શેકાઈ નિર્ચક ગણાય છે અને એવાની નોકરી કરવાની કોઈ
બુદ્ધિશાળીને ઈલા થતો નથી એજ રીત દેવની ઉપાસના સ બધી

છે તે દેવની મેવા ડગ્વાવી પરિણામે એના જેવું પદ પ્રાપ્ત ન થતું હોય તો એ મેવા-એ ભક્તિ પગિશ્રમ રૂપ જ લેખાય પરંતુ શ્રીગિનેશ્વરદેવ તો પોતાને ભગનારને પોતાના જેવા જ બનાવે છે એમના એ શુભો દર્શાવવાને નીચેના વિશેષણો વપરાયા છે

જિજ્ઞાણ જાવયાણ, પોતે ગગદ્રેષ છતાં છે અને પોતાના અનુયાયીઓને રાગદ્રેષ છતાં છે

તિદ્વાણ તારયાણ, પોતે મમાસમુદ્રથી તરી ગયા છે અને પોતાના અનુયાયીઓને સમાસમુદ્રથી તારે છે

બુદ્ધાણ બોદિયાણ, પોતે સત્ય જ્ઞાન પામ્યા છે અને બીજાને મત્ય જ્ઞાન પમાડે છે

સુચ્છાણ મોક્ષગાણ, પોતે મર્વ ઈર્મથી મુક્ત થયા છે અને પોતાના ઉપાસકોને સર્વ ઈર્મથી મુક્ત કરાવે છે

૧૫

૯ મોક્ષ સપદા તથા પગિગિષ્ઠ

સવ્યન્નૂણ, મવ્યદરિસિણ, મિતમયલમરુઅમણતમક્ત્રયમ-
વ્યાનાહમપુણરાતિતિસિદ્ધિગડનામવેય ઠાણ સપત્તાણ ॥ નમો
જિજ્ઞાણ, જિયમયાણ ॥ ૯ ॥

આગળની મ પદાઓમા જણાવી ગયેલા શુભોવાણા શ્રીતીર્થ -
કર દેવ જગતના સૂક્ષ્મમા સૂક્ષ્મ ભાવને બાંહે ડ્રે, જુએ છે
એથી એમને,

સવ્યન્નૂણ, સવ્યદરિસિણ સર્વ બાંધુનાં અને મર્વ બેનારના
વિશેષણો આપ્યા છે આ ઉપરાંત તેઓ મિદ્ધિગતિ જે પ અમગતિના
નામે ઓળખાય છે તેને પામેલા છે આ સિદ્ધિગતિ વિશે વિગત
બિના કંઈ ~~~~~ આપે છે જેન દર્શનકારેની દર્શિ

સિદ્ધિગતિનું જે સ્વરૂપ છે તે અહીં દર્શાવ્યું છે અને સોગંધ-
વવા ૭ વિશેષનો વાપર્યો છે

શિવ—ઉપદ્રવરહિત

અચર—અચલ-ગમે તેવી સ્થિતિમા પણ જે વસ્તુ
ચમાન ન થાય

અરુચ—રોગરહિત-જ્યાં ગયા પછી ટોઈપણ પ્રગ-
તનો રોગ થયા મ ભવ નથી

અનન—અનત, જેનો ક્ષી અત આવે તેમ નથી
અર્થાત્ જે મનાતન છે

અન્યથ—અન્ય જેમા ઘટાટો વતો નથી

અપામદ—અ પામદ, પીડારહિત, જ્યાં ગયા પછી
ટોઈપણ પ્રગતની પીડા (આધિ, વ્યાધિ
ઉપાધિ) નથી

અપુનરાધિષ્ઠિ—જ્યાં ગયા પછી પાછું ફરવું પડતું નથી
અપુનરાવર્તનપણ પ્રાપ્ત થાય છે

આવા શુભોવાગા—

સિદ્ધિગતિનામધેય દાણ—સિદ્ધિગતિ નામના વ્યાનને

સપન્નાણ—પામેલાઓને તેમજ

મમો નિજાણ, જિયમયાણ—નમસ્કાર હો રાગદ્વેષ છુનનારા
ઓને તથા ભય છુતનારાઓને અર્થાત્ ગગ-દેવ અને ભય ઉપર
વિજય મેળવનાર મહાત્માઓને નમસ્કાર હો

આવા શ્રી અરિહંત દેવો જે કોઈ થઈ ગયા, છે અને ધર્મે
તે સર્વે વદનીય હોઈ છેવટે તેના ઉપસકાર કે જે પૂર્વાચાર્ય કૃત
ગાથા આ સૂત્રમા બોવાય છે —

જે અ અદ્વિતીય સિદ્ધા, જે અ મવિસ્સતિનાગણ ફાલે ।

સપદ અ વદ્દમાણા, સઘ્વે તિવિદ્ધેણ વદામિ ॥

જેઓ અદ્વિતીય સિદ્ધા અતિત કાળમા-ભૂતકાળમા સિદ્ધ થયા છે, જેઓ અનાગણ ફાલે મવિસ્સતિ અનાગતકાળ-ભવિષ્યકાળમા સિદ્ધ થશે અને જેઓ સપદ વદ્દમાણા સ પ્રતિ વર્તમાનમા મુક્ત થાય છે તે સર્વને તિવિદ્ધેણ મન વચન અને કાયાએ ત્રણ પ્રકારથી વદામિ ૧૬ ૭

આમ આ સૂત્ર અતિ ગહીન આશયવાળું છે જે એનો અર્થ બરાબર સમજવામા આવે તો મુદ્દેવનુ યથાર્થ સ્વરૂપ સમજી શકાય અને તેમ થતા આત્મા વિકાસક્રમમા અડપથી આગળ વધી શકે

જાવંતિ ચેદ્વિત્ત સૂત્ર

જાવંતિ ચેદ્વિત્ત, ઉદ્ધે અ અહે અ તિરિઅ લોણ અ ।

સવ્વાદ તાદ વદે, રહ સત્તો તત્થ મતાદ ॥ ૧ ॥

આ મૂત્રનો હેતુ ત્રણે લોકમા રહેલી જિન-પ્રતિમાઓને વદન કરવાનો છે જે કે જગચિતામણિ ચૈત્યવદનની છેલ્લી ગાથામા શામ્વત ચૈત્યમા રહેલી જિનપ્રતિમાની મધ્યા બતાવી તેને વદન કર્યું છે પરંતુ એ શામ્વત ચૈત્યો લોકના કયા કયા ભાગમા હોય છે તેનો નિર્દેશ એમા મળતો નથી જ્યારે આ સૂત્રમા લોકના ત્રણ વિભાગો બતાવ્યા છે

ઉદ્ધે—ઉર્ધ્વલોક--વર્ગમા

—અધોલોક--પાતાળમા

તિરિઝ લોષ-નિર્ચલોષ-નિર્ચલોષિકમા
 અર્ગ, ખાતાગ અને નિર્ચલોષિક એ ત્રણમા
 જાપતિ છેદજાદ—જેટલા એ એ-નિર્ણયો છે

તાર—તે

મઘાદ—નર્ચને

ઘદે—૫૬ છુ

૫ તુ એ પ્રશ્ન થાય ૮ વદન તો જાવ પગ અને મમક તેમની
 સમક્ષ નમાવવા વટે થાય છે તો અહીં ખુવાના કરે છે કે—

હહ સનો નથ સત્તાહ
 અહા રહો છના, ત્યા નહેલાને

વદન કરે છે અથાત્ મનના પૂજ્યભાવ વટે ભાવનમ-કાર કરે છે

કયા ફૂલોકમા કેવલા શાસ્ત્રના પ્રમાદ છે અને ત્યા કેટલી
 પ્રતિમા છે તેની યાદી નીચે મુજબ છે —

અથળ	પ્રાસાદ	પ્રતિમા
નર્ચલોષ (નૈમાનિકમા)	૮૪ ૭૦૨૩	૧૫૨૬૪૪૪૭૬૦
અધોલોષ (ભુવનપતિમા)	૭૭૨૦૦૦૦૦	૧૩૮૬૬૦૦૦૦૦૦
(બ્ય તરમા ને જ્યોતિષીમા)	અસખ્યાના	અસખ્યાતા
તિર્ચલોષમા	૩૨૫૬	૩૬૧૩૨૦

આ મજ્યા શાસ્ત્રના પ્રામાદનો છે અશાસ્ત્રનાની ગણના
 શાસ્ત્રમા કહેલી નથી

આ સૂત્રનો છ ૬ ગાથા છે જે આર્યાગીતિની માકક જાણ શકાય છે

જાવંત કેવિ સાહુ સૂત્ર

જાવત કે વિ સાહુ, મરહેરવયમહાવિદેહે અ ।

સવ્વેસિં તેમિં પળઓ, તિવિદેણ તિદહવિરયાણ ॥ ૧ ॥

જેન ધર્મ ગુણકર્મ-પૂલતમા માને છે અને એથી જ્યા જ્યા ગુણો હોય ત્યાથી પ્રહણ કરવાનું અને ગુણી જનો પ્રત્યે બહુ-માન કરવાનું જણાવે છે ધર્મના પાયાઉપ જે ચાગ જાતની ભાવના ગણાવી છે તેમા પણ બીજી પ્રમોદભાવના જણાવી છે ગુણી જનોને જેણે દુઃખમા પ્રમોદ ધારણ કર્યો એ તે ભાવ નાનો હેતુ છે અહીં ઈર્મભૂમિના

મરહેરવયમહાવિદેહે અ
ભગત-ઐરવગ અને મહાવિદેહમા

જાવત કેવિ સાહુ
જેટલા ડોઝપણ માધુ

જેટલા માધુ મહાત્મા હોય

સવ્વેસિં તેસિં પળઓ
સર્વને તને નમસ્કાર

તે સર્વને નમસ્કાર ધાઓ એમ જણાવ્યું છે અર્થાત્ ભગત, ઐરવગ અને મહાવિદેહમા જેટલા સાધુ મહાત્માઓ હોય તે મર્મને મારી વદના ધાઓ અહીં સાધુ મહાત્મા જોને ગણવા? તે પ્રશ્ન થાય તેથી વસ્તુ નાપટ કરવા જણાવ્યું છે કે

તિવિદેણ તિદહ-વિરયાણ
તણ દ ડથી ત્રિવિધે વિરામ પામેલાને

તણ દ ડથી ત્રિવિધે વિરામ પામેલા હોય તે સાધુઓ કહેવાય એવો અહીં . . . છે

જે અશુભ પ્રવૃત્તિદ્વારા કર્મવડે આત્મા દ હાય તે દ હ કહે
વાય છે આની અશુભ પ્રવૃત્તિના મુખ્ય વે ત્રણ વિભાગ છે

મનની અશુભ પ્રવૃત્તિ—મનદ હ

વચનની અશુભ પ્રવૃત્તિ—નચનદ હ

શરીરની અશુભ પ્રવૃત્તિ—કાયદ હ

આ ત્રણ પ્રકારના દ હથી—અશુભ પ્રવૃત્તિથી જે અટક્ય
હોય અર્થાત્ જેના મન વચન અને કાયા પવિત્ર થયા હોય
અને મનવચન કાયાનડે કરવાયા, કરાવવાથી અને અનુમોદવાર્થ
જે વિરમ્યા હોય તે માધુ કહેવાય

જગતના લગભગ દરેક ધર્મો આ વાતનો સ્વીકાર તો ક
હે કે મન વચન અને કાયાની જેનાના પવિત્રતા હોય તેજ સા
કહેવાય, પરંતુ તેન પ્રવૃત્તિમા મૂકનાર જવ કે / હોય છે

નમોઽર્હત

નમોઽર્હતસિદ્ધાચાર્યાપાધ્યાયસર્ગમાધુમ્યઃ ।

જાવ ત કેવિ સાધુ મૂન જોલ્યા પછી ઉવસઆહર અથવા ડોહ
પણ પૂવાચાર્ય રચિત સ્તવન જોલાય છે અને સ્તવનના પ્રાર-
ભમા મગજાચ છુ તરીકે આ મૂન જોવાય છે એમા અર્હત-
અરિહત, મિષ્ટ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને મર્વ સાધુને નમસ્કાર
કરેલો છે

આ જાનમા અજ દષ્ટિવાદનુ મગજાચરણ છે જારમુ અગ
સન્નૃત બાધામા છે

ઉવસગ્ગહરં સ્તોત્ર

મૂળ પાઠ, અર્થ અને વિવેચન.

(૭૬-ગાથા)

ઉવસગ્ગહર પાસ, પાસ વટામિ કુમ્મધણમુક ।

મિસહરવિસનિન્નાસં, મગલકલ્લાણઆગામ ॥ ૧ ॥

મિસહરફુલિગમત, કઠે ધારેઈ જો મયા મણુઓ ।

તમ્મ ગહ-રોગ-મારી, દુઢ્ઢ જરા જતિ ઉવમામ ॥ ૨ ॥

ચિઢ્ઢુ દૂરે મતો, તુજ્જ પણામો વિ વહુફલો શોડ ।

નર-તિરિણ્ણુ મિ જીગા, પાવતિ ન દુઃસ્વદોગચ્છ ॥ ૩ ॥

તુદ્ધ સમ્મત્તે લદ્ધે, ચિંતામણિકુપ્પપાયરમ્મહિણ ।

પાવતિ અવિગ્ધેણ, જીવા અયરામર ઠાણ ॥ ૪ ॥

ઈઅ સથુઓ મહાયસ, મત્તિમરનિમ્મરેણ હિઅણ્ણ ।

તા દેવ દિજ્જ ઘોર્હિં, મવે મવે પામ જિણચદ ॥ ૫ ॥

આ સૂત્ર માટે જૈન સમાજમાં અનેકવિધ માન્યતાઓ અને ઉત્કથાઓ આવે છે

કેટલાક તેને અનેક મત્રોથી ગર્ભિત માને છે અને તેની ગાથાઓ વધારે હતી એવો માન્યતા પણ ધરાવે છે પરંતુ માહિત્યનું સંશોધન કરનારાઓ હવે એ મત ઉપર આવ્યા છે કે મૂળ આ સૂત્રની પાંચ જ ગાથાઓ હતી આ કૃતિની રચના શ્રી સદ્ગાહસ્તગમીએ કરી છે અને તેથી એનું અર્થગાલીય ધણુ છે

પ્રથમ જાથામા પાસ ઘડામિ ગણદોથી શ્રી પાર્શ્વના
નમસ્કાર કર્યો છે આ પાર્શ્વનાથ ભગવાન કેવા છે તે જા
વાને માટે એમને ચાર વિશેષણો લગાડ્યા છે

(૧) ઉચ્ચસગ્ગહર પાસ (૨) કમ્મઘણમુક્ક (૩)
હરપિસનિશ્વાસ (૪) મગલ્લક્ષ્ણાણઆયાસ ।

આ ચારે વિશેષણોનો અર્થ અનુક્રમે બેઈએ

ઉચ્ચસગ્ગહર પાસ

શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન કેવા છે ? ઉચ્ચસગ્ગહર પાસ ઉપન
ર્જાને હરનારા પાર્શ્વ નામના યજ્ઞથી યુક્ત છે, અર્થાત્ તેમની
સેનામા પાર્શ્વ નામનો યજ્ઞ જુદો છે જે એમના ભક્તોની
બધા ઉપમગી દૂર કરે છે

કમ્મઘણમુક્ક

શુદ્ધ ચેતન્ય રૂપી અદ્રમાને કમરૂપી વાદળે ઘેરી લીધેલ છે
એમાથી જ્યાં તે મુક્ત થાય છે ત્યારે તે પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપે
પ્રમથે છે પાર્શ્વનાથ ભગવાન તેવા કર્મરૂપી ધન એટલે
વાદળથી મુક્ત થયેલા છે અને તેથી પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપે પ્રમથ
છે એમ ભાવાર્થ છે

વિસહરવિમનિશ્વાસ

વિપદને પ્રકારના દોષ છે એક નો દ્રવ્ય વિપદર એ
દુષ્ટિનિષ, આસીવિષ વગેરે ને કહો જાતના માપ અને સા
વિપદર એવે મિથ્યા વ ભગવાન શ્રી પાર્શ્વનાથ બને જાતના
સાપના ઝેરનો નાશ કરે છે

મગલ્લક્ષ્ણાણઆયાસ

દુષ્ટનો નાશ અથવા ઉપદ્રવની નિવૃત્તિ થાય તેને મગ

શ્રી ૧૩ છે, અને મુખની વૃદ્ધિ વાય તેને ડયાણુ કહે છે શ્રી
 ૧૪ સ્વનાથ ભગવાન મગજ અને ડયાણુ બનેના ઘર મમાન
 , અર્થાત્ એ બંને વસ્તુઓ આપવાનું પૂરેપૂરું મામથર્થ
 ૧૫ શન છે

ભગવાન શ્રી પાર્શ્વનાથના નાનમા ડેવળ આપનું ઝેર ઉનાગ-
 નો ૪ શુચી નહિ પણ ગ્રહપીડા, રોગ, મરદી, ભય કર તાવ
 જેને દૂર કરવાની પણ શક્તિ છે અને તે વસ્તુ બીજી ગાવાલી
 જ્ઞાતી છે

નિસદ્ધરફુલિંગમત

નિયમઃ ચક્રલિંગ નામનો (પ્રભુનામ યુક્ત) મત્ર

કટે ધોરેઈ જો સયા મણુઓ

ક ઠે ધાગ્યુ કહે ને મદા મનુષ્ય

તમ્સ

તેના

ગદ્-રોગ-મારી-કુદ્ધજગ

નુદ્ધ ગ્રહો-રોગ, મરદી, ભય કર તાવ

જતિ

ડવસામ

પામે છે

ગાનિને અર્થાત્ મટી બાય છે

ભગવાનનો આથી પણ નિયોગ પ્રભાવ છે અને તે નીચેની
 ગ્રંથા દશાવે છે

ચિદ્રુદ્ધ

દૂરે

મનો

ગ્રહો

દૂરે

મત્ર

ઉપર જણાવેલો મત્ર તો દ્વન્ ગ્રહો પણ

નુદ્ધ પળામો વિ યદુફલો દોદ

નામે પ્રણામ પાનુ ગદ્ધ, ગ્રંથાવે વાય છે - અર્થાત્ નમને

કરવામા આવેલો નમસ્કાર પણ બહુકૃપાળો થાય છે બહુકૃપા
સૌભાગ્ય, આરોગ્ય, ધનધાન્ય, કલ્પ, પુત્ર વગેરેના લાભનો
અથ સમાધેયો છે

પ્રભુને માયા મનથી નમસ્કાર કરનાર પ્રાય દેવગતિને જ પૂરે
છે છતાં જો પૂર્વકાળે માધેનુ આયુષ્ય બાકી હોય અને

નર્તનરિપ્સુ ચિ જીવા

મનુષ્ય અને તિય અભવમા આવેના છવો

એ છવો મનુષ્ય અને તિય અગતિના આવે તો પણ

પારતિ ન દુ મદોગચ્ચ

પામવા નથી દુ ખ અને દોર્ગત્ય

દુ ખ અને દુર્ભાગીપણુ તેમને લોગવવા પડતા નથી

જો આત્માઓ ભગવાનનું સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરે છે તેમનો તે-
ભેડા પાર થઈ જાય છે એ બતાવવા વહે છે —

તુદ્ધ સમ્મત્તે રુદ્ધે

તમારૂં સમ્યક્ત્વ પામ્યે છને-પામવાથી

પણુ સમ્યક્ત્વ કેવું ? તે બતાવવાને તેની આગળ વિશેષ મૂકે છે

ચિતામણિકપ્પપાયવમ્મહિયે

ચિતામણિરત્ન અને કપ્પપાદપ-કપ્પદક્ષ તેનાથી પણ
અધિક ફળ આપનારા આપના સમ્યક્ત્વને પામવાથી

જીત છવો-મનુષ્યો

અગ્નિયેણ વિદ્ધ વિના, સરળતાથી

પારતિ પામે છે

મયરામર ઠાણ અજગમર મ્થાનને-મોક્ષને

મોક્ષને સહેલાઈથી પ્રાપ્ત કરે છે

પ્રભુનું આ રીતે સ્તવન કરી હવે જે વસ્તુની સુસુક્ષ્મને
પ્રથમ જરૂર છે તે દર્શાવવા કહે છે

પાસ જિણચંદ જિનેશ્વરોમા ચક્ર સમાન છે પાર્શ્વનાથ !

મહાવસ છે મહાયશમ્બી !

તમારૂં

માતિધ્મર *   નિધ્મરેણ   દિધ્મણ

ભક્તિના સમૂહથી   ભરપૂર   હૃદયનડે

આ સુખો આ રીતે ન્નવન ઝર્યું છે

તા તૈર્થા

દેવ છે દેવ !

યોહિં દિક્ષ બોધિષ્ઠીજ-મમકિતને આપે

અર્થાત્ મારે જેટલા જન્મ લેવા પડે તે સઘળા જન્મોમા
મારી તમારે વિષે અનન્ય શ્રદ્ધા હો

૨૦

જયવીયરાય સ્તુતિ

મૃગ પાઠ અને વિવેચન.

(૭૬-ગાથા)

જય વીયરાય જગગુરુ, હોડ મમ તુહ પમાવઓ મયપ્ર ।

મવનિઘ્વેઓ મગ્ગાણુ-સારિઆ દ્વિફલસિદ્ધિ ॥ ૧ ॥

લોગનિરુધ્ધચાઓ, ગુરુજણપૂઆ પરત્યકરણ ચ,

સુહગુરુજોગો તત્ત્વયણ-સેવણા આમવમસ્વહા - - ॥ ૨ ॥

વાગિઝાદ તહયિ નિઝાજ-મધન ચોઝગય તુહ મમયે ।
 તહયિ મમ દુઝ સેયા, મયે ભવ તુમ્હ ચલ્પાજ ॥ ૩ ॥
 દુ તસરગો વમ્મચમ્મગો, મમાદિમરણ વ પોદિનામો ૩ ।
 સપજડ મહ ણજ, તુહ નાદ પપામચમ્મણ ॥ ૪ ॥

(૭૬-૭૭-૭૮)

સર્વમંગલમાગસ્ય, મર્ચકલ્યાણદારણ ।
 પ્રધાન મર્ચધમાણા, જૈન જયતિ હામન ॥ ૫ ॥

'જેઓ પન્થેધરને જગતનો કર્તા અને પ્રાર્થનાથી દેનારો માને છે તેઓ એની એ કેપે સ્વના-શ્રુતિ કે તે છે પરંતુ જેઓ વીનરાગદેવને કૃતકૃત્ય કહેવા અને એમને તની ઠાઠ પશુ પ્રશ્નિમા ઉત્તરો માને છે તે બિ આગળ કે પછી યાચના કરવી તેમ ઉચિત ગણાય ? અથવા જે આત્મા જ કમનો કર્તા છે અને જોખા છે ના વીનરાગ આગળ કરેલી સ્તુતિ નિર્મલક જે-એમ કાંઈ પ્રથમ કે એ સ્વાભાવિક છે તે પ્રથમ વીનરાગ આગળ કાંઈ દિલ્લે શ્રુતિ યાચ છે તે નમસ્કે લેવાની જરૂર છે

વીનરાગદેવ આ દા કરેલા શુભોની માગણી પોતાને જ વસ્તુ જોઈએ છે એ ખ્યાલને તાજે રાખવા માટે જ યોગ્ય છે અને એ વસ્તુ જગતને જતાવેલા માર્ગથી માત્ર યાચ માટે પરમાર્થથી એમને આપનાર કદા છે

જય વીંધરાય જગમુર

જય વીતરાગ ! જય જગદ્ગુરુ !

અર્થાત્ હે વીતરાગદેવ ! હે જગતના ગુરુ ! તમે જયવ તા વર્તો મયય-હે જગવન્ !

તુહ પમાયગો-તમારા પ્રભાવથી

હોડ મમ-દો મને

હે ભગવાન તમાગ પ્રભાવથી મને હો શુ હો ? તે જણા

વવા કહે છે કે નીચેની આઠ વસ્તુઓનો લાભ —

૧ મગનિરેઓ-ભવનિર્વેદ

૨ મનાણુસારિયા-માર્ગાનુમારીપણ

૩ રૂઢિફલસિદ્ધિ-ધૃષ્ટકળની મિદ્ધિ

૪ લોગરિદ્ધિદ્ધાઓ-લોડવિડ્ધ કાર્યનો ત્યાગ

૫ ગુરુજણપુત્રા-ગુરુજન પ્રત્યેનો પૂજ્યભાવ

૬ પરત્યરરણ-પદાપકાન્તૃત્તિ

૭ સુદગુરુજોગો-મહાગુરુનો યોગ

૮ તત્ત્વયજ્ઞસેવના-તેમના વચનની સેવના

આ આઠ વસ્તુ ડેવના આ ભવ માટે જ નહિ પણ જ્યાં સુધી ભવ લેવા પડે-સમાગ્રમાગરમા પરિભ્રમણ કરવું પડે-આમયમ્-ત્યા સુધી અખડ રીતે-મરઘા-એટલે વચ્ચે ત્રૂટી પડ્યા મિનાય મળે.

આ આઠ વસ્તુઓ ગા માટે માગવામા આવી છે અથવા એની શા માટે જરૂર છે તે પ્રથમ વિચારીએ

જ્યાં સુધી મનુષ્ય સમાગ્રના સુખલોગના રચ્યોપચ્યો રહે છે ત્યાં સુધી આત્માના અનિર્વચનીય આનંદને પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા પણ થતી નથી એથી પ્રથમ ‘મસારના સુખલોગો મિથ્યા છે, દુઃક સમયમા કૃત્રિમ આનંદ આપી નાશ પામનારા છે, પગિણામે વિશેષ દુઃખ દેવાને જ મર્જાયેલા છે માટે હું શાશ્વત સુખ મળે તેવો પ્રયત્ન કરું’ આવી જે મનોભાવના તે ભવનિર્વેદ-આત્મધર્મ પામવા માટે આ

પગથિયુ છે અને એની પ્રાપ્તિ થાય તો જ એ દિશામાં આગળ
વધી શકાય છે ભવનિવેદ થયા પછી પ્રથમ તૈયારી કરવાની
હોય છે ત માર્ગાનુમારીપણના દાખલ થવાની

મનુષ્યની જાનના ગમે તેની થાય પણ પોતાના જીવનનો
શબ્દ બદલવામાં ન આવે ત્યાં મુઠ્ઠી ઇંદ્ર કુળની પ્રાપ્તિ થતી
નથી એટલે ભવનિવેદ થયા પછી માર્ગાનુમારીપણમાં આવ-
વાની જરૂર છે માર્ગાનુમારીપણનો અર્થ ધર્મમાર્ગને અનુ-
સરવાની વાચકાત થાય તે છે ધર્મમાર્ગને અનુસરવાને જો
આત્મા ત્યારે જ લાયક થાય છે કે ત્યારે પ્રથમ ધર્મ, રાજ્ય કે
સમાજે સ્વીકારલા નીતિના ધોરણ તો પાલન કરે જેને
એટલી નીતિનું પણ ચાલન કરવામાં પડતું પડે છે તે ધર્મ
માર્ગની કડક જાનાઓનું પાલન ટેરી રીતે કરે? એથી શાસ્ત્ર
કારોએ માર્ગાનુમારીપણની લાચરના દેખવા ઇચ્છનારને માર્ગ
દર્શક થાય તેના ઉપ નિયમો બતાવ્યા છે જેમાં મહુથી પ્રથમ
ન્યાયમ પત્રવિભવ છે મનુષ્ય ત્યાં મુઠ્ઠી પોતાની આજીવિકાની
સાધનો તમ જ વૈભવની પ્રાપ્તિ ન્યાયના ધોરણે કરતો નથી ત્યાં
મુઠ્ઠી તે આધ્યાત્મિક માર્ગમા-આ મધર્મમા એક હગલુ પણ
આગળ વધી શકતો નથી

લોકવિરુદ્ધ કાર્યનો ત્યાગ, વગીરનો પ્રત્યે બહુમાન,
પરોપકાર-વૃત્તિ, નફશુભનો યોગ અને તેમના વચન પ્રમાણે
ચાલવાની શક્તિ એ બધાનો માર્ગાનુમારીપણમાં જ સમાવેશ
થાય છે અને એ માર્ગાનુમારીપણની પ્રાપ્તિ થયા પછી અતે
ઇંદ્ર દેવ-મોક્ષ તેની નિદિની-પ્રાપ્તિની ઇચ્છા કરે છે

ગાવા છઠ્ઠા ભાગની આ બે કડીઓ મહુધરોની કૃતિ છે
પછીની ગાથાઓ પૂર્વાચાર્યકૃત છે

જયવીરરાય ચાહુ

અર્થ અને વિવેચન

જયવીરરાયની હુવે પછીની ગાથામાં પ્રભુચરણની સેવા અને તેના ફળનું વર્ણન છે

ચારિત્ર જદવિ નિયાળગઘન—

વાર્યું છે જો કે નિયાણુખ ધણુ

વીરરાય-હે વીતરાગ

તુહ સમયે-નમાગ આગમોને વિષે

તહવિ-તો પણ

મમ-મને

હુજ-હોજો

સેવા-સેવા

મમે મમે-ભવેભવને વિષે

તુમ્હ ચલનાળ-નમારા ચરણોની

અર્થાત્ હે વીતરાગદેવ ! તમારા આગમમાં જો કે નિયાણુખ માધવાનો નિષેધ કર્યો છે તો પણ હું તો તમારા ચરણોની સેવા સેવાભવ હોજો એવું માણુ છું—અર્થાત્ એ રૂપ નિયાણુ કરે છું

સેવાભવને વિષે ભગવત્ચરણની સેવાભિલાષા કરવી એ આસ્તવિક રીતે નિયાણુ જ નથી દારણુ કે સમારની વૃદ્ધિ વાચ તેવા ફળની ઇચ્છા એ જ નિયાણુ છે અને ભગવત્ચરણની સેવા તો મોક્ષમાર્ગના ઉત્તમ માધન રૂપ છે, પરંતુ અહીં ભગવત્ મહાત્મ્ય જણાવવાને તે નિયાણુ

તો પણ હું તેને ઈચ્છુ છું એમ જણાવ્યું છે અર્થાત્ મારું
તો તમારા એ જાતી જેવા એ જ એક માત્ર અભિલાષ છે

આ પછીની ગાથામાં લગવાનને પ્રણામ કરવા દ્વારા આ
વસ્તુની અભિલાષ કરી છે

લુપ્તકર્મક્રમો-હુ ખનો ક્ષય

કર્મકર્મક્રમો-કર્મનો ક્ષય

સમાધિમરણ-મમાધિમરણ

યોહિલામ-અને યોધિળી-નો લાભ

આમાં યોધિળીજ-સમ્યક્ત્વનો લાભ એ સહુથી પ્રથમ મળે
રતી વસ્તુ છે કાળજી કે એની પ્રાપ્તિ થવાથી કર્મક્ષયના સાધનો
સાધનો જણાય છે, તે ઠાગ કર્મનો ક્ષય કરવાનો ઉત્સાહ થાય
છે અને તેમ વળા દુખનો નાશ અને મમાધિમરણ પણ સ્વા
ભારિત મીને જ મળી જાય છે

આ ચાલે વસ્તુઓ પ્રભુને સત્યા લાવવી પ્રણામ કરવાથી
પ્રાપ્ત થાય છે માટે જ હું છે-

સપજ્જડ મહા શક્તિ-સાધકો અને એ

નાદ-હે નાથ !

હું પણામ કરણેજ-તમને પ્રણામ કરવા હું

અર્થાત્ હું નાથ ! તમને પ્રણામ કરવા વડે મને આ નારી
વસ્તુઓની પ્રાપ્તિ થાય

અહીં મનુષ્યનો અધિમર પૂરો થઈ અગત્યનું નિમિત્ત
અનુદાન શ્લોક જોવાય છે

સપમગલમાગસ્ય-જગતમાં દ્રવ્ય અને જ્ઞાન એમ જે જે પ્રકારના
મગગ ગણાય છે તે સર્વમાં શ્રેષ્ઠ મગગતપ

સર્વકલ્યાણકારણમ્-સર્વે ક-યાણુના કારણુ૩૫
પ્રધાન સર્વધમાણા-સર્વે ધર્મોમા શ્રેષ્ઠ એવુ
જૈન જયતિ શાસનમ્-જૈનશાસન જયવતુ વર્તે

આ શ્લોક જૈનધર્મની લગભગ દરેક મોટી ધર્મક્રિયાના
અતમા બોધાય છે

૨૧

અરિહંત ચેઈઆણું (ચૈત્યસ્તવ)

મૂળ પાઠ.

અરિહત ચેઈઆણ કરેમિ કાઝસ્સગ્ગ ।

વદણવત્તિઆણ, પૂઅણવત્તિઆણ, સક્કારવત્તિઆણ,
સમ્માણવત્તિઆણ, વોહિલામવત્તિઆણ, નિરુપસગ્ગવત્તિઆણ,
સઘ્ધાણ, મેહાણ, ધીઈણ, ધારણાણ, અણુપ્પેહાણ, વઢ્ઢમા-
ણિણ, ઠામિ કાઝમ્સગ્ગ ॥

અન્નથ્થ ઝમસીણ, નીસસીણાં, રાસીણ, છીણ,
જમાઢ્ઢણ, ઉદુણ, વાયનિમગ્ગેણ, મમ્લીણ, પીત્તમુચ્છાણ,
સુદ્ધમેહિં અગસચાલેહિં, સુદ્ધમેહિં રેલસચાલેહિં, સુદ્ધમેહિં
દિઢ્ઢિસચાલેહિં, એવમાઈણિં આગારેહિં,

અમગ્ગો અપિરાહિઓ હુઝ મે કાઝમ્સગ્ગો ।

જાવ અરિહતાણ મગગતાણ નમુક્કારેણ ન પારેમિ
તાવ કાય ઠાણેણ મોણેણ ડાણેણ અપ્પાણ વોસિરામિ ॥

અરિહંત ચૈદ્યાણું

અર્થ અને વિવેચન.

અગ્નિ ન ચૈદ્યાણ સૂત્ર-ચૈત્યન્નન એ બીજા નામથી પણ
ઓગ્રપાય છે આ સૂત્રની અદર અનુક્રમે (૧) મ ગણ (૨)
અભિધાન (૩) પ્રતિના (૪) નિમિત્ત (૫) સાધનો (૬)
અપવાદ અવના આગાર (૭) ધ્યાનની અવધિ (૮) ને સ્વરો
એ બાબતોથી વિચાર કરવામાં આવ્યો છે

અવના આ સૂત્ર બાઠ મ પદામાં નહેચાએલું છે સપદા
એટલે વિસામો-અર્વાધિમર

૧ અભ્યુપગમ સ પદા.

૨ નિમિત્ત સ પદા

૩ હેતુ મ પદા.

૪ એકવચનાત મ પદા

૫ બહુવચનાંત સ પદા

૬ આગતુકાગાર મ પદા.

૭ કાર્યોત્તર્ગાવધિ મ પદા

૮ સ્વરૂપ મ પદા

૧ મ ગણ.

પ્રથમ મ ગણ આદિની દૃષ્ટિએ આ સૂત્રનો વિચાર કરીએ
મ ગણ બે જાનના દોષ છે (૧) દ્રવ્ય મ ગણ (૨) બાવ મ ગણ

દ્રવ્ય મગજ તરીકે મુવપુ, રત્ન, દહી, પુષ્પ, કલશ, શ્રીફળ
ગિરે વસ્તુઓ અને હૈં શ્રી વગેરે અક્ષરો તેમજ સાથીઓ
ગિરે ચિત્રો ઓળખાય છે

મગજ ગણદથી થતું જ્ઞાન અથવા તેથી થતા ભાવ ભાવ
મગજ તરીકે ઓળખાય છે

મગજ ગણદ નીચેના ભાવ જણાવે છે

- (૧) શાસ્ત્રની શોભાડપ
- (૨) વિધિને દ્વંડ કરનાર
- (૩) હર્ષને ઉત્પન્ન કરનાર
- (૪) મસાગથી દ્વંડ કરનાર
- (૫) શાસ્ત્રનો પાર પમાડનાર

અરિહંત એઈઆણુ મા જે અરિહંત શબ્દ છે તે ભાવમગજ
સૂચક છે અરિહંત એ પાત્ર મગજમા પ્રથમ મગજ તરીકે
જણાય છે એમ આપણે નમસ્કાર સૂત્રથી જાણીએ છીએ અને
ઉપર કહેલા પાત્રે ભાવ અરિહંત શબ્દથી જણાય છે જેમકે
શાસ્ત્રની શોભાડપ તે મગજ, અરિહંત એ મર્વ આગમોની, સર્વ
શાસ્ત્રોની શોભાડપ છે, માટે અરિહંતને મગજ મ્હી શકાય
(૨) વિનને દ્વંડ કરનાર પણ મગજ જણાય છે અરિહંત
પણ કર્મરૂપી શત્રુનું વિધન દ્વંડ કરનાર છે, માટે એ ભાવવડે
પણ અરિહંત શબ્દ મગજસૂચક જણાય છે (૩) હર્ષને
ઉત્પન્ન કરનાર પણ મગજ જણાય છે અરિહંત એ કર્મરૂપી શત્રુ-
ઓપર વિજય મેળવનાર હોવાથી આત્મવિજયનો હર્ષ પ્રદર્શિત
કરે છે અને તેથી આ અર્થમાં પણ અરિહંત મગજસૂચક જણાય
છે (૪) મસાગથી દ્વંડ કરનાર પણ મગજ જણાય છે અરિહંત
એ તીર્થ કરનાર છે અને મસાગથી દ્વંડ કરનાર (

છે માટે આ અર્થમાં પણ અગ્નિ ત શબ્દ મ ગગનમૂલક જણાય છે (૫) ગાત્રનો પાગ પમાડનાર મ ગગ જણાય છે અગ્નિ ત શબ્દ પણ અમગ શાત્રનો પાગ પમાડનાર છે અર્થાત્ અગ્નિ ત શબ્દના ન પૂર્ણ જ્ઞાનથી સર્વ ગાત્રનું ન પૂર્ણ જ્ઞાન થાય છે એટલે કે પાર પમાય છે એથી આ ભાવમાં પણ અગ્નિ ત શબ્દ મ ગગનમૂલક છે

૨ અભિધાન—

અભિધાન એટલે નામ, ડોઝ પણ વસ્તુ નામથી ઓળખાય છે નામ બે રીતે બાપી ગમય છે એક દ્રવ્યથી અને બીજી બાનથી

(૧) દ્રવ્યી એટલે કે જે શબ્દોથી સૂત્ર શરૂ થતું હોય તે શબ્દોથી સૂત્રને નામ આપવું તેને દ્રવ્ય અભિધાન કહેવાય છે આ સૂત્ર અરિહન ચેષ્ઠઆણુ એ શબ્દોથી શરૂ થાય છે માટે તેનું નામ અરિહન ચેષ્ઠઆણુ ગખનામાં આ યુ છે

(૨) ભાવવી નામ આપવું એટલે સૂત્રને વિષે જે વિષય કહેવામાં આ યો હોય અથવા સૂત્રમાં જે ભાવ પ્રવર્તિત કરવામાં આવ્યો હોય તે ભાવ પ્રમાણે નામ આપવું આ સૂત્રમાં ચૈત્ય અર્થાત્ પ્રતિમા (અરિહતોની) નું આવન ક વામાં આવ્યું છે એટલે કે પ્રતિમાનું ધ્યાન કેનો રીત ધરતું બેઠેલો અને તેનાથી શુ નુ રાયદા થાય છે વગેરે બાબત જણાવેલી છે માટે આ સૂત્રને ચૈયમ્તવ એ નામથી પણ ઓળખનામાં આવે છે

૩ પ્રતિજ્ઞા— પ્રતિજ્ઞા એટલે નિશ્ચય

જગત્ની અદર બાણવાના વિષયો અનન છે અને તે બધાનો સબધ પણ એકબી ત માથે એટલે બધો નિકટ છે કે એક જ વસ્તુના ન પૂર્ણ જ્ઞાનથી અર્થાત્ બધી જાતના સબધને બાણવાથી જગત્ના સર્વ વિષયોનું જ્ઞાન મળી જાય છે પણ

વાત્સી કમનર્ની હોવાથી તે એક જ વસ્તુને સર્વ સળધથી
કહેતા મહાજ્ઞાનીનું પણ આયુષ્ય ખૂટ થઈ જાય છે છતાં તે
કહેવાની વસ્તુ પૂરી થતી નથી એટલે કોઈ પણ વસ્તુ સળધી
લખતા પ્રતિજ્ઞા લેવાય છે કે અમુક જાળનજ આ સૂત્રમા
કહેવામા આવશે તે રીત મળી મુદર છે કારણ કે એથી વિષયનો
ખ્યાલ નહીં આવી જાય છે

આ સૂત્રમા પણ “ અરિહત ચેદ્દમાણ કમેમિ કાઠસ્સગા ”
એ વાક્યથી અન્નિહતની પ્રતિમાઓના આરાધન માટે કાઠ-મગ્ગ
કરવાની મૂત્રકા પ્રતિજ્ઞા લે છે (અને આ સૂત્ર બોલતી વખતે
બોલનાર આ શબ્દોથી પ્રતિજ્ઞા લે છે) અને એથી આ મૂત્રનો
વિષય “ અરિહતનો પ્રતિમાઓનું ઠેવી રીતે ધ્યાન ધરવું એ
છે ” એમ આપણને અષ્ટ સમજાય છે

૪ નિમિત્ત— નિમિત્ત એટલે હેતુ

કોઈ પણ કાર્ય કયો હેતુ મિદ્ધ કરવા માટે કરવામા આરે
છે એ ઉદાહરણો જાણવું જોઈએ અને એ જાણીએ તો જ
આપણને સ્વીધેસ્વી પ્રતિજ્ઞા વધારે હિતમાહથી પાર પાડવાનું
મન થાય છે માટે સૂત્રકાર પ્રતિજ્ઞા પછી તે પ્રતિજ્ઞાના નિમિત્તો
અથવા હેતુએ જણાવે છે કે અન્નિહતની પ્રતિમાઓના વદનથી,
ખૂજનથી, મલકાનથી, સન્માનથી જે પુણ્ય થાય તે પ્રાપ્ત કરવા
માટે અને તેથી પરિણામે પ્રાપ્ત થના મમકિત અને મોક્ષની પ્રાપ્તિ
માટે અન્નિહતની પ્રતિમાઓનું ધ્યાન ધરવાનું છે

૫ સાધનો—

નિમિત્તો અથવા હેતુ એ વખત જાણ્યા પછી તે પાર
પાડવાના સાધનો પણ જાણવા જોઈએ, કારણ કે સાધન
જાણ્યા સિવાય હવે પણ સાધ્ય મિદ્ધ થતું નથી અને તે માટે

જ સૂત્રકાર આગળ કહી ગયેલા નિમિત્તો પાર પાડવાના સાધનો જણાવે છે કે, શ્રદ્ધા, નિર્મળ બુદ્ધિ અથવા વિવેકશક્તિ, ધૈર્ય, અનિહતના ગુણોનું મનમાં અમરણ, અને તે પર જ નિન્તર ચિંતવન તેમ જ એ જાવની ઉત્તરેત્તર વૃદ્ધિ ઉપર જણાવેલુ ધ્યેય પૂર્ણ કરવાના સાધનો છે

૬ અપવાદ કે આગામી—

ધ્યેય હ મેશા ઉન્નામા ઉચ્ચ ને શુદ્ધમાં શુદ્ધ હોય એ જ વાસ્તવિક છે પણ સામાન્ય મનુષ્ય જે પોતાનો આત્મવિકાસ આકે છે તે એકદમ ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ ધ્યેયને ઉત્સર્ગમાર્ગથી પહોંચી શકે નહિ એથી ઉત્સર્ગમાર્ગની સાથે અપવાદમાર્ગ પણ શાસ્ત્રકારોએ બતાવ્યો છે અને તે અપવાદમાર્ગથી પણ પરિણામે તો ઉત્સર્ગમાર્ગમાં જ પહોંચે એવો એમનો અભિપ્રાય છે અથવા બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો “સત્ય સિદ્ધાન્ત એ તો ત્રણે કાળ સરખો હોય છે પણ એ નિદાતનું પાવન દરેક બક્ષિ પોતાની શક્તિ અનુસાર કરી શકે છે” અને આ સત્ય લક્ષમાં લઈને જ સૂત્રકાર કાયાના ઉત્સર્ગની માથે અમુક અપવાદ પણ બતાવેલા છે અને તે શરીરની સ્વાભાવિક ક્રિયાઓ જેવી કે—ધ્યાનોધ્યાસ, છાંક, ઉધરમ, બગાસુ, એડકાગ, વાજૂટ, પિત્તનો ઉછાળો, ચક્કર અથવા તો દેર ચડવા, સુક્ષ્મ રીતે શરીરનું હાવનું, સુક્ષ્મ રીતે કટિ હલવી જવી, અને સુક્ષ્મ રીતે બગાસો કે કંઈ હાવવો વગેરે અથવા તો દોષ અકસ્માત્ જને અને શરીરમંદાણ કરવું પડે ત

ઉપરના અપવાદ રાખીને કાયાનો ઉત્સર્ગ અર્થાત્ કાયા સંબંધી સઘળી ક્રિયાઓ “અરિહતની પ્રતિમાઓ” નું ધ્યાન ધરતી વખતે છોડી દેવી જોઈએ, અને એમ જાને ત્યારે જ કહી શકાય કે “ઠામિ કાઠસમા અર્થાત્ હું કાયાઉત્સર્ગની અદર સ્થિર થાઉં છું

અરિહંત ચૈદ્યાણું (ચાલુ)

અર્થ અને વિવેચન.

૭ ધ્યાનની મર્યાદા—

ઉપર જણાવેલું ધ્યાન સામાન્ય મનુષ્ય નિગત ધર્મી શકે નહિ, તેથી સામાન્ય મનુષ્યને લાયક તે આ ધ્યાનનો અમુક સમય નહીં થાય તો એ જાણીને એમા પ્રવૃત્ત વધ શકે એટલા માટે સામાન્યમા સામાન્ય મનુષ્ય પણ જેટલા કાળ સુવી ધ્યાન કરી શકે તેટલો કાળ અથવા તેટલી મર્યાદા આ ધ્યાનની બતાવી છે અને તે આઠ શ્વાસોશ્વાસપ્રમાણ આ આઠ શ્વાસોશ્વાસ જેટલો વખત પણ મન કળતમા ન રહે એ બનવા-જોગ છે એથી એ મનને જો ડોષ ધીજા ઠાર્યમા પરોવવામા આવે તો જ તે ગમે તેવા વિચારથી અટકે, પણ કાર્યો સર્ગમા અરિહંત આદિનુ અમરણ મિવાય ધીજુ કોઈ ઠાર્ય ઇષ્ટ ન ગણાય એવી જેમા અરિહંત આદિ પથ પરમેષ્ઠીનુ અમરણ આવે છે તેમ જ જેને જોલતા બરાબર ૮ શ્વાસોશ્વાસ જેટલો વખત લાગે છે (૮ મ પદા હોવાથી) એવા પગમ પવિત્ર નવકારમત્રને આ કાર્યોત્પર્ગમા ગણવાનુ કહેવામા આવ્યુ છે

કોઈ પણ કાર્યની શરૂઆત કરતી વખતે જેમ મગજાચણુ કરવુ જોઈએ તેમ ઠાર્ય પૂર્ણ થયા પણ મગજાચણુ ડગવુ જોઈએ આ આર્ય સમ્પ્રદાઈનો જીનો સપ્રદાય છે અને તે અનુસાર નવકારમત્રની ગણના જેવી પવિત્ર ક્રિયા કર્યા પછી તેના પૂર્ણાકૃતિમા “ નમો અગિહંતાયુ ” શબ્દ જોલીને

મગગાયરણ કરવું જોઈએ અર્થાત્ ધ્યાનની મર્યાદા જ્યાં સુધી
 “ નમો અરિહતાણ ” એ શબ્દ જોવીને પૂર્ણાદિતિનું મગગા
 ચરણ ન કરીએ ત્યાં સુધીની છે

૮ કાયોત્સર્ગનું સ્વરૂપ—

ઉપર બતાવેલી મર્યાદા સુધી કેવાં રીતે રહેવું તે પણ સૂત્ર
 કાદે બતાવેલું છે મનુષ્યનો પરિપૂર્ણ આત્મવિકાસ કંવાને
 કાયા, વાણી અને મન ત્રણે પદ મયમ હોવો જરૂરી છે અને
 તે જગતના દરેક મહાત્માઓ પોકારીને કહે છે તે પ્રમાણે
 સૂત્રકારે પણ કાયા, વાણી અને મન એ ત્રણેને સમયમ શાખીને
 જ કાયાનો ખરો ઉત્સર્ગ યર્થ ગ્રહે એમ બતાવ્યું છે કાયાને એક
 મ્યાન પદ સ્વરૂપ ગાળી, વાણીને મૌન ઠગી, મનને ધ્યાનમા જોડી,
 દેહબુદ્ધિનો નાશ કરવો એ જ કાયાનો ખરો ઉત્સર્ગ છે

આ પ્રમાણે અરિહત એકાગ્ર મૂર્તિનો જો ઉઠાણથી વિચાર
 કરવામા આવે તો તે મનુષ્યને નિરૂપસર્ગપણ અર્થાત્ જીવનમુક્ત
 દશા કે મોક્ષ મેળવવામા નિશ્ચયપણે ભારે મદદ કરે છે

હવે દૂકમા સપદાની દૃષ્ટિએ આ સૂત્રનો વિચાર કરી જઈએ —

“ અરિહત એકાગ્ર ઠરમિ કાઉમ્મગ્ગ ” એ વાક્યથી
 આપણે નિશ્ચયનો અગીયાર કરીએ ડીએ અને જે વાક્યથી કોઈ
 પણ નિશ્ચયનો અગીકાગ થાય તેને અભ્યુપગમ સપદા કહે છે
 એટલે ઉપરનું વાક્ય એ અભ્યુપગમ સપદા છે

જે વાક્ય કે વાક્યોથી નિમિત્તો અથવા તો લક્ષ્ય જણાવાય
 તે વાક્યને નિમિત્તસપદા કહેવાય છે આ મૂળમા પણ “ વદણ
 વત્તિઆએ, પુઆણવત્તિઆએ, મક્કારવત્તિઆએ, મુમ્માણવત્તિ
 આએ, ખોહિલાલવત્તિઆએ, નિવસગ્ગવત્તિઆએ ” આ
 શબ્દો નિમિત્તને જણાવનારા છે માટે આ ૬ શબ્દોની નિમિત્ત
 સપદા ગણાય છે

જે વાક્યથી નિમિત્તો પાર પાડવાના હેતુ અર્થાત્ માધનેા જણાવાય તે વાક્યને હેતુમ પદા કહે છે આ સૂત્રમા મહાએથી વહુમાણીએ મુધી જે છ હેતુ ગણાવ્યા છે તે અને તે કાગ " કામિ કાઉસ્મગ્ગ " કાઉસ્મગ્ગમા ચિય્ગ ગુહુ છુ એમ જતાવ્યુ છે તે શબ્દો હેતુમ પદાઉપ ગણાય છે

ત્યારપછી કેટલાક આગાએ અર્થાત્ અપવાદો એકવચનથી, કેટલાક બહુવચનથી અને કેટલાક આગાએ ઈત્યાદિ શબ્દવડે લેવાયા છે એટલા માટે ઉપરના અર્થોવાળા શબ્દોને અનુક્રમે એકવચનાત મ પદા, બહુવચનાત મ પદા અને આગતુગાગામ પદા એવા નામોથી ઓળખવામા આવે છે ત્યારબાદ " જાલ અન્હિ તાણુ " વગેરે શબ્દોની કાઉસ્મગ્ગનો અવધિ જતાવવામા આવ્યો છે, માટે એ શબ્દોને કાયોત્તમર્ગાવધિમ પદા તરીકે ઓળખવામા આવે છે

અને છેવટે " તાવ ઝાય કાણેણુ " વગેરે શબ્દથી મૂત્ર પૂરૂ વના મુધી કાઉસ્મગ્ગનુ સ્વરૂપ જતાવવામા આવ્યુ છે, માટે તે શબ્દોને કાયો મર્ગ સ્વરૂપ મ પદા એ નામથી ઓળખવામા આવે છે

ઉત્કૃષ્ટ ચૈત્યવદનમા જે પાચ આવ અથવા દ ઉક ગણાવ્યા છે તેમાનું આ એક આવ અથવા દ ઉક છે પાચ ન્તવના નામ નીચે પ્રમાણે છે.—

નામન્તવ અથવા લોગસ્સ

ગકન્તવ અથવા નમુશ્શુણુ

ચૈત્યન્તવ અથવા અન્હિ ત ચેર્જાણુ

શુતન્તવ અથવા પુખ્ખરવરદીવરૂ

મિદ્ધન્તવ અથવા સિદ્ધાણુ બુદ્ધાણુ

સકલકુળલવણી પુષ્કરાવર્તમેધો
 દુરિતતિમિરમાનુઃ કલ્પવૃક્ષોપમાનઃ ।
 મવજલનિધિપોતઃ સર્વસપત્તિહેતુઃ
 સ મમતુ મતતં વઃ શ્રેયસે જ્ઞાતિનાથઃ ॥

મન્વૃત જાપાનુ આ ચૈત્યવદન શ્રી જ્ઞાતિનાથભગવાનની
 મ્તુતિ નિમિત્તે યોજાએલું છે એમા એમના ગુણોનું વર્ણન છ
 વિશેષણોથી કરવામા આવ્યું છે

૧ સકલકુળલવણી

જેઓ બધા પ્રકારનું કુળનું આપનારી વેલ મમાન' છે
 અર્થાત કપલતા મમાન છે

૨ પુષ્કરાવર્તમેધ

લોટાને મનોવાદિત મુખને આપનાર છે અને તેથી પુષ્કરા-
 વર્ત મેધ મમાન છે બાળ પ્રકારના મેધમા પુષ્કરાવર્ત મેધ
 એક ઉચ્ચ જાતિનો મેધ છે કે જેના આવશ્યકી પૃથ્વી રમકમથી
 ભરપૂર બને છે

૩ દુરિતતિમિરમાનુ

જે પાપક્રમ અધકારનો નાશ કરવામા સૂર્ય મમાન છે

૪ કલ્પવૃક્ષોપમાન

જેને કલ્પવૃક્ષની ઉપમા અપાય છે અર્થાત જે કલ્પવૃક્ષ
 સમાન લવ્ય થવના મનોવાદિન પૂર્ણ કરે છે

૫ મવજલનિધિપોત

ભવરૂપી સમુદ્રને તરવામા જે વહાણ મમાન છે , અર્થાત્-
 જેનાથી આ સ સારસાગરનો નિરપમાય છે

૬ સવ સપત્તિદેતુ

અને જે મર્વ પ્રકારની સપત્તિ મેળવવામા કારણબૂત છે
આવા શાંતિનાથ ભગવાન

સતત વ ધેયસે મવતુ

હુ મેશા તમેને કહ્યાણુને માટે થાઓ

અહીં એક વસ્તુનો વિવેક કરવા જેવો છે આ સ્તુતિ બોલ
વાનો રિવાજ પાઠગના મમયમા ઢાળવ થયો છે અને તેની
છેલ્લી પદ્ધતિમા ચૈત્યવદન કરનારો એમ બોલે છે કે—

‘શાંતિનાથ ભગવાન તમારા કહ્યાણુને માટે થાઓ’ તે યુગ્મ
નથી કાગળ કે ચૈત્યવદન કરનારની મમક્ષ ભગવાન હોય છે
અને તેમને ઉદ્દેશીને જ આપુ ચૈત્યવદન બોલાય છે તેથી
તમારા કહ્યાણુને માટે થાઓ એમ કહેવું અયોગ્ય કહે છે આ
સ્તુતિ જે અથકાર કોઈ અવના પ્રારભમા બોલતા હોય તો
શ્રાતાઓને ઠ યાણુનો આશીવાદ આપવા માટે કીક છે ત્યારે
અહીં શુ કરવું જોઈએ તે પ્રશ્ન થાય છે

અમારી નમ્ર મમજ પ્રમાણે

સ મવતુ સતત ન ધેયસે શાંતિનાથ

તે થાઓ હુમેશા અમારા ક યાણુને માટે શાંતિનાથ

આવા શાંતિનાથ ભગવાન અમા : કહ્યાણુને માટે થાઓ
એવું ક્યન યોગ્ય છે

વિશેષ તત્વ તો કેવળીગમ્ય

સકળાઈવ જે પાશ્વિમદિ પ્રતિકમણાદિના પ્રારભમા ચૈત્યવદન તરીકે
બોલાય છે તેમા ન શબ્દ ધણા શ્લોકોમા છે તે પ્રમાણે અહીં પણ સમગ્ર

उद्धाणुकुंडं स्तुति.

भूण पाठ

उपमति-७६

कल्लाणकद पढम जिणिंद
सत्तिं तओ नेमिजिण मुणींद ।
पास पयास सुगुणिकठाण
भत्तीइ वदे मिरी वद्धमाण ॥ १ ॥

अपारससारममुद्दपार
पत्ता सिव दित्तु सुइक्सार ।
सधे जिणिदा सुरनिंदवदा
कल्लाणवल्लीणनिमालकदा ॥ २ ॥

निव्वाणमग्गे वरजाणकप्प
पणासियासेमकुगइदप्प ।
मय जिणाण सरण बुहाण
नभामि निच्च तिजगप्पहाण ॥ ३ ॥

कुदिंदुगोकखीरतुसारवन्ना
सरोजहत्था कमले निसन्ना ।
वाएमिरी पुत्थयवग्गहत्था
सुहाय सत्तममया ॥ ४ ॥

કલ્યાણકુંડં સ્તુતિ

અર્થ અને વિવેચન.

માનસ્યક ક્રિયામા કુળ ૧૩ મુનિ જોવાય છે ૧ કલ્યાણકુંડ
૨ મમાન્દાવા ૩ નાનમ્યા આ ૪ મુનિનુ બધાં જ એવું
છે કે હરકમા આ દૂકો છે ૫ મમ ૥ પ્રથમ દૂકમા નામપૂર્વક
એક કે વધા અધિકૃત નીચે ૬ મુનિ છે, બીજામા ત્રણ
તીર્થ કરોની મામાન્ય મુનિ ૭ ત્રીજા ૮ સુનની મુનિ છે અને
ચોથીમા સુનદેવી અથવા સ્ત્રીના મમરણ ૯ હરેક મુનિ
અતુક (જોડા) ૥ આ ૮ કમ ૧૫ ૭

અહીં કલ્યાણકુંડની પ્રથમ દૂકમા ૧૪ તીર્થ ૨૫ પેરી જે
પાંચ તીર્થ કે વધા પ્રવૃત્તિ છે અને બીજી રમુન છે તેમની
નામપૂર્વક મુનિ કરવાના આવી છે

યદે ગૃહ બધાને એક જ જો ૧ મુ ૫૬ છે અને એ લમા
કળા પ્રથમ માવામા દિવના પાંચ વાગ્યો અને છે

વલ્લાણકદ પન્મ નિર્ણિદ યદે ।

તમો મર્તિ યદે ।

નેમિત્તિણ મુર્ણિદ યદે ।

પાસ પચામ યદે ।

મર્ત્તીદ મુગુણિકટાણ સિર્ણિદ્દમાણ યદે ।

એનો અર્થ નીચે મુજબ થાય છે —

કલ્યાણના કુંડ સમાન પ્રથમ જિનેદ્રને-શ્રી સ્વજાદેવને વદુ છે

પછી શાનિનાથ ભગવાનને વદુ છુ

નેમિનાથ ભગવાન ને મુનિઓમા ઈદ્ર સમાન છે તેમને વદુ છુ

જેનો પ્રભાવ પ્રગટ છે તેવા પાર્શ્વનાથને વદુ છુ

અગ્નિહોત્રા એક મ્યાનરૂપ અર્થાત્ ભડાગરૂપ થી વર્દમાનને ભક્તિથી વદુ છુ

ભક્તિથી શબ્દ બધી જગાએ પણ મંદી ચકાય છે જુદા જુદા નીર્થ કંઠેને જુદા જુદા વિશેષણો મૂક્યા છે તે એક બીજાનો તક્ષણ બનાવવા નથી મૂક્યા પણ નીર્થ કર્તવ્યનુ જ સ્વરૂપ દર્શાવના એનો બિજા બિજા નીતે ઉપયોગ કર્યો છે

બીજી ગાથામા સર્વ જિનેશ્વરોની સ્તુતિ કરી છે તેમા એમનું સ્વરૂપ બતાવવાને ત્રણ વિશેષણો મૂક્યા છે

૧ મપારસમાગમમુદ્ધપાર-અપારમ માર-મમુદ્રનો પાર પામેલા

૨ મુરચિદ્યદા-દેવતાઓના સમૂહથી વદાએલા

૩ વહ્નિયક્ષીણયિમાલકદા-કન્યાલગ્નથી વેલીના વિશાળ કંઠ સમાન આમા પ્રથમ વિશેષણમા તેઓનું પગક્રમ બતાવ્યું છે બીજા વિશેષણમા એમનું અનિ પૂજ્યપણ બતાવ્યું છે અને ત્રીજા વિશેષણમા એમનું ઉપક્રાંતિપણ બતાવ્યું છે આવા સર્વ જિનેશ્વરો

મુદ્ધકસાર સિય વિનુ

પવિત્રતાના સાગર મોક્ષને આપો.

ત્રીજી ગાથાનાં જિનેશ્વરભગવાને પ્રત્યેકો મન-પ્રત્યેકુ યુગ દેવ પૂજનીય છે તે બતાવ્યું છે ચાર વિશેષણોદ્વારા એની મહત્તાને પ્રગટ કરી છે —

- ૧ નિવ્યાણમગ્નેયરજાણકપ્પ-નિર્વાણના માર્ગમાં શ્રેયસ્કરું છે. ૧૫-૧૬
- ૨ પળાસિત્રાસેસકુયાદવ્વ-કુનાદીઓનું દર્પ-આપૂરેપૂરી રીતે નાશ પમાડયું છે. ૧૬-૧૭
- ૩ સરણ સુદ્ધાણ-વિઠાનોને પણ જે શબ્દ છે અર્થાત્ અનેક જાતના તર્કવિનર્કથી જ્યારે વિદ્યાપામે છે ત્યારે સત્ય દર્શન માટે એનું શબ્દ છે. ૧૭-૧૮
- ૪ તિજગપ્પહાણ-ત્રણે જગતમાં જે શ્રેષ્ઠ છે આના શુભોવાગા શુભને હું નિશ્ચ નમામિ-નિત્ય નમુ છું. ૧૮-૧૯
- ૫ શાથી દુઃખમાં શ્રી સરસ્વતીદેવીનું અમરણ કરી વાંઠ મળે એની ભાવના કરવામાં આવી છે. ૧૯-૨૦
- ૬ ઘાપસિરી-વાગીશ્વરીદેવી મરસ્વતીદેવી સુદ્ધાસ સા અમ્હ સયા-શુભને માટે તે અમને અર્થાત્ સરસ્વતીદેવી અમને સદા શુભ આપના હવે મરસ્વતીદેવીનું સ્વરૂપ કેવું છે તે જણાવવા શ્રી થોથી તેનું વર્ણન કર્યું છે. ૨૦-૨૧
- ૭ પ્રથમ તો સરસ્વતી દેવીના શરીરનો રંગ કેવો છે તે કુદિદુગોલીરતુમાચ્ચક્ષા કુદ, ઇદુ, ગોક્ષીર અને તુપારના જેવી વર્ણવાળું કુદ એટલે મંચકુદ (મોગરો) છુ કુલ જે રંગે કુદ એટલે ચંદ્રમા જેનો વર્ણ સ્વેત હોય છે, ગોક્ષીર રંગે

પગ્મ દયાળ, ચોરાગી લાખ પૂર્વનું, જસ આયુ વિશાલ
 ॥ ૨ ॥ વૃષભ લછન જિન વૃષધરૂં એ, ઉત્તમ ગુણ મણિ-
 ખાણ, તમ પદપદ્મ નેવનધરી, લહીએ અવિચલ ઠાણ ॥ ૩ ॥

(૨)

અભિજનાથ પ્રભુ અવતર્યો, વિનિતાનો સ્વામી, જિતગત્રુ
 વિજયા તણો, નહન શિવગામી ॥ ૧ ॥ બહોતેર લાખ પૂર-
 વતણું, પાણ્યુ જેણે આય, ગજ લછન લછન નહિ, પ્રણમે
 મુરારી ॥ ૨ ॥ સાડા ચારશે ધનુષની એ, જિનવર ઉત્તમ
 દેહ પાદપદ્મ તમ પ્રણમીએ, જેમ લહીએ શિવગેહ ॥ ૩ ॥

(૩)

સાવથી નયરી ધણી, શ્રી સભવનાથ, જિતારિ નૃપ
 નદનો, ચલવે શિવ માથ ॥ ૧ ॥ મેનાનહન ચહને, પૂજો
 નવ અગે, આગે ધનુષ્યનું દેહમાન, પ્રણમો મનરગે ॥ ૨ ॥
 સાંઠ લાખ પૂર્વતણુએ, જિનવર ઉત્તમ આય, તુરગી લછન
 એ નેનના શિવમુખ થાય ॥ ૩ ॥

ચૈત્યવંદન, સ્તુતિ ને સ્તવનો

—૩૩૬—

(શ્રી મહાવિજયજી કૃત ચૈત્યવંદન)

૧ વિમળ કેવળ જ્ઞાન રૂપના કલિત ત્રિભુવન કિર્તન,
સુરરાજમન્તુન અણુપકળ, નમો આદિ જિનેશ્વર ॥ ૧ ॥
વિમળાદિ નરગુગનરણ, પ્રવરણુગણબૂધર; સુરઅમુરગિરો
કીર્તેવિન નમો ॥ ૨ ॥ કલ્પ નાટક કિન્નરીગણ ગાય નિન
શુદ્ધ મનહર, ૩ નિર્જનારગી નમે અહોનિશ ૪ નમો ॥ ૩ ॥
પુરરીક ગણપતિ ત્રિદિ સાધી, કોડી પલ્લવ મુનિ મનહર,
વિમળગિરિવર નૃગા નિધ્યા નમો ॥ ૪ ॥ નિજ સાધ્ય-માધ્ય
૫ સૂર મુનિવર કોડીનત એ ગિરિવર, મુક્તિરમણી વધા ૨
નમો ॥ ૫ ॥ ખાતાળ વનર-સુરલોકમાહી વિમળગિરિવરો
પર, નહીં અધિક તીરથ તીર્થપતિ કહે નમો ॥ ૬ ॥ ઇમ
વિમળગિરિવર ગિરિરમણ હુ અવિહરણ ધ્યાઈએ, નિજ શુદ્ધ
સન્માનાધનાર્થ ૭ મ-જ્યોતિનિપાઈએ ॥ ૭ ॥ છત મોહ
કોણ વિછોડ નિદ્રા પરમપદસ્થિત જયકર, ગિરિરાજમેવાકરણ
તત્પર પદાવિજય સુહિતકર ॥ ૮ ॥

પકિત શ્રી પદાવિજયજી કૃત ચૈત્યવંદનોની ચોવીઠી.

(૧)

આદિ દેવ અવવેસર, વિનિતાનો રાય, નાસિરાયા કુલમ
હોલ, મરુદેવા માય ॥ ૧ ॥ પાયશે મનુષ્યની દેહડી, પ્રભુજી

૧ નિમળ ૨ લક્ષ્મી ૩ દેવતાઓની એણી ૪ સહ ૫ પાય, ૬
શિખર ૭ શૂરવીર ૮ મનુષ્ય તોક ને દેવનો, ૯ સિદ્ધિગિરિગળથી એજી

(૬૪)

(૫)

સુમતિનાથ સુહૃદ, કૌશલ્યા જન્મ નયત્રી, મેઘગાય મન
લાલો, નદન જિતનયત્રી ॥ ૧ ॥ કાચ લલન જિતગણધો,
ત્રણશે ધનુષની દેહ, ચાલીન લાખ પૂરવતળ, આયુ અતિ
શુભગેહ ॥ ૨ ॥ સુમતિ શુભે કરી લે બર્યોએ, તથો મમા
અગાધ, તમ પદપદ મેના વડી, લહો મુખ અભ્યાગાધ ॥ ૩ ॥

(૬)

કૌસલી પુરી ગણ્યો, ધન નરપતિ તાય, પદપદ પ્રભુ
લામળ, મુખીમા જન્મ માય ॥ ૧ ॥ ત્રીન લાખ પૂરવતળ,
જિત આયુ પાત્રી, ધનુષ નીચે દેહડી, સરિ કર્મને ટાળી
॥ ૨ ॥ પદવલન પરમેસડોએ, જિતપદપદની નેવ, પદવિજય
કહે પ્રીણોએ, ભવિજન અહુ નિત્યમેવ ॥ ૩ ॥

(૭)

શ્રી સુપામજિજ્ઞાસ પાસ, ગાળ્યો ભવદેરો, પૃથ્વીમાનાને
ઉરે, ભયો નાથ હમેરો ॥ ૧ ॥ પ્રતિષ્ઠિત સુત સુહૃદ, વાતા
રત્રી રાય, વીશ લાખ પૂરવતળ, પ્રભુજનુ આય ॥ ૨ ॥
ધનુષ બશે જિત દેહડીએ, અગ્નિક લલન માર, પાદપદ
જસ રાજતો, તાર તાર ભવ તાર ॥ ૩ ॥

(૮)

લક્ષ્મણા માતા જનમીયા, મહામેન જન્મ તાય, ઉડુપતિ
લલન નીપતો, ચંદ્રપુરીનો રાય ॥ ૧ ॥ હસ લાખ પૂરવ
આઉપુ, ગાસો ધનુષની દેહ, સુરનરપતિ મેવા કટે, ધરતા
અતિ સસનેહ ॥ ૨ ॥ ચંદ્રપદ જિત આઠમો એ, ઉત્તમ પદ
દાતાર, પદવિજય કહે પ્રભુમીએ, પ્રભુ ભવપાર ઠાત ॥ ૩ ॥

મુવિધિનાથ નવમા નમુ, મુશ્રીવ જસ તાત, મગર લછન
ચરણે નમુ, રામા રૂડી માત ॥ ૧ ॥ આયુ જે લાખ પૂરવ
તણું, શત ધનુષની ડાય, કાકદીનગરી ધણી, પ્રણમુ પ્રભુપાય
॥ ૨ ॥ ઉત્તમ વિધિ જેહથી લહો એ, તિણે મુવિધ જિન
નામ, નમતા તસ પદપદ્મને, લહીએ શાશ્વત ધામ ॥ ૩ ॥

નદા દહગ્વ નદનો, શીતળ શીતલ નાથ, રાજ ભદ્રિલપુર
તણો, ચલવે શિવસાય ॥ ૧ ॥ લાખ પૂરવનુ આઉપુ, નેઉ
ધનુષ પ્રમાણુ, કાયા માયા ટાળીને, લહ્યા પચમ નાણુ ॥ ૨ ॥
શ્રીવંશ લછન સુહડ એ, પદપદ્મે રહે જામ, તે જિનની
સેવા થકી, લહીએ લીલ વિલાસ ॥ ૩ ॥

શ્રી ત્રેયાસ અગ્યાગ્મા, વિષ્ણુ નૃપ તાય, વિષ્ણુ માતા
જેહની, એશી ધનુષની ડાય ॥ ૧ ॥ વર્ષ ચોગશી લાખનું,
પાળ્યુ જિણે આય, ખડ્ગી^૧ લછન પદકજે^૨, સિહપુરીને
રાય ॥ ૨ ॥ રાજ્ય તણ દીક્ષા વરીએ, જિનવર ઉત્તમ જ્ઞાન,
પામ્યા તમ પદપદ્મને, નમતા અવિચલ ધાન ॥ ૩ ॥

^૧વામવ-વહિત વાસુપૂજ્ય, ચપાપુગી ઠામ, વસુપૂજ્ય
કુળ ચદ્રમા, માતા જયા નામ ॥ ૧ ॥ મહિષ લછન જિન
બાગ્મા, ત્રીસેર ધનુષ પ્રમાણુ, કાયા આયુ વગસ વગી, બહો-

તેજ લાખ વખાપુ ॥ ૧ ॥ મઘ ચતુર્વિધ આપીને એ, જિન
ઉત્તમ મહારાય, તસ મુખપત્ર વચન મુણી, પરમાનંદિન થાય ॥૩॥

(૧૩)

કપિલપુર નિમવ પ્રભુ, રયાના માત મહાર^૧; કૃતવર્મા
નૃપ કુળ-નલે^૨, ઉગમીયો દિનકાર ॥ ૧ ॥ લલન રાજે વગ
હનું, માઠ ધનુષની કાય, માઠ લાખ વરમા તણુ, આયુ મુખ
દાય ॥ ૨ ॥ વિમલ વિમલ પોત થયા એ, સેવક વિમલ કરેહા
તુઝ પદપત્ર વિમલ પ્રત્યે, નેવુ ધની સસનેહ ॥ ૩ ॥

(૧૪)

અનત અનત શુભ આમર, અયોધ્યાવામી, મિહમેન નૃપ
નદનો, થયો પાપ નિકાસી^૩ ॥ ૧ ॥ મુજસા માતા જનમિયે,
ત્રીશ લાખ ઉદાર, વરમ આઉપુ પાલિયુ, જિનવર લયમર
॥ ૨ ॥ લલન સિચાણાણુ એ, કાયા ધનુષ પચાસ, જિન
પ પદ નમ્યા થમ, લહીએ મહાજવિલાસ ॥ ૩ ॥

(૧૫)

ભાતુનદન ધર્મનાથ, સુવ્રતા ભલી માત, વજ લલન
વજી^૪ નમે, નણુ ભુવન વિખ્યાન ॥ ૧ ॥ દય લાખ વરસનું
આઉપુ, વપુ ધનુષ પીઆલીશ, રત્નપુરીનો રાજ્યો, જગમા
જામ જગીશ ॥ ૨ ॥ ધર્મ માર્ગ જિનવર કહ્યો એ, ઉત્તમ
જન આધાર, તીણે તુજ પાદપદ તણી, નેવા કર નિરધાર ॥૩॥

૧૬

શાંતિ જિનેશ્વર નોલમા, અચિરામૃત વદો, વિશ્વતેન કુળ
નભમણિ^૨, ભવિજન મુખ કદો ॥૧॥ મૃગલલન જિન આઉપુ,

(૯૭)

લાખ વરસ પ્રમાણ, હચિવણાઉર નયરી ધણી, પ્રભુ ગુણ-
મણિપાણ ॥ ૨ ॥ ચાલીશ ધનુપની દેહડી એ, મમચોરસ
સદાણ, વદન પદ્મ જયુ ચદલો, દીઠે પગ્મ કટ્યાણ ॥ ૩ ॥

(૧૭)

કુચુનાવ ઝામિત દિયે, ગજપુરનો રાય, મિગિ માતા ઉરે
અવતર્યે, સુગ નરપતિ તાય ॥ ૧ ॥ ડાયા પાત્રીશ ધનુપની, લછન
જડ ધાગ, દેવલજ્ઞાનાદિ ગુણા, પ્રભુમો ધરી રાગ ॥ ૨ ॥
સહસ પચાણ વગ્સનુ એ, પાળી ઉત્તમ આય, પદ્મવિજય ઝહે
પ્રભુમીએ, ભાવે શ્રી જિનગય ॥ ૩ ॥

(૧૮)

નાગપુર અર જિનવર, સુદર્શન નૃપનદ, દેવી માતા
જનમિયો, લવિજન મુળકદ ॥ ૧ ॥ લછન નદાવર્તનુ, ડાયા
ધનુપદ ત્રીશ, મહસ ચોરાશી વરમનુ, આયુ જામ જગીરા ॥ ૨ ॥
અજગી અજરગી અજગી જિનવડ એ, પામ્યા ઉત્તમ ઠાણ,
તન પદ પમ આલખતા, લહીએ પદ નિગવાણ ॥ ૩ ॥

(૧૯)

મહિનાવ ઓગણીશમા, જસ મિથિલા નયરી, પ્રભાવતી
જસ માવડી, ટાળે કર્મ વયરી ॥ ૧ ॥ તાત શ્રી કુલનરેશર,
ધનુધ્ય પગીશની કાય, લછન કલગ મગલકડ, નિરમલ નિર-
માય ॥ ૨ ॥ વરસ પચાવન મહમનુ એ, જિનવર ઉત્તમ આય,
પદ્મવિજય ઝહે તેહને, નમતા શિવમુખ વાય ॥ ૩ ॥

૧ રોગરહિત ૨ જગરહિત, ૩ જ મહિત

(૬૮)

(૨૦)

મુનિમુક્ત જિન વીશમા, ૧૬૨૭૫નું લેછન, પદ્મા માતા^૧,
જેહુની, મુનિન નૃપનદન ॥ ૧ ॥ ગજગૃહી નગરી ધર્મી,
વીશ ધનુષ શરીર, કર્મ નિમિત્તિતરેણુમજ, ઉદામ નગીર
॥ ૨ ॥ ત્રીશ હજાર વરમ તણુ એ, પાળી આયુ ઉદામ, પદ્મ
વિજય કહે શિવ વર્મા, ગાનન મુખ નિગદાર ॥ ૩ ॥

(૨૧)

મિથિલા નગરી- ૧૭૭૦, વપ્રા મુન માથો, વિજયરાય
મુત ઝોડીને, અનત મત માથો ॥ ૧ ॥ નીલ ઝમક લેછન,
લયુ પન્નર ધનુષની રેહ, નમિ જિનવગ્નુ શોભતુ, શુભ
ગણ મણિ ગેહ ॥ ૨ ॥ દગ હજાર રમ તણુ એ, પાળ્યુ પર
ગટ આય, પદ્મવિજય કહે પુરુષથી, નમીએ તે જિનરાય ॥ ૩ ॥

(૨૨)

નેમિનાથ બાવીશમા, શિવાહેવી માય, મમુદ્રવિજય પૃથ્વી
પતિ, જેહ પ્રભુના તાય ॥ ૧ ॥ દશ ધનુષની રેહડી, આયુ
વરમ હજાર, શખ લેછનધગ મ્વામીન, તણુ નાનુવ નાર
॥ ૨ ॥ નૌગીપુત્રી નયરી બતી એ, ક્ષત્ર્વચારી બગવાન, જિન
ઉત્તમ પદ્મપત્ને, નમના અવિચલ ધાન ॥ ૩ ॥

(૨૩)

આગ પુરે પ્રભુ પાગણ, ત્રોટ લવ પામ, વામા માતા
જનમિયા, અહિ લેછન બસ ॥ ૧ ॥ અશ્વમેન મુન મુખ
કરે, નવ હાથની કાય, કાળી દેશ વાણુગમી, પુણ્યે પ્રભુ આય

૧ મયમો, * નિકાચીત કર્મરૂપી રજમાત્રને આગ્રી કાદવા પાભન
(૫૫) સમન, ૨ સર્પ

(૯૯)

॥ ૭ ॥ એકમો વચ્ચનુ આઉપુએ, પાળી પાસ કુમાર, પદ
એ મુગને ગયા, નમતા મુખ નિગ્ધા ॥ ૩ ॥

(૨૪)

સિદ્ધાન્ધસુત વદીએ, ત્રિગલાનો જાઓ, ક્ષત્રીકુડમા
જવતયો, મુન-નગપતિ ગાઓ ॥ ૧ ॥ ૧મૃગપતિ લછન પાઉએ,
સાત હાવની કાય, બહોતે વચ્ચનુ આઉપુ, વીર ત્રિનેશ્વર
રાય ॥ ૨ ॥ ક્ષમાવિજય ત્રિનરાજના એ, ઉત્તમ શુભ અવદાત,
સાત બોલથી નર્તવ્યો, પદ્મવિજય વિખ્યાન ॥ ૩ ॥ ધનિ

(૧)

આત્મીશ્વર ત્રિનરાયનો, ગપુધ- શુભવત, પ્રગટનામ પુડ-
ગી જનન, મહીમાહે મહકત ॥ ૧ ॥ પચકોડ મુણીદ માવ,
જલમરુ છહા કીધ, શુદ્ધધ્યાન ધ્યાતા અમૂલ, ડેનલ લીહા
લીધ ॥ ૨ ॥ ચત્રો પુનમને દિને એ, પામ્યા પદ મહાનદ,
તે દિનથી પુડરીકગિરિ, નામ દાન મુખજદ ॥ ૩ ॥

(૨)

જય જય નાભિનન્દિનદ, સિદ્ધાચલ મડન, જય જય
પ્રવમ ત્રિભુવનદ, ભવદ ખવિહ ડણ ॥ ૧ ॥ જય જય માધુ સુરો
દણદ, વદિન્ન પગ્મેનર, જય જય જગદાનદકદ, શ્રી જપલ
ત્રિભુવન ॥ ૨ ॥ અમૃતમમ ત્રિનધર્મનો એ, દાયક જગમા જાણુ,
ગુજપદપદ્ય પ્રીત ધરી નિશદિન નમત કન્યાલ ॥ ૩ ॥

(૩)

પગ્મેધર પરમાતમા, પાવન પગમિહ, જય જગશુર દેવા

ધિદેવ, નયતો મે દિદુ ॥ ૧ ॥ અચલ અકલ અવિકાલ મા ,
કરણાગમ ગિધુ, જગતિ જન આધાર એક, નિષ્કારણ પ્રધુ
॥ ૨ ॥ ગુણ અનંત પ્રભુ તાહારા એ, કિમનિ દહ્યા ન જાય,
રામ પ્રભુ જિન ધ્યાનથી, ચિદાનંદ મુખ ધાય ॥ ૩ ॥

(૪)

શ્રી મીમંધર વીતગગ, ત્રિભુવન ઉપગામી, શ્રી શ્રેયાસ પિતા
કુળે, ખટ્ટુ શોભા તુમારી ॥ ૧ ॥ ધન્યધન્ય માતા સત્યદી,
જેણે જાતો જયકારો, વૃષભલલન મિરાજમાન, વહે નગ્નારી
॥ ૨ ॥ ધનુષ પાચશે દેહડી એ, સોડીએ સોવનવાન, કીર્તિવિ
જય ઉગાચનો, વિનય ધરે તુમ ધ્યાન ॥ ૩ ॥

(૫)

સીમંધર પરમાત્મા, શિવમુખ ॥ દાતા, પુષ્પજલવદ વિજયે
જયો, મર્વજીવના નાતા ॥ ૧ ॥ પૂવવિદેહ પુરંદરીગિણી, નય
રીએ સોહે, શ્રી શ્રેયાસરાજ્ય તિહા, ભવિષ્યજીના મન મોહે ॥ ૨ ॥
ચૈદ મુપન નિર્મલ લડી, મત્યદી રાત્રી માત, કુચુ અર જિન
અતરે, મીમંધર જિન જાત ॥ ૩ ॥ અનુક્રમે પ્રભુ જનમિયા
વળી યૌવનમા આવે, માતપિતા હરખે કી, રુકમિણી પરણાવે
॥ ૪ ॥ લોગવી મુખ સમારના, મયમ મન લાવે, મુનિમુક્ત
નમિ અતરે, દીક્ષા પ્રભુ પાવે ॥ ૫ ॥ ધાતિકર્મનો ક્ષય કરી,
પામ્યા દેવલનાણુ, વૃષભ લછને શોભના, મર્ન લાવના જાણ
॥ ૬ ॥ ચોરાશી પ્રભુ મણધરા, મુનિવર એકમો કોડ, ત્રણ
ભુવનમા જોનતા, નહીં ડોહ એહની જોડ ॥ ૭ ॥ દશ લાખ
કહ્યા ડેવડી, પ્રભુજીનો પરિવાર, એ સમય તણ કાળના, જાણે
સર્વ વિચાર ॥ ૮ ॥ ઉદય પેદાલ જિનાન એ, વાશે જિનવર
સિદ્ધ, જરાવિજય ગુરુ પ્રાપ્તતા, મનવદિત કૃણ હીધ ॥ ૯ ॥

અરિહત નમો લગવત નમો, પગ્મેશ્વર ત્રિનરાજ નમો,
 પ્રથમ ત્રિનેશ્વર પ્રેમે યેગત, મિદ્ધયા મધગા દાજ નમો અં
 ॥ ૧ ॥ પ્રભુ પાગત પગ્મ મહોદય, અવિનાશી અકલં નમો,
 અમર અદ્ભુત અતિગય નિધિ, પ્રવચનજલધિમયક
 નમો અં ॥ ૨ ॥ તિદુયણુ ભવિયણુ જન મન વહિય, -પૂરણુ
 દેવદાસ નમો, લણી લણી પાય નમુ હું ભાણે, કં જોડીને
 ત્રિમાસ નમો અં ॥ ૩ ॥ મિદ્ધ યુદ્ધ તુ જગ જન સજ્જન,
 નયનાનદન દેવ નમો, મકલ મુરમુર નરવર નાયક, મારે
 અદનિશ મેર નમો અં ॥ ૪ ॥ તુ તીર્થ કં મુખકં માહિખ,
 તુ નિધારણુ જધુ નમો, ગરણાગત ભવિને હિતવત્મલ, તુહિ
 દૃષાગ્મ મિધુ નમો અં ॥ ૫ ॥ કેવલજ્ઞાનાદર્શે દર્શિત, લોકા-
 વૈશ્વવ્યાપ નમો, નાશિત સકલ કલક કલુપ ગણ, -દુરિત
 દિપદ્રવ ભાવ નમો અં ॥ ૬ ॥ જગચિતામણિ જગગુરુ જગ
 નિત, -કારક જગજનનાથ નમો, યોગ અપાર ભવોદધિ
 ના જુ, તુ ગિરપુરનો માથ નમો અં ॥ ૭ ॥ અશણુ શણુ
 નિજ નિજન, નિરૂપાધિક જગદિશ નમો, ૪ બોધિ હીઓ
 અનુપમ દાનેમર, જ્ઞાનવિમલ મૂરોશ નમો અં ॥ ૮ ॥

શ્રી પદ્મવિજયલક્ષ્મી સ્તવનો.

૧

પ્રથમ જિનેશ્વર પ્રભુમીએ, જામ મુગધી રે ડાય, ૧ ૫
 જુદા પર તામ ઇદ્રાણી- નયન જે, ભૂગ પડે લપ/ાય ॥ ૧ ॥
 રોગ રોગ તુજ નવિ નહે, અમૃત જેહ આન્વા, તેહથી
 પ્રતિહત તેહ માનુ કોઈ નવી કરે, જગમા તુમશુ રે વાદ ॥ ૨ ॥
 વગર ધોઈ તુજ નિરમગી, કાયા કચનવાન, નહીં પ્રવેદ લગાવ,
 તારે તુ તેહને, જે ધરે તાહરૂ ધ્યાન ॥ ૩ ॥ રોગ ગયો તુજ
 મન વકી, તેહમા રચિત ન ડોય, યજ્ઞિય આમિયવી રોગ
 ગયો તુજ જન્મથી, કથ મહોદર હોય ॥ ૪ ॥ શ્વાનોશ્વામ
 કમળ સમો, તુજ પ્લોકોત્તર વાત, દેખે ન આહાર નિહાર,
 અર્મચનુ ધણી, એના તુજ અવદાર ॥ ૫ ॥ ચાર અતિશય
 મૂળથી, એગણીશ દેવના કીધ, કર્મ અપ્યાથી અગ્યાર, ચોત્રીશ
 એમ અતિશયા, સમવાયાગે પ્રનિદ ॥ ૬ ॥ જિન ઉત્તમ
 શુભ ગાનતા, શુભ આવે નિજ અગ, પદ્મવિજય કહે એહ
 સમય પ્રભુ પાળજો, જેમ ઘાઉં અક્ષય અજગ પ્રથમ ॥ ૭ ॥

(૨)

સોગમા શાન્તિ જિનેશ્વર દેવ કે અચિન્તા નદ રે,
 જેહની સારે સુગપતિ સેવ કે અચિન્તા નદરે, તિરિ નર સુર
 સહુ સમુદાય કે અં એક યોગન માહે અમાય કે અં ॥ ૧ ॥
 તેહને પ્રભુશ્રી વાણી કે અં પરિણમે સમજે જે લવિપ્રાણી

૧ ૪૫૪૬ની ઉપર અમરલી પેરે ૨ સર્પ ૩ આશ્વર્ષ ૪ લોહીને માસ
 માથી ૫ રતાવ-નાર રમ ૬ સ ૭ અશ્વિન-આશ્વર્ષ ૮ વૃત્તાત
 • જિનેશ્વર પ્રભુના મુખમા આત્મનક્ષ (સ્થિર ઉપયોગ) સહિત
 યતા આપણામા એવા શુભો પ્રમટે છે

કે અં સહુ જીવના સશય ભાગે કે અં પ્રભુ મેઘ ધ્વનિ પરે
 ગાગે કે અં ॥ ૨ ॥ જોહને જોયણ મવામો માન કે અં જે
 પૂર્વના રાગ તેણે થાન કે અં મવિ નાથ થાયે નવા નાવે કે
 અં પટમાસ પ્રભુ પ્રભાવે કે અં ॥ ૩ ॥ જિહા જિનજી
 વિચરે રગ કે અં ૧ મુવક શલભ પતંગ કે અં નવિ ડોઈને
 વચર વિરોધ કે અં અતિવૃદ્ધિ અનાવૃદ્ધિ રોધ કે અં ॥ ૪ ॥
 નિજપગ્યકેના ભમ નાને કે અં વળી મગફીર નાવે પામે કે
 અં પ્રભુ વિચરે તિહા ન દુકાળ કે અં જાયે ઉપદ્રવ સવિ
 તનકાલ કે અં ॥ ૫ ॥ જમ મન્તક પુઠે રાગે કે અં ભામ
 ડગ રવિ પેરે છાગે કે અં કર્મક્ષયથી અતિશય અગીધ્યાગ કે
 અં માતુ યોગ સામાન્ય પગિવાર કે અં ॥ ૬ ॥ ડગ
 દેખુ ભાવ એ ભાવે કે અં એમ હોશ ઘણી ચિત્ત આવે
 કે અં જિન ઉત્તમ તુમ્હ પ્રભાવે કે અં કહે પદ્મવિજય
 ધની આવે કે અં ॥ ૭ ॥ ઇતિ ॥

(૩)

નિરખો નેમિ નિષ્કુદને અરિહતાજી, ગલિમતી કર્યો ત્યાગ
 ભગવતાજી, પ્રજ્ઞાચારી અયમ ગ્રહ્યો અં અનુક્રમે વયા વીત
 રાગ ભં ॥ ૧ ॥ ચામગ ચક્ર સિ હામન, અં પાદપીઠ સચુત્ત,
 ભં છન ચાલો આકાગમા, અં દેવદુદુલિ વગ ચુત્ત* ભં
 ॥ ૨ ॥ સહમ જોયણ ધ્વજ સોહતો, અં પ્રભુ આગળ ચાલત,
 ભં કનક કમલ નવ ઉપરે, અં વિચરે પાય ઠવત ભં ॥ ૩ ॥
 ચાર મુખે જિયે દેશના, અં ત્રણ ગઠ ઝાક ઝમાળ, ભં કેશ
 રોમ †સ્મશુ નખા, અં વાધે નહીં ડોઈ કાળ ભં ॥ ૪ ॥

ઝાટા પલ્લુ હાંધા હોયે, અં પશ્ચવિમય અનુકૂળ, લં પટ્ટવતું
 મમકાળે ફળે, અં ત્રાયુ નહીં પ્રતિફલ લં ॥ ૫ ॥ ૧ પાલી
 મુગધ મુર કુમુમળી, અં વૃષ્ટિ હોય મુરમાલ, લં પખી
 દીયે મુખનંદિણી, અં વૃક્ષ નમે ૧ અમરાળ લં ॥ ૬ ॥ જિન
 ઉત્તમ પદ પત્તી, અં સેવા ડરે મુર કોટ, લં ચાર નિખ
 યના જવન્યથી, અં ચૈત્યવૃક્ષ તેમ નેડ લં ॥ ૭ ॥ ઇતિ ॥

(૪)

જિનશ્ચ રેવીશમો જિન પામ, આગ મુર પૂરવેરે લોવ
 ॥ જિં ॥ ઇંક લવ પરભન દુષ્ણ દોહગ મવિ ચૂરવે રે લોવ
 ॥ જિં ॥ આક પ્રાતિકારજી નગમા તુ જયોરે લોવ ॥
 ॥ જિં ॥ તાહરા વક્ષ અશોકથી ગોપ દરે ગયોરે લોવ
 ॥ ૧ ॥ જિં ॥ ગજાનુ પ્રમાણ મગીર્વાણ કુમુમ વૃષ્ટિ કરેરે
 લોલ ॥ જિં ॥ દિ મ ધ્વનિ મુર પૂર કે વામગીએ અરેર
 લોવ ॥ જિં ॥ આમર ડેરી હાર ચવતી એમ કહેરે લોલ
 ॥ જિં ॥ જે નમે અમ પરે તે ભવી ઉરધ ૧ ગતિ લહેરે
 લોલ ॥ ૨ ॥ જિં ॥ પાદપીઠ મિહામન ન્યતર વિગચિયેરે
 લોલ ॥ જિં ॥ તિહા ભેમી જિનરાજ ભવિક દેશના દિયેરે
 લોલ ॥ જિં ॥ લામડળ સિર પુકે કે સૂર્ય પરે તપેરે લોલ
 ॥ જિં ॥ નિરખી હરખે જેહ તેહના પાનિક ખપેરે લોલ
 ॥ ૩ ॥ જિં ॥ કેવદુહિનો નાદ ગબીર ગાગે ઘણોરે લોલ
 ॥ જિં ॥ તપ્પ છત્ર કહે તુજ કે ત્રિભુવનપતિપણોરે લોલ
 ॥ જિં ॥ એ કકુરાઈ તુજ કે બીજે નરિ ઘટે રે લોલ ॥ જિં ॥

૧ કુમળી જળની અને પુષ્પની ૨ નીચા ૩ દીપ્ત્ય સગી
 x દેવતાઓ ૪ ઉર્ધ્વ-હિમી

॥ જિં ॥ રાગી દેવી દેવ ડે તે ભવમા અટે^૧ રે લોલ ॥ ૪ ॥
 ॥ જિં ॥ પૂજક નિદક દોય કે તાહરે સમપત્તે રે લોલ
 ॥ જિં ॥ કમઠ ધગ્તુપતિ ઉપરે મમચિત્ત તુ ગણેરે લોલ
 ॥ જિં ॥ પણ ઉત્તમ તુજ પાદ પદ્મ મેવા કડે રે લોલ ॥ જિં ॥
 એક મ્યભારે ભવ્ય કે ભવ આયર તરે રે લોલ ॥ ૫ ॥ કૃતિ ॥

(૧૦૬)

શ્રી ઉદયરત્ન કૃત સ્તવનની ચોથી ગી.

(ગગ ગીત)

(૧)

મમદેવીનો નહ માહરો, મમ્વામી માંચારો, શિવવધૂની ચા
 હજી તો, એકને યાચો દે મં ॥ ૧ ॥ કેવલ નાચના હો
 જોહવો, પિંડ કાચો રે, મન્ય સરૂપી નાહિઓ એહને, રો
 રાચા દે મં ॥ ૨ ॥ ચમરાતના મુખડા ઉપર, દેશ તમારો
 રે, અમર થઈ ઉંચરત પ્રભુગું, નિધી માંચો દે મં ॥ ૩ ॥

(૨)

વિષયને વિમારી, નિન્ધાનહ વહોરો, આનહપદનો એ
 અધિમારી, મુખનો કોઈ રે વિં ॥ ૧ ॥ નામ લેતા જે
 નિશ્ચય દેરો, ભવનો દેહોરો, જન્મ મ છુ જરણે ટાળો, હુ ખનો
 દહો દે વિં ॥ ૨ ॥ જગત્પત્રને જે જગત્પત્રકારી, જગતીચક્રો
 રે ઉચરત પ્રભુ પર ઉપગારી, પરમાનંદો રે વિં ॥ ૩ ॥

(૩)

દીનદયાહર દેવ, મલવનાથ દીઠો રે, સામર ને મુખા થકી
 પણ, લાગે મીઠો રે દીં ॥ ૧ ॥ ક્રોધ રહ્યો અરાજની પરે,
 દૂર થીઠો રે, અગ્નિરૂપ અધકાનો હવે, વેગ નીઠો રે દીં
 ॥ ૨ ॥ લક્ષીપતે ભગવત મુને, ભગતે તુઠો રે, ઉદય કહે
 માહરો આજ દૂષે, એકે તુઠો રે દીં ॥ ૩ ॥

(૧૦૭)

(૪)

સિદ્ધાર્થના મુતના ગ્રેમે, પાપ પૂતે રે દુનિયામાહિ એહ
નિખો, દેવ ન દેને કે સિં ॥ ૧ ॥ મોહગયની દેજ દેખી
મ તમે ધુતે રે, અભિનદનને આધે ગહીને, જોડે જુઓ રે.
નિ ॥ ૨ ॥ શરણાગતનો એ અધિકારી, જુઓ જુઓ રે,
ત્ય પ્રભુશુ મળી મનની, કહીએ જુએ કે સિં ॥ ૩ ॥

(૫)

સુમતિગરી કુમતિવારી, સુમતિ મેવો રે, કુમતિજુ જે મૂળ
કાપે દેવદેવો રે સું ॥ ૧ ॥ લવજ છરના ઘઘ દે લાગી,
દેખતા ખેરા રે, દરમન તેહજુ દેખવા મુને, લાગી ટેવો રે
સું ॥ ૨ ॥ કોઠિ સુમગજકારી સુમગલા-સુત એહવો રે,
ત્ય પ્રભુ એ સુજરો મહાજો, માની લેવો રે સું ॥ ૩ ॥

(૬)

લાલ જામુના ફુલનો વારુ, વાન દેહનો કે, જીવનમોહન પદ
પ્રભ છે, નામ જેહનો રે લાં ॥ ૧ ॥ જોધિખીજ વધાવ્યા જેમ,
શુભ મેહનો રે, મન વચન કાયા કરી હુ, દાસ તેહનો રે લાં
॥ ૨ ॥ ચક્રકોટ પડે તુજને ચાહુ, બાધ્યો મેહનો રે, કદ્ય કહે
પ્રભુ તુ વિષુ નહીં, આધીન દેહનો રે લાં ॥ ૩ ॥

(૭)

સુપામજી તાહરે સુખહુ જોતા, રગ લીનો રે, જોણે પદ
જની પાખડી ઉપર, જમર લીનો રે સું ॥ ૧ ॥ હેત ધરીને મે
તાહરે હાથે, દીલ દીનો રે, મનડામાહિ આવ તુ મોહન, મેલી
દીનો રે સું ॥ ૨ ॥ દેવ જીજો હુ જોઈ ન દેખુ તુજ મમીનો
રે, કંચરલ કહે સુજ પ્રભુ એ, છે નગીનો રે ॥ ૩ ॥

(૧૦૮)

(૮)

ચદ્રપ્રનના સુખની યોદ્ધે, કાતિ સારી દે, કોડિ ચદ્રમ
નાખુ વાગી, હું બલિહારી દે ચં ॥ ૧ ॥ શ્વેત ગજતમી જ્યોતિ
બિગળે, તનની તાહરી દે, આશક ધર્મ તે ઉપર બમે આખી
માફરી દે ચં ॥ ૨ ॥ ભાવ ધરી તુજને ભેટે જે, નર ને નારી દે,
ઉદય તન પ્રભુ પાર ડાઘે, ભવજન તારી દે ચં ॥ ૩ ॥

(૯)

મુવિધિ માહિબશુ મન માફડ, ચર્ચુ મગન દે, જિહા ભેડ
તિહા તુજને હેમુ, લાગી લગન દે મું ॥ ૧ ॥ મનહામા જિમ
મોન હચ્છે, જાજે ગગન દે, ચિતહામા જિમ કોયલ ચાહે, માત્ર
ફગન દે મું ॥ ૨ ॥ એહવી તુજશુ આમછી મુને, ભડ કમ
ન દે, ભોગવર જમ કોજનો તુ, એક કમન દે ॥ ૩ ॥ પન્ન ઉદી
રૂપ મુનો જે, વરીય નગન દે, ઉદયરતન પ્રભુ મિલી તેમુ,
પાય મોગન દે મું ॥ ૪ ॥

(૧૦)

શીતલ શીતનનાથ મેમો, જર્વ ગાગી દે, ભવદાવાનજ ભજ
વાને મેધમાગી દે ગીં ॥ ૧ ॥ આશ્રવ રૂધી એક બુદિ,
આમન વાગી દે, ધ્યાન એહનુ મનમા ધરો, લેઈ તાગી દે શ્રીં
॥ ૨ ॥ કામને બાળી કોધને ટાગી, રાગને ગમી દે, ઉદય પ્રભુનુ
ધ્યાન ધરતા, નિન દીવાગી દે ગીં ॥ ૩ ॥

(૧૧)

મૂરતિ ભેના દેવામની માફડ, મનહુ મોહુ દે, જાવે ભેગતા
ભનના હુ ખનુ પાપલુ યોયુ દે મું ॥ ૧ ॥ નાથજીએ મહારી
નેહની નજરે, સામુ ભેયુ દે, મહિર લહી મહારાજની મે તો,
પાપ ધોયુ દે મું ॥ ૨ ॥ શુદ્ધ મમકિત રૂપ શિવનુ બીજ
યોયુ દે, ઉદયરતન પ્રભુ પામના ભાગ્ય, અધિક સોહુદે મું ॥ ૩ ॥

(૧૦૯)

(૧૦)

તુઓ ભુઓ જે જ્યાનદ જોતા હર્ષ વયો જે, મુન્નુ પપ્પ
 ધન પામે, ન લાય ડહો જે. જુઠ ॥ ૧ ॥ ભવ-અટવીમા
 ભગતા ખડુ, કાળ જયોરે, કોઈ પુણ્ય જોલધી અવગર
 મી / હોરે જે જુઠ ॥ ૨ ॥ શ્રી વાસુપૃથ્વિને વાદતા સધળો
 મદનો, ઉચર, ન પ્રભુ અગી કરીને, બાહિ અહોરે જુઠ ॥ ૩ ॥

(૧૩)

વિનસ તાહરે રૂપ જોતા, રઠ લાગી જે, દુ ખડા ગયા વીમરી
 જે, બૂખડી ભાગી જે વિઠા ૧ ॥ કુમતિએ માહરી કેડ તણ,
 કુમતિ ભાગી જે, કોધ માન માયા લોલે, ગીખ માગી જે વિઠ
 ॥ ૨ ॥ પથ નિપથ નિકાળે હવે, થયો ત્યાગી જે, ઉદયગ્ન
 હે આગ્યા હુ તો, તાહરો ગાગી જે વિઠ ॥ ૩ ॥

(૧૪)

મનત તાહરા મુખડા ઉપર, વારી બાઉ જે, મુગતની મુને
 મો / હીને, શુભ ગાઉ જે અઠ ॥ ૧ ॥ એડગમે હુ તલમુ તુને,
 ધ્યાન ધ્યાઉ જે, તુજ મિલવાને કાગલ તાહરો દાસ વાઉ જે, અઠ
 ॥ ૨ ॥ ભજન તાહરે ભવો ભવે ચિતમા આહુ જે, ઉદયગ્ન
 પ્રભુ ને મિલે તો, કેડા માહુ જે અઠ ॥ ૩ ॥

(૧૫)

વાડે વાહલા વાડ તુ તોમે, ઢિલ વાહી જે, મુજને મોહ
 લગાડ્યો પેતં, બેપરવાહી જે વાઠ ॥ ૧ ॥ હવે હુ હઠ લેઈ
 એડા, અગ્ન સાહી જે, કેડ પેરે મેલાવગો જોલે, ઘો ખતાઇ જે
 વાઠ ॥ ૨ ॥ કોડ ગમે જો તુજશુ પ્રભુ, કડ ગહિલાઇ જે, તો
 પણ તુ પ્રભુ ધર્મધારી, હ્યો નિવાહી જે વાઠ ॥ ૩ ॥ તુ તાહર
 અધિગર માહમુ, જોને આહી જે; ઉદય પ્રભુ ગુનહીનને તાગતા,
 કે વડાઇ જે વાઠ ॥ ૪ ॥

(૧૧૦)

(૧૬)

પોમહમા પારેવટો રાખ્યો, શરણ લેઈ રે, તન સાટે જીવાડ્યો
 અભય-દાન દેઈ રે પોં ॥ ૧ ॥ અનાથ જીવનો નાથ કહાવે,
 શુભનો ગેલી રે, તો મુજને પ્રભુ તારતા કહો, એ વાર ડેહી રે
 પોં ॥ ૨ ॥ ગરીબનિવાજ તુ મિત્રજો માહિજ, શાંતિ મેહી રે,
 ઉચરત પ્રભુ તુજસુ બાધી, પ્રીત અછેહી રે પોં ॥ ૩ ॥

(૧૭)

વાડવાઈ રે અમરી વીણ વાજે, મૃદગ રણકે રે, ઠમક પાય
 વિધુવા ઠમકે, હેરી ભણકે રે વાં ॥ ૧ ॥ ઘમઘમઘમ ધુધરી
 ઘમકે, ઝાંઝરી ઝમકે રે, નૃત્ય કરતી દેવાગના બાણે, ૧દામની
 ઠમકે રે વાં ॥ ૨ ॥ દો દો દો દુદભિ વાજે, ચુડી ખલકે રે,
 કુહડી લેતા કુમતી જરકે, ઝાવ ઝમુકે રે વાં ॥ ૩ ॥ કુથુ
 આગે ઇમ નાથ નાથે, વાવને ચમકે રે, ઉદય પ્રભુ બાધિખીજ
 આપો, ગાવને ઠમકે રે વાં ॥ ૪ ॥

(૧૮)

અરનાથ નાહરી આખડીએ મુજ, કામણ દીધુ રે, એક
 હોળમા મનડું માડું, હરી લીધુ રે અં ॥ ૧ ॥ તુજ નયણે
 વધણે માહકે, અમૃત પીધુ રે, જન્મ જરાનુ જોર ભાગ્યું, કાજ
 સીધ્યું રે અં ॥ ૨ ॥ દરગતિના સરવેડુ ખનુ, હવે દારદીધુ રે,
 ઉચરત પ્રભુ શિવપદનુ મે, સળવ વીધુ રે અં ॥ ૩ ॥

(૧૯)

તુજ મરીખો પ્રભુ તુજ દીમે, જોના રધરમા રે, અવર દેવ
 કુણ એહવો બલિયો, હગિ હરમા રે તું ॥ ૧ ॥ તાહરા અગનો
 લટકોમટકો, નારીનરમા રે, મહીમ ડલમા કોઈ નાથે, માહરા

(૧૧૨)

(૨૩)

ચાલ ચાલ કુમર ચાલ તાહરી, ચાલ ગમે રે, તુજ દીઠડા
વિના મિઠડા માહંગ, પ્રાણ લમે રે ચાં ॥ ૧ ॥ ખોળામાહિ
પડતુ મેલે, રીઝ દમે રે, માવડી વિના આવડુ ખુલુ, કુલુ ખમે રે
ચાં ॥ ૨ ॥ માતા વામા નહે મુખડુ જોતા, દુખડા શમે રે,
લગી લગી ઉદયરત્ન પ્રભુ, તુજને નમે રે ચાં ॥ ૩ ॥

(૨૪)

આન આવ રે માહરા મનડામાહે, તુ છે આરા રે, હરિ
હરદિક દેવહુતિ, તુ જે ન્યારા ર. આં ॥ ૧ ॥ અહો મહા
વીર ગભીર તુ તો, નાવ માહંગે રે, હું નમુ તુને ગમે મુને,
સાથ તાહંગે રે આં ॥ ૨ ॥ સાહીમાત્રી રે મીઠડા માહરા, વૈરી
વારે રે, ઘો ઘોરે દર્ગન દેવ મુને, ઘેને લારે ર. આં ॥ ૩ ॥
તુ વિના ત્રિલોકમે ઠેહનો, નથી ચારેરે, સસાર પાશવારનો
સ્વામી ! આપને આરો રે આં ॥ ૪ ॥ ઉદયરત્ન પ્રભુ જગમે
જોતા તુ છે ગતારેરે, તાર તારે મુને તાર તુ, સમાર
આરોરે આં ॥ ૫ ॥

શ્રી પદ્મવિજયજીકૃત મુતિ [ચોથ] ચોવીશી

(૧)

આદિ જિનવર રાયા, જામ મોવજ કાયા, મડદેવી માયા,
ધોરી લલન પાયા, જગત મિથિ નિપાયા, શુદ્ધ આગિત્ર પાયા,
કેવળ મિરી રાયા, મોક્ષ નગરે સધાયા ॥ ૧ ॥ સર્વી જિન
સુખ-નરી, મોહ મિથ્યા નિવારી, દુરગતિ દુખ ભારી, ગોઠ
મતાપ વારી, શ્રેષ્ઠિ કપક સુધારી, ડેવલાનત ધારી, નમીએ
નરનારી, જેહ વિશ્વોપકારી ॥ ૨ ॥ મમવમરણ બેઠા, લાગે
જે જિનજી મીઠા, કંઠે ગણપ પધકા, ઈંદ્ર ચદ્રાદિ દીઠા, ઠાઠ-
શાગી વઠકા, ગુથતા ટાળે રિકા, ભવિજન હોય હિકા, દેખી
પુન્યે ગરિકા ॥ ૩ ॥ મુગ મમજિત વતા, જેહ રિધે મહતા,
જેહ સજ્જન સતા, ટાળીએ મુજ ચિતા, જિનવર મેવતા,
વિધન વારે દુરતા, જિન ઉતમ શુણતા, પદ્મને સુખ દિતા ॥૪॥

(૨)

વિજયા મુત વદો, તેજથી જ્યુ દિણદો^૧, શીતલતાએ
ચદો, ધીરતાએ ગિર્ગદો^૨, મુખ જેમ અરવિંદો^૩, જાસ મેવે
સુગિદો, લહો પગમાનદો, નેવના સુખદો^૪ ॥ ૧ ॥

(૩)

સલવ સુખદાતા, જેહ જગમા વિખ્યાતા, પદ્મ જીવેના
ત્રાતા, આપતા સુખશાતા, માતા ને જાતા, ડેવલજ્ઞાન રાતા,
દુખ દોહગદાતા^૬, જામ નામે પગાતા ॥ ૧ ॥

૧ ગણપર પ્રતિજ્ઞા ૨ પાપ ૩ સૂર ૪ મેઝ ૫ કમળ ૬ સુખનુ
મળ ૭ દાગિરનો સમૂહ

(૧૧૪)

(૪)

મવર સુત માયો, જાસ મ્યાદાદ વાયો, થયો હીરો જાયો,
મોહને દેઇ તમાયો, પ્રભુ શુભ ગણ માયો, એહને ધ્યાને રાયો,
જિન પદ સુખ માયો, લબ્ય પ્રાણી નીકાયો^૧ ॥ ૧ ॥

(૫)

સુમતિ સુમતિદાઇ, મગવા જામ માઇ, મેરૂ ને રાઇ,
ઓર એહને તુવાઇ, ક્ષય કીધા ઘાઇ^૨, કેવલજ્ઞાન પાઇ, નહિ
લ્લીમ દાઇ, સેવીએ એ સદાઇ ॥ ૧ ॥

૬

અગીન ધનુષ દાયા, ત્યજત મદ મોહ માયા, સુમીમા જમ
માયા, શુકવ જે ધ્યાન ધ્યાયા, કેનવ વર પાયા, આમરાદિ
ધરાયા, મેવે સુ ગયા, મોક્ષ નગરે મધાયા ॥ ૧ ॥

૭

સુપાસ જિન વાણી, નાભજે જેહ પ્રાણી, દુદ્ધયે પડેચાણી
તે તર્યા ભ ય પ્રાણી, પારીશ શુભ ખાણી, સૂત્રમા જે શુધાણી,
ષડ્ગ્યશ્યુ જાણી, કર્મ પીવે જ્યુ ઘાણી ॥ ૧ ॥

૮

મેવે મુર દુદા, જામ ચરણાગવિદા, અઠ્ઠમ જિનચદા, ચદ
વરણે મોહદા, મહનેન નૃપનદા, કાપતા દુ ખદદા, વેલછન
જિન ચદા, પાય માનું સેનદા ॥ ૧ ॥

૯

૧નરદેવ પભાવદેવો, જેહની સારે મેવો, જેહ દેવાધિદેવો,
સાર જગમા જ્યુ મેવો, જેતા જગ એહવો, દેવ દીઠો ન તેહવો,
સુવિધિ જિન જેહવો, મોક્ષ દે તતખેવો ॥ ૧ ॥

---

૧ માયો ૨ ધાનિયા કર્મ ૩ લછનના મિતે આગીતે ચત્રમા
આપની સેવા કરે છે એમ ૪ માનુષ્ય ૫ રાજ્ય ખાસાત ૬ ચાર
નિશાચના દેસા * તતખેવો

૧૦

શીતલ જિન સ્વામી, પુન્યથી સેવ પામી, પ્રભુ આતમરામી,
સર્વ પગલાન વામી, જે શિવજાતિ ગામી, શાશ્વતાનંદ ધામી,
લથી શિવમુખ કામી, પ્રભુમીએ શિશ નામી ॥ ૧ ॥

૧૧

વિષ્ણુ જસ માત, જેહના વિષ્ણુ તાત, પ્રભુના અવદાત^૧,
તીન ભુવને વિખ્યાત, સુરપતિ સવાતર, જસ નિઠે આધાત,
ઠરી ઈર્મનો ધાત, પામિયા મોક્ષ શાત ॥ ૧ ॥

૧૨

વિશ્વના ઉપગારી, ધર્મના આદિકારી, ધર્મના દાતાગી, ઝામ
કોધાદિ વારી, તાર્યા નરનારી, દુષ્ણ દોહગ્ગ હાગી, વાસુપૂજ્ય
નિહાગી, જાઉં હું નિત્ય વાગી ॥ ૧ ॥

૧૩

વિમલ જિન જીહારો, પાપ મતાપ વારો, ઝશ્યામાખ
મહારો, વિશ્વ કીર્તિ વિક્ષારો, યોજન વિન્નારો, જામ વાણી
પ્રસારો, શુભ ગણ આધારો, પુન્યના એ પ્રકારો ॥ ૧ ॥

૧૪

અનંત અનંત નાણી, જસ મહિમા ગવાણી, સુરનરનિરિ
પ્રાણી, સાલજો જસ વાણી, એક વચન સમજાણી, જેહ મ્યાદાદ
જાણી, તાર્યા તે શુભ જાણી, પામિયા મિદિ રાણી ॥ ૧ ॥

૧૫

ધરમ ધરમ ધોરી, કર્મના પામ તોરી, કેવલથી જોરી,
જેહ ચોટે ન ચોરી, દર્શની મદ ધોરી, જાય લાગ્યા સટોરી,
નમે સુરનર કોરી, તે વરે મિદિ ગોરી ॥ ૧ ॥

૧૬

વહો જિન શાતિ, જાસ મોનન કાતિ ॥ ટાળે ભનખાતિ,
 મોહ મિથ્યાન શાતિ ॥ દ્ર વ ભાન અગ્નિપાતિ^૧, તાસ કરતા
 નિકાતિ^૨, ધરના મન ખાતિ, ચોક્ક નતાપ વાતિ ॥ ૧ ॥ દોષ
 જિનવ નીલા ॥ દોષ ધોળા મુગીવા ॥ દોષ રક્ત રંગીલા, કાઠતા
 કમ કીલા ॥ ન કંઠે કોઈ હીવા, દોષ શ્યામા સલીવા ॥ સોળ
 બામીજી પીળા, આપને મોક્ષ લીવા ॥ ૨ ॥ જિનવરની વાણી,
 મોહવ ના દુપાણી^૩ ॥ મૂને દેવાણી, સાધુને ચોગ્ય જાણી ॥
 અર્ધે શુવાણી, દેન માનુષ્ય પ્રાણી ॥ પ્રલભે હિત આણી,
 મોક્ષની એ નિશાણી ॥ ૩ ॥ વાગેશ્વરી દેવી, હર્ષ હિયડે ધરેવી ॥
 જિનવર પથ પેરી, માર શ્રદ્ધા વગેવી ॥ જે નિત્ય મમરેવી, દુખ
 તેહના હરેવી ॥ અવિન્ય કહેવી, જય સતાપ જેવી^૪ ॥ ૪ ॥

૧૭

કુશુ જિનનાથ, જે કંઠે છે મનાથ, તારે ભવપાથ^૫, જે ગ્રહી
 ભન્ય હાય, એહનો નર માથ, બાવળે દીયે બાથ, તારે સુર
 ન નાથ, જે સુપે એ ગાથ ॥ ૧ ॥

૧૮

ભર જિનવર નાથ, જેહની દેવી માયા, સુદર્શન નૃપ
 તાયા, જ્ઞાન સુવર્ણ કાયા, નદાવર્ત પાયા, દેશના શુદ્ધ દાયા,
 મમનમરુપ વિરચાયા, ઈદ્ર ઇદ્રાણી ગાયા ॥ ૧ ॥

૧૯

મહિજિન નમીએ, પૂર્વલા પાપ ગમીએ, ઇન્દ્રિયગણ હમીએ,
 આત જિનની ન કમીએ^૬, ભવમા નવી ભમીએ, સર્વ પ
 ભાન પવમીએ, નિજગુણમા રમીએ, કર્મમલ સર્વ ધમીએ ॥ ૧ ॥

* શત્રુની શ્રેણી ૨ વિનાશ-વિધ્વસ ૩ ખડગ-તરવાર ૪ કાય મરનારી,
 ૫ ભવ-મરુ ૬ ભનધીએ ૭ કડીએ ૮ ગાળીએ

૨૦

મુનિમુવ્રત નામે, જે લવો ચિત્ત કામે, મવિ મપત્તિ પામે,
મર્ગના મુખ જામે, દુર્ગતિ દુષ્ણ વામે, નવિ પડે મોહ લામે,
સવિ કર્મ વિરામે, જર્થ વમે મિદ્ધિ ધામે ॥ ૧ ॥

૨૧

નમિએ નમિ નેહ, પુન્ય વાથે જ્યુ દેહ, અર્ધા મમુદય
જેહ, તે જો નાહિ જેહ, લહે કેવલ તેહ, જેવના કાર્ય એહ,
લહે ગિરપુ જોહ, કર્મનો આણી ઇહ ॥ ૧ ॥

૨૨

ગણુલ વન્ નારી, ઉપવી ન્તિ હારી, તેહના પરિહારી,
જાલરી બ્રહ્મચારી, પશુઆ ઉગારી, હુઆ ચારિત્ર ધારીડેવ
લશ્મી મારી, પામિયા રેધાતિ નારી ॥ ૧ ॥ વ્રણ જ્ઞાન સંજુતા,
માનની કુખે હુતા, જનમે પુરહુતા, આવી સેવા કરતા,
અનુક્રમે વ્રત ધરતા, પથ મમિતિ ધરતા, મહીયલ વિચરતા
કેવલશ્રી વન્તા ॥ ૧ ॥ મવી સુરવર આવે, ભાનના ચિત્ત લાવે,
ત્રિગુણ મોહાવે, દેવછંદો બનાવે, મિહામન ઠાવે, સ્વામીના
શુભ જાવે, તિહા જિનવર આવે, તત્ત્વવાણી મુણાવે ॥ ૨ ॥
શાસનમુરીઝ મારી, અખિકા નામ ધારી, મમકિતી નન્ નારી,
પાપ મતાપ વાની, પ્રભુ નેવા ઠાની, જાપ જપીએ સવાળી,
સઘ તુન્તિ નિવારી, પદ્મને જેહ પ્યારી ॥ ૪ ॥

૨૩

શ્રી પામજિજ્ઞાસ, મુખ પુનમ ચદા ॥ પદ્યુગ અરવિદા,
મેવે ચોમઠ ઇદા ॥ લછન નાગિદા, જ્ઞાન પાથે મોહદા ॥ મેવે
શુભી વૃદા, જેહથી મુખડદા ॥ ૧ ॥ જનમથી વર ચાર, કર્મ
નાશે અગ્યા ॥ ઓગણીશ નિરધાર, દેવ કીધા ઉદાર ॥ મવી

મેત્રીશ ધાર, પુન્યના એ પ્રગટ ॥ નમીએ નરનાં જેમ
સસાર પાર ॥ ૨ ॥ એકાદશ અગા, તિમ ખારે ઉવગા ॥ ૪
છેન મુચગા, મૂળ ચાગે સુગા ॥ દશ પયન મુસગા, આશ્રી
થઈ એકગા ॥ અનુયોગ જાહુ લગા, નહી સૂત્ર પ્રસગા ॥ ૩ ॥
પાને યશ પાને, નિત્ય દ્રતો નિવાસો ॥ અડતાવીશ નસો,
સહન પરિવાર ખાને ॥ મહુએ પ્રભુ દાસો, માગના રોષ
વાસો ॥ હૈ પદ નિકાનો*, વિમ્બના વૃદ પાને ॥ ૪ ॥

૨૪

મહાવીર જિણહા, રાયમિદાર્થ નહા ॥ લછન મૂર્છાઈ*
જસ પાયે સોહહા ॥ સુરનર વન્ધહા, નિત્ય સેવા કરહા ॥
દાજે ભવ દેહા, મુખ બાપે અમહા ॥ ૧ ॥ અડ જિનવર માતા
મોક્ષમા મુખતાગા અડ જિનની પચાના, સ્વર્ગ ત્રીજે અપ્પાતા
॥ અડ રજિનપ-જનેના, ઉતાક માહેદ્ર ચાના ॥ સવિ નિ
વર નેના, શાશ્વતા મુખ દાના ॥ ૨ ॥ મહિ નેમિ પામ, આકિ
અકુમ ખામ ॥ કરી એક ઉપનાસ, વાસુપૂજ્ય સુવાસ ॥ શેવ
છકુ મુવિવાસ, ડેવલજાન જસ ॥ કરે વાણી પ્રકાવ, જેમ
અજાન નાશ ॥ ૩ ॥ જિનવર જગદીશ, જામ મહોદી જગીશ ॥
નહી રાગ ને રીસ, નામીએ તામ ગિશ ॥ માતગ સુર ધશ,
મેવનો રાન દિશ ॥ ગુર ઉત્તમ અધીશ, પદા બાપે મુશિશ
॥ ૪ ॥ ધનિ

૧

શ્રીમીમધર જિનવર, મુખડર સાહેબ દેવ, અન્હિત સક
કાની, જાવ વરો કડ સેવ, મકળ આગમ પારગદ, ગણધર
ભાનિત વાણી, જયવતી આજ્ઞા, જાનવિમળ ગુણ ખાણી ॥ ૧ ॥
આ શેષ ચાર વખત પઠ્ય કહેનામ છે

* હર કો ૧ કેમરી-સિદ્ધ ૨ જિનેશ્વરની માતાએ

૨

શ્રી મીમંધર દેવ સુહકર, મુનિ મન પકજ હસાણ, કુથુ
અગ્નિન અતર જનમ્યા, તિહુઅણુ જમ પરગસાણ, મુનત
નમિ મતર વર દીક્ષા, શિક્ષા જગન નિગમેણ, ઉદય પેઠાલ
જિનાનગમા પ્રભુ, જાશે શિવ વહુ પાનેણ ॥ ૧ ॥

૩

શ્રી શત્રુજય તીગ્વ માર, ગિરિનરમા જેમ મેડ ઉદાર,
દંકુર ગમ અપાર, મત્રમાહી નવડાગજ જાણુ, તાનમા જેમ
અદ્ર વખાણુ, જળધર જળમા જાણુ, પખીમા જેમ ઉત્તમ હમ,
કુગમાહી જેમ ઋષભનો વગ, નાભિતણે એ અશ, લમાવ-
તમા શ્રી અગ્નિહત, તપગૂગ મુનિવર માહત, શત્રુજય ગિરિ
શુભનન ॥ ૧ ॥

૪

શ્રી શત્રુજય મહણ, ઋષભ જિણુદ દયાળ, મરદેવાનદન,
વદન કડ ત્રપુ કાગ, એ તીગ્વ જાણી, પૂર્વ નવાણુનાર, આદી-
સ્વર આગ્યા, જાણી લાલ અપાર ॥ ૧ ॥ ત્રેવીરા તીર્થજી,
અદીઆ એણે ગિરિ ભાવે, એ તીગ્વના શુણ, મુઅમુગદિક ગાવે,
એ પાવન તીગ્વ, ત્રિભુવન નહિ તમ તોલે, એ તીગ્વના શુણ,
મીમંધર મુખ જોલે ॥ ૨ ॥ પુડગિરિ મહિમા, આગમમા
પરનિદ્ર, વિમલાચલ લેગી, લહીએ અવિચલ ઋદ્ર, પચમી
ગતિ પેટોતા, મુનિવર ઢોડા ઢોડ, એહો તીરવ આની, ડર્મ
વિપાક નિદોડ ॥ ૩ ॥ શ્રી શત્રુજય કે ૧, અહોનિશ ગ્લાહારી,
શ્રી આદિ ત્રિનેશ્વર-આણુ દુદયમા ધાગી, શ્રી અઘ નિધનાદર,
કવડ જક્ષ લગપૂર, શ્રી મઘના નડ્ટ, મવિમુધઆગર ચૂર ॥ ૪ ॥

૫

પુરોડ મહાણ (ગણધર) પાય પ્રભુમીજે, આત્મીયર જિન
ચઢાણ, નેમિયિના મેવીગ તીર્થ કગ, ગિરિ ચડોયા આણુનાણુ
આગમમાહે પુરોડ મહિમા, બાખ્યો જ્ઞાન દિણુદાણુ, ચેત્રી પૂનમ
દિન દેવી ચડકેસરી, સૌભાગ્ય ઘો સુખકદાણુ ॥ ૧ ॥

૬

મણિરચિત સિંહાનન, ખેઠા જગદાધાર, પર્યુપણ કેરો,
મહિમા અગમ અપાર, નિજમુખવી દાખી, માખી સુરનર વૃદ,
એ પર્વ પર્વમા, જિમ તારામા ચદ ॥ ૧ ॥ નાનકેતુની પરે,
૮૫ માધના કીજે, મત નિયમ આખડી, શુક મુખ અધિકી
લીજે, દોય લેદે પૂજા, દાન પાવ્ય પ્રકાર, કર પડિકમણા ધર,
શિયલ અખડિત સાર ॥ ૨ ॥ જે ત્રિકરણ શુદ્ધે, આરાધે નવ
વાર, ભવ માત આઠ અવ-શેષ તાસ મસાર, મહુ સૂત્રશિરો
મણિ, કપસૂત્ર મુખકાર, તે શ્રવણ મુણીને, સક્ષણ ડરો અવ
તાર ॥ ૩ ॥ મહુ નૈત્ય જુહારી, ખમત ખામણા કીજે, કરી
સાહુમી વત્સલ, મુગતિ દાર પટ દીજે, અકાર્થ મહોત્સવ,
ચિદાનંદ ચિત્ત લાઈ, ઈમ જગતા સઘને, શાસન દેવ સહાઈ ॥ ૪ ॥

૭

સર્વજેશ્વર પાસણ પૂજાએ, નરભવનો લાહો લીજાએ, મન
વહિત પૂજણ સુરતરે, જય વામામુત અલવેસરે ॥ ૧ ॥ દોય
ગતા જિનવર અતિ ભલા, દોય ધોળા જિનવર શુણનીલા, દોય
નીલા દોય રયામગ કહ્યા, મોળે જિન કચન વર્ણુ લહ્યા ॥ ૨ ॥
આગમ જે જિનવર લાખીઓ, ગણધર તે હુમડે રાખીઓ,
તેહનો રમ જેણે આખીઓ, તે હુઓ શિવમુખ આખીઓ,
ધરણીધર ગય પદાવતી, પ્રભુ પાર્શ્વતણા શુણ ગાવતી,
સઘના મકર રૂગતી, નયવિમવના વહિત પૂરતી ॥

